

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULY-YL-2013-0001**

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN 11 EYLÜL
SONRASI ASYA PASİFİK POLİTİKASI**

**HAZIRLAYAN
Nuray ÇALIK**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Selçuk ÇOLAKOĞLU**

AYDIN-2013

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULY-YL-2013-0001**

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN 11 EYLÜL
SONRASINDAKİ ASYA PASİFİK POLİTİKASI**

**HAZIRLAYAN
Nuray ÇALIK**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Selçuk ÇOLAKOĞLU**

AYDIN-2013

Kabul ve Onay Sayfası

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN**

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Programı Öğrencisi Nuray ÇALIK tarafından hazırlanan Amerika Birleşik Devletleri'nin 11 Eylül Sonrasındaki Asya Pasifik Politikası başlıklı tez, ...22.01.2013... tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

<u>Unvanı, Adı ve Soyadı</u> :	<u>Kurumu</u> :	<u>İmzası:</u>
(Başkan)		
Doç. Dr. Selçuk ÇOLAKOĞLU	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	
Doç. Dr. Yücel BOZDAĞLIOĞLU	Adnan Menderes Üniversitesi	
Yrd. Doç. Dr. Murat Necip ARMAN	Adnan Menderes Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Uluslararası İlişkiler tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun sayılı kararıyla..... tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. OSMAN PEKER
Enstitü Müdürü

Beyan Sayfası

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı : Nuray ÇALIK

İmza :

Türkçe Özet Sayfası

YAZAR ADI-SOYADI: Nuray ÇALIK

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ’NİN 11 EYLÜL SONRASINDAKİ ASYA PASİFİK POLİTİKASI

ÖZET

Uluslararası İlişkilerde 11 Eylül sonrasında güvenlik algılaması değişmiş, iki kutuplu sistemden tek kutupluluğa geçilmesi ile ABD, tek süper güç olarak dünya siyasetine artan ağırlığını koymaya başlamıştır. Son otuz yılda Asya Pasifik bölgesindeki hızlı ekonomik gelişme neticesinde evrensel politik ve ekonomik ağırlık Atlantik’ten Pasifik bölgesine geçmiştir. Bu gelişmeler ABD’nin ilgisini bu bölgeye çekmiştir. Bu tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Uluslararası İlişkilerde güvenlik kavramı ve güvenlik çeşitleri ile Soğuk Savaş ve sonrası dönemin güvenlik anlayışları incelenmiştir. İkinci bölümde; 11 Eylül Saldırıları öncesi ve sonrası dönemdeki ABD dış politika ve güvenlik algısı incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise; Washington’un 11 Eylül dönemi ve günümüzdeki yeni güvenlik algısı olan Asya Pasifik politikasının analizi yapılmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Güvenlik, 11 Eylül, Amerikan Asya Pasifik Politikası

İngilizce Özet Sayfası**NAME:** Nuray ÇALIK**TITLE:** USA'S ASIA PACIFIC POLITICS AFTER 11 SEPTEMBER EVENTS**ABSTRACT**

In International Relations, security perception has changed after 9/11 Events and with the transition from bi-polar system to uni-polar system USA starts to put its increasing weight into the world diplomacy as an only super power. As a result of rapid economic progress in Asya Pasifik region, global political and economic weight passed through Atlantic region to Pasific region. These developments drew US attention to this region. My thesis consists of three sections. First, the concept of security and classifications of security in International Relations and perceptions of security in the Cold War and after the Cold War periods have been analyzed. Second, the US international politic and security perception in the periods of 11 September Events and after the 11 September Events have been outlined. Washington's new security perception of Asia Pacific in the 11 September period and today has been surveyed in the third section of the paper.

KEYWORDS: Security, 11 September Events, American Asia Pacific Policy

ÖNSÖZ

Bu çalışmayı hazırlarken yaptığım araştırmaların, okumaların Asya Pasifik bölgesindeki ABD politikalarını anlamama önemli katkılar yaptığı açıktır. Ancak türlü zorlukları içeren, uzun bir süreci kapsayan bu süreçte bana sonsuz destek olan birkaç ismi burada özellikle belirtmem gerekiyor. Bu çalışmanın hazırlanmasında değerli zamanını ayıran ve yapıcı eleştiri ve önerilerini benden esirgemeyen değerli danışmanım Sayın Doç.Dr. Selçuk ÇOLAKOĞLU'na, destek, anlayış ve katkıları için savunma sınavımdaki jüri üyelerim Anabilim Dalı Başkanı Sayın Doç.Dr. Yücel BOZDAĞLIOĞLU'na ve Sayın Yrd. Doç.Dr. Murat Necip ARMAN'a ve tezin hazırlanmasından son halinin oluşumuna kadarki her aşamasına kadar desteklerini hep yanımda hissettiğim anneme, babama ve eşim Hüseyin ÖNGÖREN'e teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET

ABSTRACT

i

ÖN SÖZ

ii

İÇİNDEKİLER

iii

ÇİZELGELER LİSTESİ

vii

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

x

GİRİŞ

1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI GÜVENLİĞİ TANIMLAMAK

1.1. Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı ve Güvenlik Çeşitleri 5

1.1.1. Ülkenin fiziksel alanı açısından güvenlik çeşitleri 10

1.1.2. İnsan birlikteliğinin bağlı olduğu faktörler açısından
güvenlikçeşitleri 11

1.1.3. Kapsam açısından güvenlik çeşitleri 15

1.1.4. Özel fonksiyon alanları açısından güvenlik çeşitleri 16

1.2. Soğuk Savaş ve Sonrası Dönemin Güvenlik Anlayışları 20

1.2.1. Realizm ve Neo-realizmin Güvenlik Anlayışı 22

1.2.2. Liberalizm, Neo-liberalizm ve Güvenlik 28

1.2.3. Eleştirel Kuramın Güvenlik Anlayışı 33

1.2.4. İnşacı Kuramın Güvenlik Anlayışı 35

İKİNCİ BÖLÜM

ABD DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK ALGISI

2.1. 11 EYLÜL ÖNCESİ DÖNEMDE ABD’NİN DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK ALGISI	38
2.1.1. Monroe Doktrini (1823)	41
2.1.2. Truman Doktrini (1947)	43
2.1.3. Eisenhower Doktrini (1957)	45
2.1.4. Clinton Dönemi (1992-2000)	47
2.2. 11 EYLÜL SONRASI DÖNEMDE ABD’NİN DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK ALGISI	49
2.2.1. George Walker Bush Dönemi (2001-2008)	53
2.2.2. Barack Obama Dönemi (2009)	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD’NİN YENİ GÜVENLİK ALGISI-ASYA PASİFİK

3.1. 11 EYLÜL ABD ASYA PASİFİK POLİTİKASI	69
3.1.1. Asya Pasifikteki Uluslararası Terör Örgütleri	90
3.1.2. Kuzey Kore-Kitle İmha Silahları Sorunu	98
3.1.3. Hegemonik Tehdit-Çin	102
3.1.4. Devam Eden Çin Tehdidi	108
3.1.5 Endonezya’nın Artan Önemi	109
SONUÇ	111
KAYNAKÇA	116
ÖZGEÇMİŞ	135

Şekiller, Çizelge vb. Listeler Sayfası Örneği

ÇİZELGELER LİSTESİ

Tablo 1. ABD Ulusal Güvenlik Stratejileri Güvenlik, Tehdit ve İttifak 68

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB	Avrupa Birliği
APEC	Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği
ASEAN	Güneydoğu Asya Ulusları Birliği
ASG	Ebu Seyyaf Grubu
BAB	Batı Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
CIA	Amerikan Merkezi Haber Alma Ajansı
COMECON	Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
JI	Cemaat-i İslam
KİS	Kitle İmha Silahları
KDHC	Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti
NATO	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
NSC-68	Paul Nitze'nin ABD ulusal güvenlik yaklaşımı
NSYÖ	Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TIFA	Yatırım Çerçeve Anlaşması

GİRİŞ

Çalışmamın amacı uluslararası ilişkilerin önemli sorunlarından biri olan güvenliğin tanımından yola çıkarak ABD'nin yeni dış politika anlayışı olan Asya Pasifik anlayışını 11 Eylül saldırıları ve sonrasında analiz etmektir. Güvenlik günümüzde uluslararası düzeydeki ilişkileri belirleyen temel unsurların başında gelmektedir. Bu düzeyde ülkeler açısından sürekli bir güvenliğin sağlanması temel amaçtır. Güvenlik ulusal sınırlarda durdurulabilen tehditlerden ibaret değildir ve ikili ya da çok taraflı iş birliğini zorunlu kılmaktadır. Ülkeler arasında ortak tutum ve politikalar geliştirilmeden, işleyen bir iş birliği mekanizması oluşturulmadan ortaya konacak tek yanlı çabaların başarı şansı son derece kısıtlıdır. Güvenlik anlayışı genel ve çok taraflıdır. Bir devletin güvenliği sadece kendi ülkesiyle ilgili değildir, diğer ülkelerin güvenliğinin de hesaba katılmasını gerektirir. Güvenlik, sadece siyasi ve askeri alanda değil, aynı zamanda iktisat, teknoloji, kültür, iklim ve toplum gibi değişik alanları da içermektedir.

İki kutuplu sistemdeki güvenlik çalışmaları, Soğuk Savaş yıllarının hâkim teorisi realizm ve neo-realizmin etkisi altında ortaya çıkmış ve şekillenmiştir. Liberal düşünce 1960'ların sonlarındaki dönemde klasik güvenlik anlayışını her ne kadar sorgulamaya açmışsa da iki bloklu yapının güvenlik paradigması, realist ve neo-realist düşüncenin ana varsayımlarıyla belirlenmeye devam etmiştir. Bu bağlamda, uluslararası ilişkilerde güvenlik kavramından yola çıkarak güvenlik çeşitlerini, realizm, neo-realizm, liberalizm ve neo-liberalizmin güvenlik algısı ve eleştirel kuramın güvenlik algılarını çalışmamın birinci bölümünde inceledim.

Amerikan Dış Politikası, makro düzeyde bakıldığında kuruluşundan itibaren tutarlı ve süreklilik içeren stratejilerle sürdürülmüştür. Mikro düzeyde bakıldığında ise seçilen Başkan'ın karakterine, partisine ve kabinesindeki etkin isimlere göre, amaca ulaşmak için farklı taktikler izlenmiştir. Eisenhower, Nixon, Ford, Reagan ve Bush gibi Cumhuriyetçi kökenli başkanların döneminde güç kullanımı ön plana çıkarken;

Kennedy, Johnson, Carter, Clinton gibi Demokrat başkanlarda güç, göreceli olarak daha arka planlara atılmıştır.

İzolasyonist temelli Monroe Doktrini İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde Amerikan dış politikasının ana stratejisi olmuştur. Monroe Doktrini, uluslararası sorunlara aktif olarak katılmamayı ve diğer devletlerle diplomatik hatta ticari ilişkileri en alt düzeyde tutmayı öngören bir dış politika stratejisidir. Bu doktrin ile ABD dünya siyaset sahnesinden deyim yerindeyse elini eteğini çekmiştir. İkinci Dünya Savaşına kadar bu politikayı takip eden ABD, İkinci Dünya Savaşı sonrasında daha aktif bir dış politika izlemiştir. ABD'nin Soğuk Savaş dönemindeki dış politika felsefesinin temel taşı ise Truman Doktrinidir. Truman, ABD'nin liderliğinde yeniden şekillenen uluslararası ilişkilerde kendisine rakip olabilecek Sovyetler Birliği'nin çevrenmesi ve izole edilmesini dış politikasının temel stratejisi olarak kabul etmiştir. Eisenhower Doktrini ile ABD, Orta Doğu ile bağlantı alanını bir hayli genişletmiştir ve bölgedeki ülkelerin komünizme karşı savunulmasını da üzerine almıştır. Clinton Yönetimi ise, çok taraflılık, demokrasi savunuculuğu ve insan haklarının ön plana çıkarılmasıyla yumuşak güç unsurunun ABD Dış Politikasında etkin kılınma çabasını göstermiştir. Clinton döneminde ABD, tek taraflı dış politika anlayışını benimsemiştir. Bundan böyle bölgesel çatışmalarda doğrudan Amerikan askeri müdahalesinin gündeme gelmesi yerine sorumluluğun bölgesel güçlere ve diğer bölgesel ve uluslararası organizasyonlara bırakılarak onların bu konudaki çabalarına destek verilmesi öngörülmüştür

George W. Bush ve ekibinin müdahaleci dış politika eğilimlerinin 11 Eylül saldırılarının ardından real-politik bir yaklaşım ile şekillendiği görülmüştür. 11 Eylül ile birlikte "Amerikan değerlerine düşman bir dünyada, Amerikan demokrasisinin barınamayacağı" ve diğer toplumlara "örnek olma" söylemi ile ABD dış politikası müdahalecilik eksenine kaymıştır. Clinton'un demokratik barış ve uluslararası adalet söylemini yerle bir eden George W. Bush'un tüm dünyada terörle savaş söylemi, askeri güç kullanımı önündeki bütün engelleri ortadan kaldırmıştır. ABD, Önleyici Savaş/Önalıcı Vuruş Doktrini "preemptive war" olarak adlandırılan dış politika uygulamasına başlamıştır.

ABD'nin 11 Eylül saldırılarının ardından izlediği dış politikanın amacı; sadece hegemonyasının önünde engel olan rakip güçlerin gelişmesini engellemek değildir, aynı zamanda tüm uluslararası sisteme mutlak egemenliğini kabul ettirmektir. 11 Eylül'den sonra dünyanın süper gücü askeri gücünü ve ekonomik imkânlarını teröre karşı seferber etmiştir ve uluslararası politikayı sert bir şekilde domine etmeye başlamıştır. 11 Eylül 2001 ABD'deki saldırılardan itibaren terör ve terörle mücadeleye yönelik beklenilmeyen küresel bir önlem oluşmuştur. İki kutuplu ideolojik mücadele dönemi yerini temelde ekonomik çıkar rekabetinin egemen olduğu, ilişkilerin ekonomik faktörlerle belirlendiği ve ülkelerin dış politikalarında ekonomik unsurların öne çıktığı bir uluslararası ilişkiler ortamına bırakmıştır.

Obama hükümeti de Bush hükümeti ile temel mantık noktasında buluşmakla birlikte, yöntemler konusunda ortak noktada buluşmamaktadır. Bu bağlamda Obama'nın temsil ettiği Demokratların daha uzlaşmacı, sorunların çözümünde diplomatik yöntem odaklı yaklaşım izlediği söylenebilir. Obama hükümetinin dış politika vizyonu çatışma, kuvvet kullanma ve restleşme yerine daha çok diyalog ve uzlaşmaya dayanmaktadır. Obama hükümeti de Bush hükümeti ile temel mantık noktasında buluşmakla birlikte, yöntemler konusunda tıpkı terörizmle savaş konusunda olduğu gibi buluşmamaktadır. Obama'nın bir diğer vurguladığı konu ise hükümetler arası işbirliğinin artırılmasının önemidir. Obama hükümetinin bölge üzerindeki politikaları önceki yönetim politikalarının devamı ve bu politikaların genişletilmiş biçimidir. Çalışmamın ikinci bölümünde, 11 Eylül Saldırıları ve sonrası dönemdeki ABD dış politika ve güvenlik algılarını inceledim.

Çalışmamın üçüncü bölümünde ise, ABD'nin yeni güvenlik algısı olan Asya Pasifik politikasını inceledim. Pasifik havzası önemli çeşitliliğin ve karışıklıkların olduğu geniş bir coğrafyadır. Asya-Pasifik bölgesi son yıllarda dünyanın en önemli bölgelerinden biri hâline gelmiştir. Bununla birlikte küresel güvenliği en çok tehdit eden bölgelerden biridir. Günümüzde ABD ve Asya Pasifik bölgesindeki karşılıklı ticaret yüzlerce milyar dolarlık seviyelere ulaşmıştır.

11 Eylül saldırıları sonrasında, Güneydoğu Asya Amerikan güvenlik politikasında terörle mücadelede ikinci gündem konusu olarak önemli bir yer oluşturmuştur. Asya Pasifik Bölgesinde ise terör tehdidi büyümektedir ve günümüzdeki en önemli güvenlik endişesi olmaktadır. El Kaide, Taliban ve Ebu Seyyaf gibi uluslararası terör örgütleri ve bu örgütlerin bölge ülkeleri ve ABD politikalarına etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bölge için potansiyel sorun Kuzey Kore ve hegemonik Çin tehdidi de bölge politikalarının belirleyici unsurlarındandır. 11 Eylül öncesinde iki ülke arasındaki ana işbirliği konusu ticaret iken, terör saldırıları sonrasında terörle mücadele alanındaki işbirliği iki ülke arasındaki bağları güçlendirmiştir. ABD açısından Çin gelecekteki egemen olarak mutlaka sınırlandırılmalıdır. Çin açısından ise tek süper güç ABD'nin tek taraflı tasarrufları mutlaka durdurulmalıdır. Yükselen Çin'in giderek Asya Pasifik bölgesinde etkili olması ve realizm yaklaşımına göre yeni yükselen bir gücün mevcut olan egemen güce karşı koyabileceği gibi tarihî tezler ABD'yi endişeye sürüklemektedir. Obama hükümetinin ise, bölge üzerindeki politikaları önceki yönetim politikalarının devamı ve bu politikaların genişletilmiş biçimidir. Obama hükümeti için günümüzdeki en önemli gündem konusu yeni ortaya çıkan güçlerle ortaklık ilişkilerini ve geleneksel müttefik ilişkilerini canlandırma yollarını bulmaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI GÜVENLİĞİ TANIMLAMAK

1.1. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜVENLİK KAVRAMI VE GÜVENLİK ÇEŞİTLERİ

Güvenlik günümüzde uluslararası düzeydeki ilişkileri belirleyen temel unsurların başında gelmektedir. Bu düzeyde ülkeler açısından sürekli bir güvenliğin sağlanması temel amaçtır. Güvenlik (security), dikkat etmeksizin manasında olan Latince “securus” kökeninden türemiş olan “securitas” kavramından gelmektedir.¹ Securitas kavramı Romalı hatip Çıçero tarafından “en büyük arzunun amacı” veya “mutlu hayata dayanan endişe/kaygının yokluğu”² şeklinde tanımlanmıştır. Latince bu terim bireye ait psikolojik bir durumu belirtmek için kullanılmıştır. Güvenlik sözlük anlamı olarak da korku ve tehlikeden uzak olma durumu veya hissidir. Bu tanımdan güvenliğin fiziksel ve psikolojik boyutu olduğu çıkarımı yapılabilir. Tarih boyunca daha çok fiziksel boyutu üzerinde durulmuş ve ulusal sınırları başka devletlerin saldırı ve tehdidinden uzak tutmak, devletlerin güvenlik anlayışlarının en önemli unsuru olarak belirlemiştir.³ En genel anlamıyla güvenlik Heisenberg tarafından “emniyet altına alınmak istenen toplumsal yapı, birey veya eşyaların gelecekte de korunacağına yönelik beklenti” olarak tanımlanmıştır.

¹ Caldwell, D. ve Williams, R. (2006) *Seeking Security in an Insecure World*, Maryland: Rowman Littlefield Publishers Inc.

² Rothschild, E. (Summer, 1995) *What's Security?*, *Deadalus Journal*, 125, ss. 53-91.

³ Caşın, M.A., Özgöker U. ve Çolak H., (2007) *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına etkisi*, Avrupa Birliği, 1. Basım, İstanbul: Nokta Kitabevi, ss.63.

Ulusal güvenlik, ulus- devletlerin güvenliklerini sağlamaya ilişkin endişelerini ifade etmek için kullanılan terimdir. Ulus-devletlerin güvenliğinin gelişimini sağlayan her şey o devlet için yararlı, bu güvenliği azaltan olgu, eylem ve davranışlar ise zararlı olarak nitelendirilir.⁴ *Uluslararası güvenlik* ise güven ve güvenlik artırıcı önlemlerin geliştirilmesi, silahsızlanma faaliyetleri, askeri işbirliği faaliyetleri, kolektif güvenlik sistemlerinde yer alınması gibi bir çerçeve içerisinde açıklanmaktadır. Bir ülke çıkarlarını bir kere tanımladığında, onları ilerletebilmenin yollarını arar ve bunlara yönelik tehditleri araştırır. Diğer tarafların ne istediğini öğrenmeye çalışır; benzeri çıkarlara sahip ülkeler içerisinde müttefikler arar, bu ülkeler ile ne çeşit anlaşmalar yapabileceğini sorgular, her iki tarafın çeşitli çıkarlarını birleştirmenin ve uzlaştırmanın yollarını bulmaya çalışır.⁵

Soğuk Savaş öncesi daha ziyade askeri güvenlik olarak algılanan güvenlik kavramına Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte daha geniş bir anlam yüklenmiş ve bu kapsamda siyasi, sosyal, ekonomik ve çevresel konular da kavram içerisine ilave edilmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde küreselleşme sürecinin hemen her alanda yaratmış olduğu dönüşüm süreci sonucu tehdit algılamaları çeşitlenmiş, bu bağlamda güvenlik kavramının genişleme ve derinleşme süreci hızlanmıştır.⁶ Sonuç olarak; günümüzde güvenlik konusu, geleneksel tanımları aşan bir çeşitlilik göstermiş, askeri önlemleri de aşan ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel vs. bir boyut kazanmıştır. Bu bağlamda güvenlik ulusal sınırlarda durdurulabilen tehditlerden ibaret değildir ve ikili ya da çok taraflı iş birliğini zorunlu kılmaktadır. Ülkeler arasında ortak tutum ve politikalar geliştirilmeden, işleyen bir iş birliği mekanizması oluşturulmadan ortaya konacak tek yanlı çabaların başarı şansı son derece kısıtlıdır.⁷

⁴ Erhan, Ç. (2002) “Soğuk Savaş Sonrası ABD’nin Güvenlik Algılamaları”, Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye, 1. Basım, Refet Yinanç, Hakan Taşdemir (drl.), Ankara: Seçkin Yayıncılık, ss. 57-58.

⁵ Yılmaz, S. (2008) *Güç ve Politika*, 1. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları, ss. 104.

⁶ Roland P. (Fall 2001) *Human Security -Paradigm Shift or Hot Air?-*, International Security, Vol: 26, No: 2, ss.97.

⁷ Torun, E. (Şubat 2006) “Asya Pasifik Bölgesindeki Çıkar Çatışmaları ve Türkiye’nin Güvenlik Boyutuna Yansımaları” Stratejik Araştırmalar Dergisi, ss.7.

Güvenlik kavramındaki bu genişlemeye paralel olarak risk ve tehdit kavramları askeri olmaktan çıkmış ve silahlı kuvvetlerden ziyade devletin bütün organlarını ilgilendirir bir mahiyet almıştır. Eskiden beri var olan güvenlik kavramının içeriği Soğuk Savaşın sona ermesi ve adından gelen küreselleşme dalgasıyla birlikte daha karmaşık bir yapıya bürünmüş ve ülke sınırlarını aşmıştır. Aynı bağlamda güvenlik, pasif yapıdan, sürekli değişen ve takip edilmeyi gerektiren aktif bir yapıya geçmiştir. Dünya düzeninin iki kutuplu olduğu yıllarda düşmana dayandırılan askeri nitelikli güvenlik anlayışı yerini, kuralları henüz tam olarak belirlenmemiş olan bir güvenlik anlayışına bırakmaktadır. Bu kapsamda Çin Halk Cumhuriyeti, Şangay İşbirliği Örgütü çerçevesinde oluşturmaya başladığı ve yeni güvenlik kavramı olarak adlandırdığı güvenlik düşüncesini aşağıdaki esaslara dayandırmıştır.

- “Güvenlik anlayışı genel ve çok taraflıdır. Bir devletin güvenliği sadece kendi ülkesiyle ilgili değildir, diğer ülkelerin güvenliğinin de hesaba katılmasını gerektirir. Bu ülkelerin desteğinden yoksun kalınmamalıdır.
- Güvenliğin işbirliği niteliği vardır. Güvenliğin belirli düşmanı yoktur; güvenliği kazanma yolu işbirliğidir, karşı koymak değildir.
- Güvenliğin kapsamlı özelliği vardır. Güvenlik, sadece siyasi ve askeri alanda değil, aynı zamanda iktisat, teknoloji, kültür, iklim ve toplum gibi değişik alanları da içermektedir.
- Güvenliğin oluşturulmasında belli bir mekanizmaya ve yasaya ihtiyaç vardır. Karşı gücün zor durumda bırakılması ile Çin Halk Cumhuriyeti kendi güvenliğini sağlayamaz.

Bu bağlamda, yeni güvenlik kavramının çekirdeği işbirlikçi güvenlidir. Her ne kadar “kolektif” güvenlik sistemi⁸ Birleşmiş Milletler (BM) Şartı’nın temeli olsa da 1980’lerden bu yana geleneksel güvenlik kavramından farklı işbirlikçi güvenlik kavramları ortaya çıkmıştır: a) ortak güvenlik⁹; b) karşılıklı güvenlik¹⁰; c) işbirlikçi güvenlik¹¹; d) güvenlik ortaklığı¹² ya da “kapsamlı” güvenlik.¹³ Bu güvenliğin kazanılmasının iki şartı; ortak çıkar ve karşılıklı güvenlidir. Ayrıca eşit olarak karşılıklı çıkarları sağlamak ve iç işlerine karışmamak ilkelerine uyulmalıdır. Yeni güvenlik kavramı, eşitlik, görüş alışverişi, karşılıklı anlayış, karşılıklı güven, üçüncü tarafa yönelik olmayan bir sistem içinde oluşturulmalıdır.

⁸ Wolfrum R. (Derl.) (1995) *United Nations: Law, Policies and Practice*, 1. Cilt, Munich, ss. 405-410; Delbrück, J. (1982) “Collective Security”, Derl: Bernhardt R. *Encyclopedia of Public International Law*, (Oxford, Elsevier), ss. 104-114.

⁹ Palme, O. (Derl.) (1982) *Common Security: A Blueprint for Survival*, New York, Simon & Schuster ve Londra, Sydney, Pan Books; Väyrynen R. (Derl.) (1985) *Policies for Common Security*, Londra, Taylor & Francis; Bahr, E. Dieter S. L. (Derl.), (1986) *Gemeinsame Sicherheit. Idee und Konzept*, Cilt 1, Zu den Ausgangsüberlegungen, Grundlagen und Strukturmerkmalen Gemeinsamer Sicherheit, Baden-Baden, Nomos; E; Butfoy, A. (1997) *Common Security and Strategic Reform*, Basingstoke, Macmillan, ss. 301-308.

¹⁰ Mccwire, M. (Yaz 1988) *A Mutual Security Regime for Europe?*, *International Affairs*, Cilt 64, No 3, ss. 361-379; Smoke R. ve Kortunov A. (Derl.), (1991) *Mutual Security: A New Approach to Soviet-American Relations*, New York, St. Martin’s Pres.

¹¹ Carter, A. B. Williams J. P. ve Steinbruner, J. D. (1992) “A New Concept of Cooperative Security”, *Brookings Occasional Papers*, Washington D.C, The Brookings Institution; Nolan, J. (1994) *Global Engagement: Cooperation and Security in the 21st Century*, Washington, D.C., The Brookings Institution; Zartman W. ve Kremenunk V. A. (Derl.), (1995) *Cooperative Security: Reducing Third World Wars*, Syracuse, Syracuse University Press; Carter, A. B. Perry, W. J. (1999) *Preventive Defense: A New Security Strategy for America*, Washington D.C., The Brookings Institution, ; Steinbruner, Principles of Global Security; Cohen R. ve Mihalka, M. (2001) “Cooperative Security: New Horizons for International Order”, *The Marshall Center Papers*, No 3, Garmisch-Partenkirchen, The Marshall Center.

¹² Marquina, A. “From Cooperative Security to Security Partnership in the Mediterranean”, *Brauch, Security and Environment in the Mediterranean*, ss. 309-317.

¹³NATO, “The Alliance’s Strategic Concept. Approved by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington D.C. on 23rd and 24th April 1999”, <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-065e.htm>.

Bugün, insan birlikteliğinin; askeri, sosyal, ekonomik, siyasi ve çevresel olmak üzere beş ana faktöre bağlı olduğu ve her bir faktörün güvenlik sorunsalının bir boyutunu oluşturduğu ileri sürülmektedir.

- *Askeri güvenlik*, devletin taarruz gücü, savunma kabiliyetleri ve diğer devletleri bu çerçevede algılayışı ile
- *Siyasi güvenlik*, devletlerin örgütsel istikrarı, hükümet sistemleri ve bunlara meşruiyet kazandıran fikir alt yapısının güvenliği ile
- *İktisadi güvenlik*, devletin gücü ve refah seviyesinin kabul edilebilir seviyeye ulaşmasını sağlayan kaynaklar, finans ve pazarlara ulaşımı ile
- *Toplumsal güvenlik*, dil, kültür, dinî ve ulusal kimlik ve geleneklerin kabul edilebilir koşullar altında sürdürülebilirliği ile
- *Çevresel güvenlik* ise yerel ve küresel biyosferin korunması ile ilgilidir.¹⁴

1990’larda kavramsal güvenlik çalışmalarında bir dönüm noktası yaratan Barry Buzan, güvenliği askeri güvenlik, siyasi güvenlik, ekonomik güvenlik, toplumsal güvenlik ve çevre güvenliği alt başlıklarında inceleyen beş boyutlu bir güvenlik kurgusu ortaya koymuştur.¹⁵ Güvenlik sorunlarını ele alırken sadece güvenlik, ulusal güvenlik ya da uluslararası güvenlik kavramları kullanılmamakta, “ortak güvenlik, küresel güvenlik, işbirlikçi güvenlik, karşılaştırmalı güvenlik” gibi kavramlar da sıklıkla kullanılmaktadır.¹⁶

¹⁴ Barry, B. (1991) *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post Cold War Era*, Great Britain, Harvester Wheatsheaf, ss.19-20.

¹⁵Buzan, “New Patterns of Global Security in the Twenty-First Security”, 433.

¹⁶ Paris, R. (Fall 2001) “Human Security: Paradigm Shift or Hot Air?”, *International Security*, 01622889, Vol. 26, Issue 2.

1.1.1.Ülkenin Fiziksel Alanı Açısından Güvenlik Çeşitleri

İç güvenlik; bir ülkenin siyasi sınırları içerisinde, halkının huzurunu ve devletin bekasını sağlamak maksadıyla alınan tedbirlerdir. Devletin sosyal, siyasi, ekonomik ve çevresel tedbirlerinin yanı sıra bu amaçla özel güvenlik şirketleri, polis, jandarma, silahlı kuvvetler ve istihbarat unsurları da kullanılır.

Dış güvenlik; bir ülkenin siyasi sınırlarının dışından o ülkeye yönelen tehditlere karşı alınan tedbirlerdir. Bu tehditlere karşı hükümet dışı organizasyonlar, uluslararası örgütler, istihbarat, diplomatik unsurlar ve silahlı kuvvetler kullanılır. Günümüz koşullarında ülke içerisindeki güvenliği izah edebilmek için dahi, dış güvenlikten yani bölgesel ve küresel güvenlikten söz etmek gerekmektedir. Bir ülkenin başka ülkelerin yardım ve desteği olmadan kendi güvenlik sorunlarının üstesinden gelebilmesi mümkün görülmemektedir. Çünkü güvenliğe etki eden faktörlerin büyük bir bölümü küresel bir mahiyet almıştır.

1.1.2. İnsan Birlikteliğinin Bağlı Olduğu Faktörler Açısından Güvenlik Çeşitleri

Siyasi güvenlik; Siyasi güvenlikle kastedilen; devletlerin örgütsel istikrarı, hükümet sistemleri ve hükümetlere ve devletlere meşruiyet kazandıran ideolojilerdir. Bir ülke için en üst anlamda rejiminin halka dayanıp dayanmadığını, bunun yanı sıra siyaseten yürütülen konuların ülke yasalarına uygun olup olmadığını ifade eder. Halka dayanarak işbaşına gelmemiş olan hükümetler kendi varlıklarına karşı sürekli olarak bir güvenlik endişesi yaşarlar. Siyasi güvenlik endişesini ortadan kaldırmanın yolu halkın güveni ile iktidara gelmek ve yönetime ilişkin hususları halkın katılımı ile yürütmektir.

Sosyal güvenlik; çeşitli şekillerde tanımlanır. İnsan olmaktan kaynaklanan, dönemin koşullarına bağlı olarak asgari düzeyde de olsa mutlak karşılanması gereken sosyal nitelikli ihtiyaçlardır. Bir başka deyişle, “cemiyeti teşkil eden fertlerin uğrayacakları tehlikelerin zararlarından kurtarılma garantisi demektir.” Sosyal güvenlik ihtiyacını doğuran sebeplere “tehlike (risk)”¹⁷ denir. Sosyal güvenlik bireylerle ilgilidir ve büyük ölçüde ekonomiktir.

Toplumsal Güvenlik; siyasi güvenlikle yakından bağlantılıdır, ancak ondan farklıdır. Toplumsal güvenlik bir kimliğin algılanan bir tehdide karşı savunulmasıdır, ya da daha açık söylemek gerekirse, bir topluluğun kimliğine yönelik algılanan bir tehdide karşı savunulması olarak tanımlanmaktadır.¹⁸ Toplumsal güvenlik sosyal güvenlikle farklı olarak kolektif yapılar ve onların kimlikleriyle ilgilidir.¹⁹

¹⁷ Yazgan, T. (1992) *İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Ders Notları*, Kutay Yayınları, İstanbul, ss.23.

¹⁸ Lapid, Y. and Kratochwil, F. (1996) (der.) *The Return of Culture and Identity in IR Theory*, Coulter CO. Lynne Rienner.

¹⁹ Kelstrup, M. (2004) “Globalisation and Social Insecurity: the Securitisation of Terrorism and Competing Strategies for Global Governance”, *Contemporary Security Analysis*, London, Routledge, ss.106-116.

Ekonomik güvenlik; toplum hayatı ekonomik faaliyetler ile sürdürülebilmektedir. Bu nedenle, ekonomik mekanizmanın işlerliğinin sürdürülmesi esastır. Mekanizmadaki aksaklık ihtiyaçların giderilememesine neden olur. Bu durum topluma açlık, fakirlik ve buna bağlı olarak kaos olarak döner. Bu nedenle, üretim aşamasından tüketim aşamasına kadar geçen sürecin mutlak suretle ve aksaklığa meydan vermeyecek şekilde işletilmesine ihtiyaç vardır. Ekonomik bir yaklaşımla bu süreç ekonomik güvenlik olarak isimlendirilebilir. Bununla birlikte en önemli konulardan birisi yeterli askeri gücü besleyecek ekonomik yapıya sahip olunmasıdır. Hasan Koni'nin de ifade ettiği gibi ekonomi ve ulusal güvenlik politikaları arasındaki bağ iki ana noktada incelenebilir: “Ulusal güvenlik politikalarının ekonomik sonuçları iki temele dayanmaktadır. Birincisi askeri araçların ekonomik etki yapmak üzere kullanılması ve ekonomik araçların askeri araçları tamamlar bir biçimde veya onların yerine kullanılmasıdır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde istihbaratın ekonomik amaçlarla kullanılması bu kapsamda düşünülmelidir. İkinci olarak ekonomik araçların diğer ülkelerin davranışlarını değiştirmek için kullanılmasıdır.”²⁰

Enerji kaynakları ve enerji güvenliği; uluslararası ilişkilerin en güncel konularından biridir. Gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler, rekabet edebilir bir ekonomiye sahip olmak için modern endüstrinin en önemli girdilerinden biri olan enerji kaynaklarına güvenli ve istikrarlı bir şekilde ulaşmanın yollarını aramaktadırlar. Bu hâliyle enerji, sadece ekonomik bir araç değil stratejik bir manivela hâline gelmiştir.²¹ Enerji, ekonomik kalkınma, ulusal refah ve ulusal güvenliği sağlamanın yanında artık uluslararası ilişkilerde gündemi belirleyebilen bir araçtır. Küresel enerji kaynakları birer siyasal etki araçları olarak devlet politikalarında yerlerini alırken, enerji konusunda ortaya çıkan krizler de söz konusu kaynakların ve bu kaynakların bulunduğu enerji havzalarının kontrolünün ne denli önemli olduğunu göstermektedir.²²

²⁰ Koni, H. (2005) *Ekonomik Güvenlik ve Uluslararası İlişkiler ve Türkiye, Uluslararası Çatışma Alanları ve Türkiye'nin Güvenliği*, derleyen Gamze Güngörmüş Kona, IQ Kültür sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.399,400.

²¹ Esmâ, T. (Şubat 2006) “Asya Pasifik Bölgesindeki Çıkar Çatışmaları ve Türkiye'nin Güvenlik Boyutuna Yansımaları” *Stratejik Araştırmalar Dergisi* ss.7.

²² Barry P. and Andrew, R.(1996/1997) *Competing Visions of US Grand Strategy, Internal Security* ss. 50-53; Art, Robert, (2003) *A Grand Strategy for America*, Ithaca: Cornell University Pres, ss.50-53.

Ülkelerin sahip oldukları ekonomik güçlerin, uluslararası düzeyde kendi varlıklarını ve güvenliklerini sağlayabilecek askeri kapasiteleri kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Günümüz şartlarında sahip olunan (gerek “kontrol” ve gerekse “etki” gücü açısından) enerji kaynakları, ekonomik gelişimin bir gereği olması yanında uluslararası nüfuzun da bir aracı haline gelmiştir. Zira insanlık bilim ve teknolojiye ilerledikçe enerji sorunu da bu ilerlemeyle birlikte kendini daha çok hissettirmektedir. Hızla artan dünya nüfusunu çağın gerektirdiği imkânlardan faydalandırmak, insanlığın doğal gelişim sürecini kesintisiz sürdürebilmek, ancak ve ancak enerji kaynakları ve bu kaynaklardan rasyonel bir şekilde faydalanma ile mümkün görülmektedir. Bu sebeplerdir ki devletlerin var olma ve varlığını sürdürebilme yolundaki mücadeleleri, enerji kaynaklarının kontrolünü ve enerjiyi en etkin ve ekonomik şekilde kullanma isteklerinin rekabeti, hatta bazen şiddet kullanmalarını da kaçınılmaz hale getirmektedir. Kısaca, enerji kaynakları ekonomik gelişimin temel faktörüdür. Ve böyle bir süreçte elde edilen ekonomik güç, en az askeri güç kadar artık uluslararası yapıda devletin kendi varlığını ve güvenliğini sağlamada temel unsur halini almıştır.

Dünya enerji tüketimi 1949-1972 yılları arasında üç katından daha yukarıya çıkmıştır. Aynı yıllarda petrol talebi ise, beş buçuk kat artmıştır. 1948-1972 arasında ABD'de tüketim günde 5,8 milyon varilden 16,4 milyon varile çıkmış, aynı yıllar içinde Batı Avrupa'da petrol talebi on beş kat artış göstermiş, günde 970.000 varilden 14,4 milyon varile yükselmiştir. Japonya'da ise tüketimdeki büyüme adeta inanılmaz düzeyi bulmuş, 137 kat artarak 32.000 varilden 4,4 milyon varile yükselmiştir.²³ Dolayısıyla ekonomik büyümesini sürdüreceği düzeyde yeterli petrol kaynakları bulunmayan gelişmiş ve gelişen ülkeler, artan oranlarda ithal petrole bağımlı hale gelmişlerdir. Örneğin Avrupa 2030 yılında enerji ihtiyacının %70'ini ve doğalgaz ihtiyacının %90'ını ithal etmek mecburiyetinde kalacaktır.²⁴

²³ Yergin, D. (1995), *Petrol, Para ve Güç Çatışmasının Epik Öyküsü* (Çev. Kamuran Tuncay), Türkiye İş Bankası Yay., Ankara.

²⁴ Knoedel, P. (2001), “Plädoyer für “moderne Geopolitik” bei deutscher Energieversorgung”, Auszüge aus dem Dokument: Geopolitik und Energieversorgung, Quelle: Geopolitik und Energieversorgung; www.kas.de, GermanFooreign-Policy.com/de/news. (14.07.2005).

Günümüzde ABD'nin süper güç görünümü, petrol bölgeleri üzerindeki egemenliği nedeniyledir. ABD'nin küresel askeri ve politik hegemonyasının 21. yüzyılda da sürmesi, yenedünya düzenin ABD tarafından yönetilmesi, ancak petrol ve doğal gaz bölgelerinde ABD egemenliğinin sürmesi ile mümkündür. Ortadoğu ve Hazar bölgeleri petrol yataklarının kimin kontrolünde olacağı, Avrupa ile ABD arasındaki 21. yüzyıldaki sürtüşmenin ana konusunu oluşturacaktır.²⁵

Askeri güvenlik; özellikle ülke dışından yönelecek tehditlere karşı oluşturulan bir kavramdır. Bazı hallerde ülke içerisinde meydana gelen aşırı şiddet olaylarına karşı da askeri güvenlikten bahsedilebilir. Askeri güvenlik, ülke içinden veya ülke dışından kaynaklanan tehdidin askeri tedbirlerle giderilmesi anlamına gelmektedir.

Çevresel Güvenlik; 20. yüzyılın son dönemine kadar çevresel ve iklimsel kaygılar güvenlik tehlikeleri ve kaygıları olarak veya insanlığın bekasına zarar verebilecek tehditler olarak algılanmamışlardır.²⁶ Bugün, çevrenin doğal oluşumuna yönelik tehditler ve çevresel tehditler ulusal ve uluslararası güvenliğin ayrılmaz parçası olarak kabul edilmektedir. Çevresel güvenlik kavramını destekleyenler, doğaya saygının Dünya üzerindeki insan türünün varlığı için birinci ve temel önkoşul olduğunu savunmaktadırlar. “Eğer gerekli itina gösterilmezse çevresel tehditler bugün dünya üzerinde ciddi, uzun menzilli ve derin güvenlik sorunları oluşturacaktır. Bu tehditler, askeri tehditlerden daha yavaş gelişmeler bile, en az geleneksel askeri tehditler kadar önemlidir. Ayrıca, insanoğlunun refahı ve sağlığı üzerindeki baskıyı artıracak kişisel olmayan sosyal ve ekonomik güçlerin ciddi çevresel yetersizliklere yol açacağı”²⁷ tezini savunmaktadır.

²⁵ Üşümezsoy Ş. (2002), “Petrol Pokunun Dünya Ekonomik Sistemine Etkisi”, Stratejik Analiz Dergisi, Cilt:3, Sayı:32.

²⁶ The New Encyclopaedia Britannica, Cilt 4, Chicago, 1998, ss. 512.

²⁷ Porter G. ve Brown, J.W. (1991) *Global Environmental Politics*, San Fransisco, Westview Pres Inc. , ss.128,133.

1.1.3. Kapsam Açısından Güvenlik Çeşitleri

Ulusal güvenlik; Bu kavram, 2. Dünya Savaşı döneminde “Amerika’nın dünyanın geri kalanıyla ilişkisini açıklamak için” (ABD’de) ortaya atılmıştır.²⁸ “Bir devletin millî menfaatlerinin gerçekleştirilmesi ve bu menfaatlerinin iç ve dış tehditlere karşı korunması ve kollanmasıdır.”²⁹ Bu kapsamda, güvenlik düşüncesinin temelinde ulusun kendisi yer alır. Ulusal güvenlik, devletin varlığını sürdürebilmesi için, ulusal ve uluslararası ortamdan kendisine yönelen tehditleri nasıl algıladığını ve yanıtladığını ifade etmektedir. Bu anlamıyla ulusal güvenlik, değişime açık ve esnek olmak durumundadır. Devletin, varlığına tehdit oluşturan unsurları belirlemesi ve bunu bertaraf etmek amacına yönelik olarak davranış kalıpları geliştirmesi gerekir. Dolayısıyla, devletin bekasını sağlayacak her türlü yaklaşım ulusal güvenlik kapsamında değerlendirilmektedir. Bu bağlamda ulusal güvenlik doktrini, modern devletin ilkelerini tanımlayan temellerden biri olmaya devam etmektedir.³⁰

Ulusal güvenliğin oluşturulmasında ülkenin dünya üzerindeki konumu büyük rol oynar. Ticaret ve enerji güvenlik yollarının kavşağında bulunup, bünyesinde meydana gelen olaylarda bütün dünyayı etkileyecek bir ülkenin güvenlik algılaması ile konum itibariyle hiçbir özelliği olmayan bir ülkenin güvenlik algılaması farklı olacaktır. Özetle; “millî güvenliğin, bir ortam ve onun koşulları içerisinde vücut ve şekil bulduğunu”³¹ söyleyebiliriz.

²⁸ Yergin, D. (1997) *Shattered Peace: The Origins of the Cold War and the National Security State*, Boston, Houghton Mifflin Co.,

²⁹ <http://www.forsnet.com.tr/onemlilermgk.html> (Millî Güvenlik Kurulu ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Üzerine Bazı Düşünceler)

³⁰ Koçer, G. (Temmuz 2005) “Soğuk Savaş Sonrasında Uluslararası Güvenlik Ortamı ve Türkiye’nin Ulusal Güvenliği”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Genelkurmay ATASE ve Genelkurmay Denetleme Başkanlığı Yayınları, Yıl:3, Sayı:5, Ankara, ss. 288.

³¹ Topur, T. (Ocak 2006) “Yeni Jeopolitik Dönemde Millî Güvenlik”, *Jeopolitik, Aylık Strateji Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 24, ss. 93.

Bölgesel güvenlik; bir bölge içerisinde bulunan devletler tarafından ortaklaşa uygulanan güvenlidir. Devam eden küreselleşme süreciyle yeni ulus-ötesi devlet dışı aktörler (ulus-ötesi şirketlerden, terörist ağlar ve suç ağlarına) nesnel güvenlik tehlikeleri ve öznel kaygıları doğrudan etkilemiştir.

Uluslararası güvenlik; ikiden fazla devlet tarafından ortak menfaatler kapsamında oluşturulan güvenlidir.

Küresel güvenlik; dünyanın tamamını ilgilendiren, ortak katkı yapılmadığı takdirde herkesin olumsuz olarak etkilenebileceği güvenlidir.

1.1.4. Özel fonksiyon alanları açısından güvenlik çeşitleri

Kapsamlı ya da ortak güvenlik; teknolojik ve buna bağlı olarak iletişim alanında yaşanan gelişmelere bağlı olarak dünya bir değişim süreci içerisinde bulunmaktadır. Bu kapsamda “1980’lerdeki gelişmeler nedeniyle, ekonomik, siyasi, toplumsal ve çevresel meseleleri stratejik gündeme ilave etmek yönündeki düşünceler yaygınlaşmıştır.”³² Stratejik gündemin gelişmesiyle de ortak ya da kapsamlı güvenlik olarak adlandırılan yeni güvenlik anlayışı ortaya çıkmıştır. Örneğin bazı uzmanlara göre kapsamlı güvenlik anlayışı şu şekilde ifade edilebilir : “Kapsamlı ya da ortak güvenlik anlayışı, hiçbir ülkenin kendi güvenliğini aynı zamanda başka bir ülkenin güvenliğini artırmadan sağlayamayacağı ve artıramayacağı ilkesine dayanmaktadır.”³³ Başka bir deyişle, “bir ülke, diğer ülkeleri kendi güvenliğine tehdit olarak algıladığı sürece güvenlikte olamaz. Kapsamlı güvenlik, uluslararası güvenliğe en büyük tehdidin ülkelerin kendilerinden değil de, ülke içindeki ve ülkeler arasındaki hayat standartlarındaki uçurumlar, nükleer savaş, küresel çevre sorunları, gibi sorunlardan kaynaklandığı varsayımına dayanmaktadır.”³⁴

³² Buzan, B. Kelstrup, M. Lematrien, P. Elzbieta & Waever, O. *The European Security Order Recast*, 2’nd ed. (London, Pinter Publishers, 1991), ss.12’den aktaran Rana İzci, a.g.e. s.405.

³³ Porter, G. ve Brown, J. W. (1991) *Global Environmental Politics*, San Fransisco, Westview Pres Inc.ss. 108,109.

³⁴ İzci, R. (1998) “Uluslararası Güvenlik ve Çevre”, Uluslararası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar, Derleyen: Faruk Sönmezoğlu, Der Yayınları, İstanbul, ss.405.

Genelde aynı anlamda kullanılan kapsamlı ya da ortak güvenlik kavramları bazı araştırmacılar tarafından iki ayrı güvenlik türü olarak da nitelendirilmiştir. Buna göre, “Kapsamlı güvenlik kavramı stratejisinde daha öncekilerinde olduğu gibi belirlenmiş bir düşman ülke veya ülkeler grubu yoktur. Barışı, güvenliği ve istikrarı bozan her türlü davranış hedef olarak seçilmiştir.”³⁵ Ortak güvenlik ise “uluslararası güvenlik” veya “genel güvenlik” olarak nitelendirilmiştir.³⁶ “Ortak güvenliği sağlamanın üç koşulu vardır. Bunlar; ortak bir örgüt kurmak, güvensizliği sağlayan nedenleri ortadan kaldırmak, kolektif garantidir.”³⁷

Ortaklaşa güvenlik; Bu kavram ilk kez Milletler Cemiyeti Pakti’nda kullanılmış ve daha sonra BM Şart’ında (1945) geliştirilmiştir.³⁸ “Ortaklaşa güvenlik sistemlerinde devletler güvenliklerini pozitif anlamda tanımlarlar. Birinin güvenliği herkesin sorumluluğu olarak algılanır. Bu sayede ulusal çıkarlar, uluslararası çıkarlar haline dönüşür.”³⁹ Bu sayede üye devletlerarasında pozitif bir karşılıklı bağımlılık yaratılmış olur. Ortak Güvenlik anlayışının üç sacayağı vardır. İlk olarak güvenlik tehditleri günümüzde sınır tanımamaktadır ve birbirleri ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. İkincisi, bu tehditlerle başa çıkmak sadece ulus değil, bölgesel ve küresel seviyede işbirliği ile mümkündür. Üçüncüsü ise, hiçbir devlet günümüz sorunları ve tehditleri ile kendi başına başa çıkacak ham güce sahip değildir.⁴⁰

³⁵ Çakmak, H. (2003) *Avrupa Güvenliği, NATO; AGDT; AGSP*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.203.

³⁶ İzci, R. (1998) “Uluslararası Güvenlik ve Çevre”, Uluslararası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar, Derleyen: Faruk Sönmezoğlu, Der Yayınları, İstanbul , ss.27.

³⁷ Brugiere, F. P. (1946) *La Securite Collective-1919-1945*, Edition Pedone, Paris, ss.10 Derl: Çakmak, H. (2003) *Avrupa Güvenliği, NATO; AGDT; AGSP*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.28.

³⁸ Meinecke, F. (1924) *Die Idee der Staatsrä in der Neuren Geschichte*, Viyana, R. Oldenbourg.

³⁹ Wendt, A. (İlkbahar, 1992) “Anarchy is What States Make of It: The Social Consruction Power Politics”, *Intarnational Organization*, Cilt.46, Sayı.2, ss.417, 418’den aktaran; Bülent Sarper Ağır, “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Güvenlik Düzenine Kurumsal Bir Bakış”, *Uluslararası Güvenlik Sorunları*, Derleyenler: Dr. Kasım, K. Bakan, Z. A. (2004) *Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları*, Ankara, ss.104.

⁴⁰ Türker, H. (2007) *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Nobel Yayınları, 1. Basım, Ankara, ss.29.

İşbirlikçi güvenlik; belirli ilkeler dâhilinde işbirliği yapılarak sağlanan güvenlik yaklaşımıdır. Bir başka deyişle “Güvenliğin oluşturulmasında belli bir mekanizmaya ve yasaya ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, yeni güvenlik kavramının çekirdeği işbirlikçi güvenlidir. Bu güvenliğin kazanılmasının iki şartı, ortak çıkar ve karşılıklı güvenlidir. Ayrıca eşit olarak karşılıklı çıkarları sağlamak ve iç işlerine karışmamak ilkelerine uyulmalıdır. Yeni güvenlik kavramı, eşitlik, görü alışverişi, karşılıklı anlayış, karşılıklı güven, üçüncü tarafa yönelik olmayan bir sistem içinde oluşturulmalıdır.”⁴¹

Yumuşak güvenlik; barışın tesis edilerek sürdürülebilmesi için katı tedbirler içeren yaklaşımlardan ziyade bünyesinde insani yardım gibi daha insancıl yaklaşımları barındıran bir güvenlik türüdür. Bu yaklaşıma örnek olarak Petersberg toplantısında ortaya konulan görevler gösterilebilir. “13 Haziran 1991 tarihinde Petersberg’de yapılan toplantıda Batı Avrupa Birliği (BAB) görev tanımı yeniden yapılmış ve BAB bünyesinde bir askeri birlik oluşturulması kararlaştırılmıştır. Petersberg Bildirisi veya Petersberg Görevleri adı altında bilinen BAB’ın yeni görevi ile barışın tesisi, insani yardımların yapılması, krizlere müdahale yöntemlerinin belirlenmesi ve müdahale edilmesi gibi yumuşak güvenlik misyonlar amaçlanmıştır.”⁴² Bu kapsamda; “etnik sorunlar, ekonomik güvenlik, toplu göç ve kaçakçılığın önlenmesi, çevrenin korunması gibi sorunlara”⁴³ karşı alınması gereken tedbirler olarak düşünülmektedir.

⁴¹ K.Erdoğdu, “Şangay Beşlisinden Şangay İşbirliği Örgütüne”, <http://www.aydinlanma1923.org>.

⁴² Çakmak, H. (2003) *Avrupa Güvenliği, NATI, AGİT; AGSP*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.206.

⁴³ Gencer Ö. “Doksanlarda Türkiye’nin Ulusal Güvenlik ve Dış Politikasında Askeri Yapının Artan Etkisi”, En Uzun On Yıl, Türkiye’nin Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Gündeminde Doksanlı Yıllar, Derleyenler: Gencer Özcan, Şule Kut, Büke yayınları, İstanbul, 2000, ss.65.

Askeri olmayan güvenlik; AB’de (Avrupa Birliği) önemli değişiklikler yapan ve 1987’de yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi, madde 30/6’da askeri olmayan güvenlik kavramını AB’ye sokmuştur.⁴⁴ Taraflar güvenliğin siyasi ve ekonomik yönleri hakkındaki tutumlarını daha fazla koordine etmeye hazır olduklarını beyan etmelerine rağmen, güvenlikleri için gerekli sanayi ve teknolojik koşulları korumaya kararlı olduklarını da vurgulamaktadırlar.⁴⁵ Dolayısıyla, askeri olmayan güvenlik kavramı ile güvenliğin askeri boyutu dışında kalan, özellikle siyasi ve ekonomik (ülke güvenliği için gerekli olan sanayi ve teknolojik konular hariç) yönleri kastedilmektedir.

Fiziki olmayan güvenlik; teknolojideki gelişmelere paralel olarak beliren küreselleşme olgusu sonucu doğmuş bir güvenlik türüdür. Bu güvenlik türü, geçmişten gelen ve daha çok fiziki tedbirlere dayanan güvenlik tedbirleri dışında bir yaklaşım gerektirmektedir. Fiziki olmayan güvenlik bağlamında bilgi güvenliğini, teknolojik güvenliği, sanal güvenliği ve siber uzayda güvenliği sayabiliriz. Yukarıda belirtilen güvenlik tanımlarının ya da ilkelerinin, hükümet politikaları için bir çeşit rehberlik sunduğunu, kamuoyunu yönlendirdiğini, aynı zamanda güç ve paranın dağıtımını doğrudan etkileyecek potansiyele de sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte “hangi değerler sistemi ya da ideoloji adına yapıldığı ileri sürülürse sürülsün güvenlik ve savunma girişimlerinin tümünün ekonomik ve siyasal amaçlara ulaşmadaki yöntemleri ifade ettiği”⁴⁶ değerlendirilmektedir.

⁴⁴ Çakmak, H. (2003) *Avrupa Güvenliği, NATI, AGİT; AGSP*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.224.

⁴⁵ Özdal B. Ve Genç, M. (2005) *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Türkiye ve AB İlişkilerine Etkileri*, Aktüel Yayınları, İstanbul, ss.117.

⁴⁶ Dedeoğlu, B. (2003) *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, Derin Yayınları, İstanbul, ss.34.

1.2. SOĞUK SAVAŞ VE SONRASI DÖNEMİN GÜVENLİK ALGILAMALARI

20. yüzyıl, dünya tarihinin en kanlı yüzyıllarından biri olma özelliğini taşımaktadır. I. ve II. Dünya Savaşlarında milyonlarca insanın ölmesi, Hiroşima ve Nagazaki'de on binlerce sivilin hayatına mal olan atom bombasının gelecek nesillerin yaşamını tehdit etmesi ve Soğuk Savaşın yarattığı psikolojik yıkım, 20. yüzyıl tarihini özetlemektedir. Sadece savaş ve çatışmalarla değil, küresel ekonomik-politik krizlerle ve katı bir ideolojik-jeopolitik bloklaşmayla geçen bu yüzyıl, dünya tarihi açısından fırtınalı gelişme ve buhranların yaşandığı bir yüzyıl olarak literatürdeki yerini almıştır. Söz konusu olayların işaret ettiği gibi geçtiğimiz yüzyılı şekillendiren dönüm noktalarını krizler ve savaşlar oluşturmuştur.⁴⁷

Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte bir ideolojinin yıkımının yanı sıra, büyük bir belirsizliğinde başlangıcıdır. Soğuk Savaş temel anlamda ideolojik bir çekişmeydi. Dünyayı iki kutba ayıran bu savaşta ideolojilerin amacı dünyada tek hâkim olmaktı. Fikirler sınırları silahlardan daha kolay aşmakta ve devletler daha kolay yandaş bulmaktaydı. Dolayısı ile fikirlerin düşünceler bağlamındaki çatışması devletler düzeyinde çok kolay sıcak çatışmalara dönmekte ve bölgesel krizler olarak ortaya çıkmaktaydı. Bu dönem içerisinde genel olarak güvenlik teknolojik, askeri ve ekonomik güç ile doğrudan bağlantılıydı. ABD ve Sovyetler Birliği İkinci Dünya Savaşı boyunca Hitler ile mücadele ederek güçlerini sınamışlardır. Bu durumdan ötürü, savaşın sonunda büyük iki güç ortaya çıkmış oldu.

⁴⁷ İnaç, H. Güner, Ü. (2006) "Avrupa ve Amerikan Güvenlik Çatışmaları Bağlamında Türk Dış Politikası", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi 6 1, ss. 139.

Küresel savaşlar dünyayı “biz” ve “öteki” olarak ikiye ayırmıştır. Soğuk Savaş süresince ABD’nin yaklaşımı self-determinasyon ve serbest piyasa politikasını yaymaktır. Bunun karşısında Sovyet yaklaşımı Leninist bakış açısı önderliğinde Marksist ideoloji temeline dayalı kapitalizmi eleyen ve özel mülkiyeti sosyal çatışmanın temeli varsayan bakış açısı idi. Soğuk Savaş boyunca sınır aşan faaliyetler artmış, din ya da etnik kökeni esas alan geniş coğrafya hareketleri ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda iç tehdit unsurları çeşitlenmiştir.⁴⁸ Bu da aktörlerin stratejik tercihlerini etkilemiştir. Bu dönem içerisinde “ulusal çıkar” kavramı gelişmiş bu da devletlerin her meşru olmayan tüm faaliyetlerini kolaylaştırıcı bir etki yaratmıştır. İki kutuplu sistemde güvenlik devlet için olduğundan, “biz” ondan korunmak için bazen usulsüz işler de yapmak zorunda kalırız maskesi fazlası ile takılmıştır.

Soğuk Savaş dönemindeki güvenlik algılamalarına bakıldığında, bu algılamaların askeri, ekonomik, ideolojik ve siyasal temellere dayandıkları görülmektedir. ABD, Batı Avrupa’nın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’ne (SSCB) karşı güçlendirilmesi yolunda çaba harcayarak, ekonomik, siyasal destek amacıyla Truman Doktrini, Marshall yardımı ve Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO)’nü, SSCB ise Doğu Avrupa ülkelerine destek sağlamak amacıyla COMECON’u (Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi) ve askeri amaçlı Varşova Paktını oluşturmuşlardır.⁴⁹

Güç dengesinin iki kutup arasında dağıldığı, askeri ve siyasal söylemlerin ve uygulamalarının hâkim olduğu realist teorinin etkisi altında güç politikaları ve çatışmanın yaşandığı bu gevşek iki kutuplu sistem, 1990 yılında Berlin Duvarı’nın yıkılması ve 1991’de SSCB’nin parçalanması ile son bulmuştur.⁵⁰

⁴⁸ Dedeoğlu, B.(2003), *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, Derin Yayınları, İstanbul, ss.83.

⁴⁹ (15 Ekim 2010) Soğuk Savaş ve 11 Eylül Sonrası Uluslararası Sistemdeki Değişimin Güvenlik Algılamalarına Etkisi ve Türkiye, <http://www.tasam.org/images/tasam/tepebas.pdf> , ss.2.

⁵⁰ Emeklier, B. (12 Ekim 2010) Soğuk Savaş Sonrasında Uluslararası Sistemin Analizi, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=698:soguksavas-uluslararar-sistemin-analizi&catid=113:analizler-sosyo-kultur&Itemid=151.

İki kutuplu sistemdeki güvenlik çalışmaları, Soğuk Savaş yıllarının hâkim teorisi realizm ve neo-realizmin etkisi altında ortaya çıkmış ve şekillenmiştir. Liberal düşünce ve neo-Marksist yaklaşımlar, 1960'ların sonlarında ve 1970'lerdeki detant döneminde klasik güvenlik anlayışını her ne kadar sorgulamaya açmış ve güvenlik çalışmalarında “geçiş Dönemi”ni simgelemişse de iki bloklu yapının güvenlik paradigması, realist ve neo-realist düşüncenin ana varsayımlarıyla belirlenmeye devam etmiştir.

1.2.1. Realizm ve Neo-realizmin Güvenlik Anlayışı

Realizm, ulus-devleti uluslararası sistemin temel aktörü olarak görür. Devleti uluslararası politikanın temel aktörü olarak kabul eden realistlere göre, devletlerarasında çatışmalar kaçınılmaz ve doğaldır. Devlet adamlarını ve karar vericileri rasyonel davranan kişiler olarak kabul eden realistlere göre devlet adamının temel amacı anarşik bir yapıda devletin varlığını sürdürmektir. Bu amaca ulaşmak için olabildiğince güçlü olması gerekir. Kendine yardım adı verilen ilkeye göre devlet, çıkarlarını gerçekleştirmek ve kendini korumak için ancak kendi gücüne dayanabilir ve kendi kaynaklarına güvenebilir. Böyle bir amacı olan ve dış politikada rasyonel davranan devletin moral ilkelere bağlanması veya ahlaki hareket etmesi beklenmemelidir; çünkü bu oldukça tehlikelidir. Uluslararası politikanın değerden arındırılması gerektiğini savunan realistler için ideolojik tercihlerin iyi ya da kötü olması diye bir şey yoktur; önemli olan neyin devletin çıkarları için daha uygun olduğudur.⁵¹ Güvenliği devletlerin askeri gücü ve ulusal çıkarları ile sınırlandırarak, dar ve determinist bir güvenlik tanımlaması yapan realistlere göre devletler, çıkar ve amaçları için gerekli gücü elde etmek zorundadırlar.⁵²

⁵¹ Uğrasız, B. (2003) “Uluslararası İlişkilerde İki Farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt. 5, Sayı. 2, ss. 143.

⁵² Machiavelli, (1993) *The Prince*, Wordsworth Editions, 81-83, ss. 129-141.

Realizm, güvenlik kavramını “sürekli bir güvensizlik ortamı” veya “güvende olmama hali” üzerinden tanımlamaktadır. Realist yaklaşım, güvenlik perspektifini güç-tehdit-güvensizlik üçgeniyle sınırlandırmaktadır. Zira aktörler, “herkesin herkes ile çatıştığı” tehditlerle dolu güvensizlik ortamında hem varlıklarını hem de “kazandıkları değerleri” korumak için güçlü olmak zorundadır. Güç kavramından anlaşılan ise maddi güçtür. Hobbesyen terminolojiyle uluslararası ortamı anarşi üzerinden betimleyen realist teori, uluslararası ilişkileri temel aktör olarak gördüğü ulus-devletlerarasındaki güç ve çıkar mücadelesine indirgemektedir.⁵³

Realist teorisyenlerin neredeyse hepsi, devletlerin gerekli ulusal güce sahip olabilmeleri için sürekli askeri hazırlık içinde bulunmalarının zorunluluğuna dikkat çekmekte; devletlerin varlıklarını sürdürebilmelerinin ve ulusal güvenliklerini sağlayabilmelerinin önkoşulunun askeri güç olduğunu vurgulamaktadır.⁵⁴

Realizmin önemli bir varsayımı ise devletin tek tek güvenliğini sağlayacak merkezi bir otoritenin olmadığı, uluslararası yapının anarşik olduğudur. Realistler bu yapı içinde her bir devletin kendi güvenliğini sağlamak (self-help) zorunda olduğunu varsayarak, diğer devletlerin de aynı şekilde davranacağını ve dolayısı ile her devletin kendi çıkarları doğrultusunda hareket edeceğini ileri sürmektedir.⁵⁵ Realist kurama göre anarşi ve güvensizliğin süreklilik kazandığı bir uluslararası ortamda güvende olmanın tek yolu, güç ve kapasite artırımına gitmektir. Devletlerin rasyonel ve bütüncül (unitary) yapılar olduğu ön kabulünden hareket eden realistler, ulusal gücü artırma imkân ve kabiliyetine sahip tek aktör olarak ulus-devletleri görmekte; sıklıkla atıfta buldukları “ulusal güvenlik” söylemi üzerinden de sadece ulus-devletlerin güvenliğini dikkate almaktadır. Realist paradigma, devlet eksenli bir güvenlik perspektifi inşa ederek ulusal güvenlik vurgusu ile toplumun ve açıkça belirtmese de bireyin güvenliğini devletin güvenliğine bağımlı kılmaktadır.

⁵³ Hobbes, T. (1985), *Leviathan*, London: Penguin Books, ss.183-188.

⁵⁴ Aydın, M. (2004) “Uluslararası İlişkilerin Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği”, *Uluslararası İlişkiler* 11, ss. 39.

⁵⁵ Arı, T. (2006), *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 4. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları, ss. 167.

Realist teoriye göre devletler, hedeflerine ulaşmak için yeterli güce sahip değillerse farklı yöntemlere başvururlar. Başvurulan yöntemde belirleyici olan güçtür; fakat burada kendisi dışındaki devletlerin gücü söz konusudur. Önemli bir dış tehditle güç dengesi siyasetinde zayıf devletlerin daha güçlü bir devlet veya koalisyona katılması anlamına gelmektedir ve karşılaştıklarında devletler ya denge kurmaya (dengeleme) çalışırlar ya da tehdidin geldiği güce yaklaşma gereği duyarlar (bandwagoning). Dengeleme, tehdit karşısında başka güçlerle ittifak içine girme olarak tanımlanırken bandwagoning, tehlike kaynağına yaklaşmayı ifade etmektedir. Zayıf devletler, güçlü bir devlete karlı çıkmanın maliyetinin, o devleti desteklemenin getireceği faydadan fazla olduğuna karar verdiklerinde gerçekleşir.⁵⁶

Realist analizlerde askeri-stratejik konular ve bunlara ilişkin politikalara odaklanılmakta ve hiyerarşik bir sıralamayla irdelenmektedir. Birincil politika (high politics) ve ikincil politika (low politics) ayrımına gidilerek piramidin en üstüne ulusal güvenlik, bir başka deyişle güç merkezli askeri güvenlik ve stratejik konular yerleştirilmektedir. Realistlere göre devletin bekası için elzem görülen ve ulusal güvenliği oluşturan askeri-stratejik konular birincil politikayı; ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel konular ise ikincil politikayı meydana getirmektedir.

Klasik güvenlik çalışmalarına belki de en fazla katkı sağlayan teorik yaklaşım, güvenliğe odaklanan ve doğrudan bir güvenlik kuramı oluşturan neo-realizmdir. Stephen M. Walt'un disiplinde neo-realist teorinin ortaya çıktığı 1970'li yılları "Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı" olarak betimlemesi, neo-realizmin klasik güvenlik literatüründeki önemli rolünü göstermektedir. 1970'lerden itibaren uluslararası alanda yeni aktörler ve yeni problemlerin ortaya çıkması, mevcut teorilerin yeniden düşünülmesini gerektirmiştir. Bu yönelimler sonucu; "küreselleşme (globalizm)", "çoğulculuk (pluralizm)", "yapısalcılık (structuralizm)" ve de "neo-realizm" gibi

⁵⁶ Çakmak, C. (23 Ekim 2010), Realist Teori, Uluslararası İlişkilere Etkisi ve Kritiği, ss.45. http://www.akader.info/KHUKA/2006_mart/4.

realizmin dayandığı varsayımlara karşı olan muhtelif yaklaşımlar ve paradigmlar ortaya çıkmıştır.⁵⁷

Walt, *The Renaissance of Security Studies* (Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı)⁵⁸ adlı makalesinde güvenlik çalışmalarının II. Dünya Savaşı ile başladığını belirterek, bu dönemi güvenlik alanındaki “Altın Çağ”ın ilk basamağı olarak nitelendirmekte ve güvenlik literatürünün gelişimini üç döneme ayırmaktadır. Bu dönemselleştirmesinde Walt, 1955-1965 arası yılları “Altın Çağ”, 1960’ların ortasından 1970’lerin ortasına kadar olan dönemi “Altın Çağ”ın sona ermesi” ve 1970’lerin sonlarından itibaren devam eden süreci de “Rönesans dönemi” olarak kavramsallaştırmaktadır.⁵⁹

Kenneth Waltz neo-realizmin öncüsü olmuştur. Kenneth Waltz’ın 1979 yılındaki “Theory of International politics” adlı eseri on yıl boyunca uluslararası ilişkiler ile ilgili çalışmalarda en etkili çalışma olmuştur. Bugün hem realistler, hem eleştirmenler için bir mihenk tanı olmaya devam etmektedir.⁶⁰

Waltz’a göre, hiyerarşik bir yapıya sahip olmayan uluslararası sistemde alt-üst ilişkisi ya da itaat eden/edilen ilişkisi bulunmadığından düzeni sağlayacak bir merkezi otoritesi de bulunmamaktadır. Bu durum uluslararası sistemin ana özelliği anarşi olduğundan bu durumun neden olduğu korku ve güvensizlik uluslararası ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle merkezi otoritenin bulunmadığı sistem, doğa durumundaki toplumsal yapıya benzemektedir. Doğal olarak bu anarşik uluslararası sistemde her bir devletin öncelikli amacı egemenliğini ve güvenliğini korumak oluyor. Devletler en azından varlıklarını korumak, ancak mümkünse

⁵⁷ Yılmaz, S. (Haziran 2007), “Güçsüz Güç”, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi, Yıl.3, Sayı.5, ss.73.

⁵⁸ Stephen M. Walt, (2003) “Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı”, Avrasya Dosyası (Güvenlik Bilimleri Özel) 9 2 ss. 71-106.

⁵⁹ Stephen M. Walt, (2003) “Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı”, Avrasya Dosyası (Güvenlik Bilimleri Özel) 9 2 ss. 213-217.

⁶⁰ Donnelly, J. (01 Kasım 2010) *Realism And International Realitions*, <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam032/99053676.pdf>.

genişlemek ve etkilerini arttırmak amacı gütmektedir. “Güvenlik paradoksu” ve “kendine güvenme” kavramları üzerinde duran Waltz’ın izinden giden neorealistlere göre, herhangi bir devletin güvenliğini sağlamaya dönük faaliyetleri mevcut ya da potansiyel düşmanlarının güvenliğini tehlikeye sokmaktır. Bir devletin mutlak güvenlik içinde olması diğer devletlerin mutlak güvensizliği anlamına gelmekte ve bu durum diğer devletleri silahlanmaya veya başka türlü düşmanca davranışlara itmektedir.⁶¹

Kısacası realist çalışmalar ile ortaya çıkan klasik güvenlik literatürü, neorealist analizlerle olgunlaşıp şekillenmiştir. Neo-realizmin “güvenlik ikilemi” (security dilemma) modeli, Soğuk Savaş konjonktüründe devletlerin nükleer ve konvansiyonel silahlanma pratiğini özetleyen bir kavram olarak literatürdeki yerini almıştır. Güvenlik ikilemi modeline göre bir devletin güvenliğini sağlamaya yönelik davranışları, mevcut ya da potansiyel düşmanlarının güvenliğini tehdit etmekte ve bu aktörleri tehlikeye sokmaktadır.⁶² Bu durum devletleri güvensizlik sarmalına itmekte ve devletlerarası güven bunalımına neden olmaktadır. Soğuk Savaş döneminde aynı blokta yer almalarına karşın birbirini tehdit olarak algılayan Türkiye ve Yunanistan arasındaki silahlanma yarışı, güvenlik ikilemi modeline örnek teşkil etmektedir. Güvenlik ikileminde uluslararası ilişkileri “sıfır toplamlı bir oyun” olarak değerlendiren devletler, uluslararası sistemdeki davranış kalıplarını “nispi kazanç” varsayımına dayandırarak kurgulamaktadır. Nispi kazanç varsayımına göre devletler, birbirleriyle ilişkilerinde “ikimiz de kazançlı çıkacak mıyız?” sorusu yerine “kim daha kazançlı çıkacak?” sorusunu yönelterek işbirliğine yanaşmamaktadır.⁶³ Uluslararası sistemin anarşik yapısı ve güvensizlik ortamı, devletlerin uzun süreli işbirliği yapmasını engellemektedir.⁶⁴

⁶¹ Arı, T. (2007) “Türk-Amerika İlişkileri: Sistemdeki Değişim Sorunu mu?”, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, Cilt.4, No. 13, ss.21.

⁶² Arı, T. *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, İstanbul: Alfa Yayınları, ss.198.

⁶³ Waltz, K. Quester, G.H. (1982) “Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi”, çev. Onulduran, E. (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları) , ss. 46.

⁶⁴ Waltz, Quester, *Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi*, ss. 46.

Waltz gibi güçten ziyade güvenliği önceleyen “defansif” (defensive) neo-realistler, devletlerin birincil amacının güç kazanmak değil, varlıklarını korumak olduğunu öne sürmektedir. Defansif neo-realist teorisyenlere göre daha çok güç, daha az güvenliğe yani bir bakıma güvensizliğe neden olmaktadır. Defansif neo-realistler, uluslararası sistemin hükmetmek isteyen devletleri değil, aksine statükoyu koruyan devletleri ödüllendirdiğini vurgulamakta ve bu noktada “ofansif” (offensive) neo-realistlerden ayrılmaktadır.⁶⁵

Neo-realizme göre uluslararası aktörlerin davranış ve güvenliklerini belirleyen yapı uluslararası sistemdir.⁶⁶ Bu yönüyle neo-realizm, klasik realizmden farklı olarak ulus-devlet yapılarının güvenliği ile birlikte uluslararası sistemin güvenliğini de göz önünde bulundurarak güvenlik halkasını genişletmiştir. Neo-realizmin güvenlik yaklaşımını realizmden farklılaştıran ve klasik güvenlik terminolojisini geliştiren bir diğer nokta, neo-realist düşünürlerin analizlerine ekonomik değişkenleri ekleme çabasıdır. Nitekim Waltz, askeri-stratejik konuların yanı sıra ekonominin de artık uluslararası ilişkiler gündeminde belirleyici bir rol oynadığını belirtmiş ve bir bakıma ekonomik güvenlik üzerinde durmuştur.⁶⁷ Zira Vietnam Savaşı, devletlere hedefe ulaşmadaki tek aracın askeri güç ve kapasite olmadığını gösterirken; 1973 ve 1979 petrol şokları da karar alma mekanizması ve süreçlerinde ekonomik parametrelerin de hesaplanması gerektiğini net bir biçimde ortaya koymuştur. Özetlemek gerekirse klasik güvenlik paradigmasının temel ilgi alanı, devletlerin bekalarına yönelik tehditlerle mücadele etmek amacıyla geliştirmeleri gereken askeri imkân, kabiliyet, kapasite ve stratejilerdir.⁶⁸

⁶⁵ Brown, C. Ainley, K. (2008) *Uluslararası İlişkileri Anlamak*, çev. Oyacıoğlu, A. (İstanbul: Yayın Odası Yayınları), ss. 39.

⁶⁶ Waltz, K. (1979) *Theory of International Politics*, New York: McGraw-Hill, ss. 38-59.

⁶⁷ Waltz, K. (1979) *Theory of International Politics*, New York: McGraw-Hill, ss. 146-160.

⁶⁸ Baylis, J. (2008) *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı*, Uluslararası İlişkiler, ss. 73.

Tarihsel bir bakış açısını benimseyen realistler uluslararası sistemin süreklilik gösterdiğini düşündükleri için değişim sorunu üzerinde fazla durmamaktadırlar. Waltz neorealizmin tarihselcilik yerine yapısalcı bir yaklaşım benimsediğini vurgulamaktadır. Uluslararası yapıda sürekliliğin egemen olduğunu varsaymakla beraber değişimi de tamamen reddetmeyen Waltz'a göre değişim devletlerin askeri kapasitelerinde ve dolayısı ile güç dağılımında olabilir; fakat bu, sistemin anarşik özelliğinde bir değişiklik yapmadığı için, yapıda esas olarak bir değişim söz konusu olmayıp bu anlamda bir süreklilik söz konusudur.⁶⁹

1.2.2. Liberalizm, Neo-liberalizm ve Güvenlik

Liberalizm bireyi temel sivil hakların, sosyal düzenin, iktisadi ve siyasi yaşamın temel birimi olarak kabul etmektedir.⁷⁰ Birey merkezli bir kuram olan liberalizm, bireyin güvenliğinin ve özgürlüğünün sağlanması ve korunmasında temel aktör olarak devleti görmekte; uluslararası kurumlar, çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları ve bireyler gibi devlet-dışı aktörleri de analiz birimi olarak incelemektedir. Liberalizm, realizmin devletlerarası güç politikalarına odaklanan yaklaşımının tersine politikanın düşüncenin bir ürünü olduğunu savlamaktadır. Liberalizme göre düşünceler ve algılar değişebilmekte; böylece devletlerarasında işbirliği ve uzlaşma tesis edilebilmektedir.⁷¹

⁶⁹ Arı, T. (2007) "Türk-Amerika İlişkileri: Sistemdeki Değişim Sorunu mu?", Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Cilt.4, No. 13, ss.22.

⁷⁰ Doğan, B. B. (15 Kasım 2010) *Klasik Liberal Teoride Bireyciliğin Yeri ve Önemi İle Bireycilik ve Kalkınma Sorunsalı Arasındaki Etkileşimler*, <http://www.mevzuatdergisi.com/2010/08a/01.htm>.

⁷¹ Dunne, T. (2001) *Liberalism*, içinde *The Globalization of World Politics*, ed. Baylis, J. Smith, S. London: Oxford University Press, ss. 163.

Liberal düşünce, demokratikleşme ve özgürlüklerin genişletilmesinin bireylerin zenginleşmesinin ticaretin artmasına, uluslararası işbirliği arttırarak, savaş ve çatışmayı önlediğini, sonuçta barış ve refahı sağladığı temasını esas prensip edinir.⁷² İşbirliği odaklı bir güvenlik anlayışı ortaya koyan liberalizm, uluslararası ilişkileri “sıfır toplamı bir oyun” olarak görmemekte ve “mutlak kazanç” varsayımından hareketle aktörlerin işbirliğine yönelmeleri halinde tarafların kazanç sağlayacaklarını ileri sürmektedir. Çünkü liberalizm, rekabet ve çatışmanın uluslararası sistemin anarşik yapısından ya da devletlerin kötü niyetlerinden değil, yanlış algılamalardan kaynaklandığını öne sürmektedir. Dünya tarihinin sadece çatışmalardan ibaret olmadığını aynı zamanda işbirliğinin de bulunduğunu belirten liberal kuramcılar, yanlış algılamalara ve güvensizliğe neden olacak koşulların düzeltilmesi durumunda çatışma ve rekabetin azalabileceğini, devletlerin birbirleriyle işbirliği yapabileceğini vurgulamaktadır.⁷³ Liberal teori, realizminden farklı olarak uluslararası çatışma yerine barış ve işbirliği konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Liberaller uluslararası ilişkilerin tek gündeminin güvenlik olmadığını, XX. yüzyıldan itibaren uluslararası ilişkiler gündeminin çeşitlendiğini, refah, modernleşme, çevre ve bezeri konuların en az güvenlik konusu kadar dış politikada tutum ve tavırları etkilediğini kabul etmektedir. Devletlerin dış politikalarını, tek unsurunun sadece güvenlik faktörü olmaktan çıktığını, ticaret, para, göç, sağlık, çevre ve benzeri konularında güvenlik kadar önemli hale geldiğini ileri sürmektedirler.⁷⁴

⁷² Caşın, M. H. (2007) Özgöker, U. Çolak, H. *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına etkisi*, Avrupa Birliği, 1. Basım, İstanbul: Nokta Kitapevi, ss.82.

⁷³ Viotti, P. R. Kauppi, M. V. (2012) *International Relations Theory*, United States: Pearson, ss. 161-162.

⁷⁴ Arı, T. (2006) *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 4. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları, ss. 368.

Liberalizm, uluslararası hukuk ve normların tesis edilmesiyle kolektif güvenliğin sağlanacağını savlamaktadır. Bu konuda uluslararası kurumların uluslararası düzeni sağlayacağını belirterek kurumsallaşmaya özel bir rol atfetmektedir. Uluslararası hukuk, anarşik topluma düzen getirerek barışı tesis edeceği için kolektif güvenliği de oluşturacaktır. Nitekim ulusların ve bireylerin ortak çıkar ve hedefleri paylaştıklarının farkında olmaları ve sorunlarını çözenin en iyi yolu olarak işbirliğini tercih etmeleri, uluslararası düzenleyici mekanizmaları ve uluslararası toplumu ortaya çıkarmıştır.⁷⁵

Neo-liberalizm ekonomik politikaları ise, 80'li yıllardan itibaren kabul görmeye ve dünya ölçeğinde etkinlik sağlamaya başlamıştır.⁷⁶ 1990 sonrası gelişen ekonomik ve siyasal olaylara bağlı olarak neo-liberalizm üç şey hakkında bazı hakları savunur: Birincisi malların ve hizmetlerin serbest dolaşımı, ikincisi sermayenin serbest dolaşımı, üçüncüsü yatırım serbestisi ya da özgürlüğüdür.⁷⁷

Neo-liberalizm de neo-realizm gibi uluslararası sistemi anarşi olarak tanımlamakta, nasıl ulaşılacağı konusunda farklılıklar olmakla beraber he ikisi de uluslararası işbirliğini mümkün görmektedir. Neo-liberaller mutlak kazanç ve ortak çıkar üzerinde dururken neo-realistler nispi kazanç üzerinde durmaktadır. Bir diğer benzerlikte neo-liberallerin de savaşı olağan görmeseler de uluslararası ilişkilerin temel özelliklerinden biri olduğuna ve uluslararası sistemde anarşi durumunun devam ettiğine ilişkin neo-realist görüşleri paylaşmalarıdır.⁷⁸

⁷⁵ Iriye, A. (2002) *Global Community: The Role of International Organizations in the Making of the Contemporary World*, California: University of California Press, ss. 10.

⁷⁶ Erdoğan, E. Ak, M. Z. (2003) "Neo-liberal Ekonomik Dönüşümler ve Sendikalar", Kamu-iş Sendikası Dergisi, Cilt. 7, Sayı. 2, ss.5.

⁷⁷ Birdişli, F. (2009) "Neoliberalizmin Ulusal Güvenlik Siyasaları Üzerine etkileri ve Türkiye'nin Güvenlik Siyasası Üzerine Bir İnceleme", Stratejik Araştırmalar Dergisi, Sayı. 13, ss.49.

⁷⁸ Arı, T. (2006) *Uluslararası ilişkiler Teorileri*, 4. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları, ss.371.

Uluslararası İlişkilerde Soğuk Savaş sonrası *Yeni Dünya Düzeni (New World Order)* veya *Güvenlik Ajandası* gibi tanımların ortaya çıkması aynı zamanda çeşitli görüşlerin de ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bunu izleyen dönem içerisinde Irak müdahalesi konuyu iyice derinleştirmiştir. Bu süreç içerisinde Balkanlarda özellikle Bosna Hersek'te ve Kosova'da meydana gelen savaşlar, akabinde Çin'in ve İran'ın ABD ve onun nükleer gücüne meydan okuyan yükselişi güvenlik çalışmalarını daha heyecan verici kılmaya başlamış ve aynı doğrultuda karmaşıklştırmıştır.⁷⁹ Soğuk Savaş sonrası hâkim görüş realizmin geçerliliğini yitirmiş olmasına rağmen, Walt'a göre bu teorinin iflas ettiği görüşü fazlası ile abartılmıştır. Realizmin uluslararası literatüre son katkısı göreceli durumlar ve mutlak kazanımların üstünde durmasıdır. Walt'ın son durum karşısında nitelemesi, devletler eğer girdikleri oluşumlarda ortaklarından daha kazançlı çıkıyorsa, kendisi güçlenirken diğerleri zayıflayacaktır.⁸⁰

SSCB'nin dağılmasıyla Soğuk Savaşın statik yapısı sona ermiş, uluslararası sistem ve alt-sistemler dinamik bir yapı kazanmaya başlamıştır. Sistemik değişkenlerin 1990 sonrasında başlayan ve günümüzde artan bir ivmeyle devam eden dinamizmi, mikro düzeyden makro düzeye kadar uluslararası ilişkilerin her alanını etkilemektedir. Sistemsel girdiler, durağanlıktan akışkanlığa doğru evirilen bu süreçte küreselleşme olgusunun da etkisiyle yeni fırsatların yanı sıra yeni riskler, tehlikeler ve tehditler ile yeniden şekillenmektedir.⁸¹ Söz konusu değişim dönüşüm, Soğuk Savaş konjonktürünün simetrik tehdit algılamalarından 11 Eylül sonrası asimetrik tehdit algılamalarına geçişi simgeleyen yeni bir güvensizlik ve belirsizlik ortamını beraberinde getirmektedir. Fırsatlarla birlikte risk ve tehditlerin de çeşitlilik ve karmaşıklığını artıran günümüz küresel sistemi, devlet merkezli realizmin klasik güvenlik parametrelerini sorgulanır kılmıştır. Soğuk Savaş örneğinde olduğu gibi uluslararası sistemde "biz" ve "öteki" dengesi üzerine kurulu iki kutuplu bir yapı varsa, ittifak ve tehdit tanımlamaları daha kolay yapılabilen; benzer algı ve beklentideki aktörler farklı kamplarda yer

⁷⁹ Boas, M. (2000) *Security Communities: Whose Security*, Sage Publications Social Science Collections, London, ss. 1.

⁸⁰ Walt S. M. (Bahar 1998) *Uluslararası İlişkiler: Bir Dünya Binbir Kuram, Foreign Policy*, Türkiye Baskısı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, ss.19.

⁸¹ Wallerstein, I. (1995) *Liberalizmden Sonra*, İstanbul: Metis Yayınları, ss. 41.

olarak, ilişkilerini bu kutuplaşmanın getirdiği statik bir güvenlik ikilemi üzerinden sürdürebilmektedir. Fakat Soğuk Savaş sonrası gibi çok kutupluluğa evirilen bir uluslararası sistemde oyuncuların güvenlik algılamaları ve politikaları çeşitlilik arz etmektedir.⁸²

Bu doğrultuda benzerlik ve farklılıkların eş zamanlı olarak iç içe girdiği ve arttığı 21. yüzyıl küresel sisteminde güvenlik ve tehdit kavramları da dönüşüme uğramaktadır. Geleneksel güvenlik anlayışı tamamen askeri karakterlidir. Güvenlik ve savunma bu durum içerisinde her zaman değişkenlik gösteren kavramlardır.⁸³ Soğuk Savaş sonrası güvenlikte uluslararası örgütler daha fazla söz sahibi olmaya başlamış kolektif güvenlik anlayışı daha fazla işlerlik kazanmıştır. Soğuk Savaş yıllarından itibaren Avrupa'nın güvenliğini üstlenmiş olan NATO ve 1990'ların başından itibaren AB'nin de güvenlik konusunda işlerliği sorgulanmaya başlanmıştır.

Soğuk Savaştan sonra, 1990'ların başında özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarını takip eden dönemde ulusal güvenlikten insani güvenliğe geçiş yaşanmıştır.⁸⁴ Artık devletler sadece topraklarını değil üzerinde yaşayan vatandaşlarının da güvenliğini düşünmek zorunda olduklarını anlamış; Kolektif güvenlik anlayışı gelişmiş ve uluslararası güvenliği sağlamak adına uluslararası örgütler kurulmuştur. Soğuk Savaş sırasında baş gösteren silahlanma yarışı ve kitle imha silahlarının artışı yerini silahsızlanmaya ve kitle imha silahlarının imhasına doğru ivme kazanmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan tablo küreselleşmenin hız kazandığı, aktörlerin çeşitlendiği ve güvenlik olgusunun kolektif hale geldiği, çok renkli ve çok sesli bir tablodur. Etnik çatışmaların yoğunlaştığı, demografik hareketlerin hızlandığı, bağımsızlığını isteyen toplumların yeni devletler kurduğu bu tabloda güvenlik yeni

⁸² Dedeoğlu, B. (2004) “Yeniden Güvenlik Topluluğu: Benzerliklerin Karşılıklı Bağımlılığından Farklılıkların Birlikteliğine”, Uluslararası İlişkiler 1 4 ss. 2.

⁸³ Sjørnsen, H. (2002), “The Transformation of the Nation State: Implications for the Study of European Security”, NOPSAC-Conference, Aalborg, August., ss.2.

⁸⁴ Sarka, W. (2003), *Human Security- the Contemporary Paradigm, Perspectives*, ss.1.

anlamlar kazanmaktadır. Söz konusu kavramın içine sosyal, ekonomik, politik, insani ve çevresel faktörler dâhil edilmiştir.⁸⁵

Güvenliğin genişlemesi ve derinleşmesine paralel olarak “kim için, ne için, nerede, nereye kadar ve nasıl güvenlik?” soruları çerçevesinde alternatif güvenlik çalışmaları gündeme gelmektedir. Bu kapsamda öne çıkan eleştirel, postmodern, feminist ve konstrüktivist kuramların güvenlik anlayışları, klasik güvenlik paradigmasını sorgulamaktadır. Ayrıca doğrudan güvenlik çalışmaları yapan ve güvenliğe ilişkin yeni tezler ortaya koyan Kopenhag Okulu ve Aberystwyth Okulu da yeni güvenlik yaklaşımlarının önemli temsilcileri olarak ön plana çıkmaktadır.⁸⁶

1.2.3. Eleştirel Kuramın Güvenlik Anlayışı

Eleştirel kuram, uluslararası ilişkiler disiplini özelinde realizmin sınırlandırılmış ana kavramlar üzerine inşa ettiği tek tip bir dünya algısıyla diğer olguları tahakküm altına almasını eleştirmektedir.⁸⁷ Eleştirel kuram, realizmin merkeze taşıdığı güvenlik olgusunun dar bir çerçevede ele alınmasını ve ulusal güvenlik kavramıyla eş tutulmasını sorgulamaktadır. Eleştirel kuramcılar, ulusal güvenliğin diğer güvenlik alanlarına göre daha önemli kılınmasına ve ona yaşamsal bir değer atfedilmesine karşı çıkmakta; güvenlik kavramının subjektif bir nitelik taşıdığını belirterek, tek-tipçi bir güvenlik yaklaşımının getirdiği paradokslara odaklanmaktadır. Eleştirel kurama göre güvenlik; aktörlerin yaptıklarına, beklentilerine ve aktörler arası etkileşime bağlı olarak algıda şekillenen bir olgudur.⁸⁸

⁸⁵ Ağır, B.S. (Yaz 2003), *Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Güvenlik Düzenine Kurumsal Bir Bakış*, Avrasya Dosyası, C.9, S.2. , ss.125.

⁸⁶ Brauch, H.G. (2008) *Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü*, çev. Zeynep Arkan, Uluslararası İlişkiler 5 18, ss. 11.

⁸⁷ Ashley, R. K. (1981) *Political Realism and Human Interests*, International Studies Quarterly, Symposium in Honor of Hans J.Morgenthau, 25 2, ss. 204-205.

⁸⁸ Balzacq, T. (2003) *Qu'est-ce que La Sécurité Nationale*, Revue Internationale et Stratégique 4 52, ss. 44.

Bu kurama göre; kişisel olarak bir insanın yaşayabileceği en büyük güvenlik sorunu kendi elinde olmadan maruz kaldığı durumlardır. Bu sorunu ortaya çıkaran faktörler devlet içinde veya dışında gelişen toplumsal, kültürel ve ekonomik olgulardır. Bu bağlamda en büyük güvenlik sorunu bu faktörlerden dolayı ortaya çıkan özgürlüğün kısıtlanması durumudur. Haliyle eleştirel yaklaşım özgürlük ve güvenliği bir elmanın iki yarısı gibi ele almaktadır.⁸⁹

Güvenliği bir söylem olarak kuramsallaştıran Ole Waever'e göre, herhangi bir probleme güvenlik etiketinin yapıştırılması bu probleme özel bir statü verirken, sorunun muhatabı olan devlete bu sorunla baş etmesi için kullanacağı olağan dışı tedbirler için meşruluk sağlamaktadır.⁹⁰ Eleştirel okul, uluslararası sistemin hegemon aktörün gölgesi altında şekillendiğini ve hegemon aktör tarafından dayatılan söz ve imgelerin hegemonun çıkarlarına meşruiyet kazandırdığını ileri sürmektedir. Nitekim Cox'a göre ABD'nin başta güvenlik olmak üzere birçok alanda sergilediği tek taraflılık örnekleri, bilhassa da Irak savaşı sırasında çoğunluğun muhalefetine rağmen ortaya koyduğu sert gücün agresif kullanımı, evrensel rızanın sağladığı meşruiyeti koparmıştır. Bu doğrultuda Cox, hegemon aktörün sergilediği istikrarsız davranışların hem hegemon hem de küresel sistem için bir güven bunalımına neden olduğunu belirtmektedir.⁹¹ Benzer şekilde Habermas da Fransız meslektaşı Derrida ile birlikte 2003 yılında Irak Savaşı'nı kınadığını belirterek, tek taraflı politikaların küresel güvenliğin önünde ciddi bir engel teşkil ettiğini ifade etmiştir.⁹²

⁸⁹ Baldwin, D.A. (Yaz 2003), *Güvenlik Kavramı*, Avrasya Dosyası, C.9. , ss.7.

⁹⁰ Eralp, A. (2005), *Devlet ve Ötesi: Ulusla arası İlişkilerde Temel Kavramlar*, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, ss.120.

⁹¹ Bostanoğlu, B. Okur, M. A. (2009) *Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Kuram*, Ankara: İmge Kitabevi, ss. 85-86.

⁹² Karacasulu, N. (2007) *Avrupa Entegrasyon Kuramları ve Sosyal İnşacı Yaklaşım*, Uluslararası Hukuk ve Politika 3 9, ss. 91.

Kısacası eleştirel kuram, güvenlik olgusunu modernitenin yaratmış olduğu paradokslara vurgu yaparak yorumlamış ve eleştirilerini klasik güvenlik anlayışının temel argümanlarına karşı geliştirmiştir. Eleştirel kuramın güvenlik olgusuna dair tespit ve yorumları şu şekilde özetlenebilir: i- güvenlik, sübjektif bir olgudur ve realizmin yaptığı gibi tekil bir güvenlik anlayışından bahsedilemez. ii- realizmin etkisindeki klasik güvenlik anlayışı, devlet güvenliğiyle sınırlandırılmış; bu nedenle birey ve toplum güvenliği ihmal edilmiştir. iii- güvenlik, uluslararası ilişkiler disiplininin diğer kavramları gibi güç ve bilgi ilişkisi çerçevesinde şekillendirilmektedir. iv- küresel güvenlik konularına ilişkin politikalarda hegemon aktör(ler) belirleyici bir role sahiptir. v- küresel güvenliğin tesisi için etiksel evrenselliğin ve kozmopolitan dünya görüşünün hâkim kılınması gerekmektedir.

1.2.4. İnşacı Kuramın Güvenlik Anlayışı

İnşacılık materyalist söyleme karşı kavramları kültürel yapıları birleştirerek açıklamaya çalışan ve kimlik, farklılıklar gibi etmenleri göz önüne alarak kavramları açıklayan bir yaklaşımdır. Buradan hareketle inşacılık; küreselleşmenin yarattığı ikilemlerin, krizlerin, değişim-dönüşümlerin, ayrışmaların ve birleşmelerin açıklanmasında güç ya da piyasa etkileşimi gibi maddi yapılar yerine fikirler, normlar, kültürler ve kimliklerden oluşan sosyal yapıyı⁹³ analiz düzeyi olarak ele almakta ve güvenliği bu çerçevede yorumlamaktadır.

İnşacılar, uluslararası toplumun sadece devletin davranışlarını sınırlamadığını bireyin ve toplumunda sosyal kimliklerini oluşturması için zemin hazırladığını söylemektedirler. Bu yüzden insan tercihlerini anlamak için insan çıkarlarını ve onların bu hareketlerini düzenleyen, süreci etkileyen normların, kuralların ve kimliklerinde nasıl oluşturulduğunu anlamamız gerektiğine dikkat çekerler. İnşacı yaklaşımı benimseyen yazarlar ulusal çıkar, güç, anarşi, güvenlik ikilemi gibi kavramları sistemin yapısının bir sonucu olmaktan ziyade sistem

⁹³ Frederking, B. (2003) *Constructing Post-Cold War Collective Security*, The American Political Science Review 97 3, ss. 364.

içerisinde sosyal olarak inşa edilmiş olduklarını savunurlar.⁹⁴ Sosyal İnşacılar, devlet faaliyetlerinin ve uluslararası kurumların anlaşılması için kolektif kültürel-kimliksel öngörülerin veya kabullerin incelenmesi gerektiğini savunurlar. Devletlerin karşılıklı ilişkilerinden etkilenerek oluşan tarihsel ve kültürel kimliklerin ülke çıkarlarını davranışlarını etkilediğini öngörürler.⁹⁵ Bu kuram sosyal yapı biçiminde tasavvur ettiği küresel sistemi ve devleti analiz birimi olarak ele almaktadır. Ancak realizmden farklı olarak inşacı yaklaşım, sosyal etkileşimin bir ürünü olan devleti toplumla birlikte incelemektedir. Başka bir ifade ile devlet, toplumdaki bağımsız düşünülemez ve toplumla birlikte anlamlandırılır. İnşacılığın sosyal gerçeklere vurgu yapması, realizmin devlet güvenliğinin dışında bıraktığı ya da yok saydığı olguları (cinsiyet, kimlik, göç, insan hakları, refah toplumu vb.) güvenlik gündeminde üst sıralara taşımıştır.

Devletleri çatışma ya da uzlaşmaya iten ana unsur kimliklerdir; devletlerarası güven ilişkilerini de kimlikler şekillendirmektedir. Kuramın öncülerinden Alexander Wendt, konstruktivizmin nicelden nitele yönelen güvenlik perspektifini somutlaştırmıştır. Wendt, “Kuzey Kore’nin 5 nükleer silahı ABD için İngiltere’nin 500 nükleer silahından çok daha fazla tehdit içerir”⁹⁶ örneğiyle kimliğin güvenlik algısındaki rolüne işaret etmektedir. Başka bir deyişle kimlik, bir ülkenin diğerlerini dost ya da düşman olarak kategorize etmesinde veya ötekileştirmesinde temel değişkendir. Kısacası İnşacı kuramda tehdit ve güvenlik etkileşimi, algıda şekillenen bir ilişki modelidir. Çünkü devletler de bireyler gibi, “kendi” kişilik duygusunu “öteki” üzerinden oluşturur ve güvenlik ilişkilerini bu doğrultuda yönlendirir.⁹⁷ Nitekim 11 Eylül saldırılarından sonra Batı’da Müslüman kimliğe karşı artan önyargılar ve uygulanan politikalar, kimlik ve algılamaların güvenlik üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Devletler, güvenlik politikalarını kimlik ve algılar

⁹⁴ Ole, R. H. (20.01.2006), *Theories of International Relations*, <http://www.duke.edu/~pfeaver/holsti.pdf>.

⁹⁵ Dağı, Z. (Şubat 2007), *Uluslararası Politikayı Anlamak Ulus Devletten Küreselleşmeye*, Alfa Yayınları, 1. Basım, ss. 134.

⁹⁶ Wendt, A. (1995), *Constructing International Politics*, *International Security* 20, ss. 73.

⁹⁷ Welton, G. Piccoli W. (2003), *Konstruktivizme Yönelik Problemler*, İstanbul: Bağlam Yayınları, ss. 93-94.

üzerinden oluşturdukları sanal tehditlerle şekillendirmekte; böylece güvenlik stratejilerini ve önlemlerini meşrulaştırabilmektedir.⁹⁸

Sonuç olarak inşacı kuram, geleneksel olguların dışına çıkarak kimlik ve güvenlik arasındaki bağıntıyı açıklamaya çalışmış ve klasik güvenlik anlayışına yeni bir boyut getirmiştir. Bu yönüyle farklı bir perspektif sunan inşacılık, realizm gibi çatışma olgusu üzerinde durarak bir anlamda klasik güvenlik paradigmasını yeniden üretmiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde inşacılığın, çatışmayı güç arayışı ve devlet eksenli meşrulaştıran realist bakış açısını kimlik arayışı ve toplum merkezinde yeniden inşa ettiği ifade edilebilir. Bu sebeple pozitivism ile postpozitivism ve realizm ile liberalizm arasında bir ara kuram olarak yorumlanabilen konstrüktivizm, sosyal gerçekliklere odaklanan analizleriyle güvenlik çalışmalarında ön plana çıkmaktadır.

⁹⁸ Falk, J. (2004), “Ferdinand Tönnies”, Muhafazakâr Düşünce 1 2 ss. 49-50.

İKİNCİ BÖLÜM

ABD DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK ALGISI

2.1. 11 EYLÜL ÖNCESİ DÖNEMDE ABD'NİN DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK ALGISI

Amerika Birleşik Devletleri'nin dış politikasına tarihten bugüne bir bütün olarak baktığımızda çeşitli kırılma noktaları yaşanmakla beraber genelde belirli bir çizgide seyrettiği görülmektedir. ABD'nin dış politikasının temelini dışarıdan gelebilecek “kötülüklerle” karşı korunma ve “dünyadan soyutlanma iradesi” oluşturmaktadır. Bu yaklaşım “Monroe Doktrini” şeklinde tezahür etmektedir. Amerikan Dış Politikasında “izolasyonist (infiratçı)” bir damarın her zaman canlı kaldığı görülmektedir. ABD, kendi dışındaki dünyayı “karmaşık ve tehlikeli” bulmaktadır.

Amerikan Dış Politikası, makro düzeyde bakıldığında kuruluşundan itibaren tutarlı ve süreklilik içeren stratejilerle sürdürülmüştür. Mikro düzeyde bakıldığında ise seçilen Başkan'ın karakterine, partisine ve kabinesindeki etkin isimlere göre amaca ulaşmak için farklı taktikler izlenmiştir. Eisenhower, Nixon, Ford, Reagan ve Bush gibi Cumhuriyetçi kökenli başkanların döneminde güç kullanımı ön plana çıkarken; Kennedy, Johnson, Carter, Clinton gibi Demokrat başkanlarda güç, göreceli olarak daha arka planlara atılmıştır.⁹⁹

⁹⁹ Jentleson, B. W. (2000), *American Foreign Policy- The Dynamics of Choice in the 21st Century*, New York: W.W. Norton&Company, ss. 67-95.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde, egemen siyasi güç odaklarına paralel biçimde Amerikan toplumu da müdahaleci politikalara karşı çıkıyor, ülkelerinin okyanus aşırı bölgelerde askerî mücadele içine girmesini istemiyordu. II. Dünya Savaşı'na kadar izolasyon politikası takip etmeye devam eden ABD, başlangıçta II. Dünya Savaşı'na dahil olmamıştır. Ancak savaş süresince İngiltere ve Fransa ile silah ticareti yapmaya devam etmiştir. 1941 yılında ABD'ye bağlı Hawaii eyaletinin Oahu adasındaki Pearl Harbor askeri üssüne Japonların aniden saldırmasından sonra savaşa resmen dâhil olmuştur.¹⁰⁰

İkinci Dünya Savaşı sonrasında silah teknolojisinde meydana gelen devrimler neticesinde atom bombasının ve kıtalar arası füze sistemlerinin geliştirilmesi, Amerikan topraklarını tarihte ilk defa yabancı güçlerin saldırısına maruz bıraktı. Okyanusları doğal savunma mekanizması olarak değerlendiren Monroe Doktrini, yeni silah sistemlerinin devreye girmesiyle anlamını yitiriyordu. Amerikalı strateji uzmanlarına göre Sovyetler Birliği'nin kıtalar arası füzeleri ve uzun menzilli bombardıman uçaklarına karşı ABD'nin güvenliği eskisi gibi tarafsızlık ve izolasyonla sağlanamazdı. Dolayısıyla ABD daha aktif dış politika izleyerek Sovyetler Birliği'ni çevrelemeli ve Avrasya'da kuracağı askerî üs ve ittifaklarla bu kıtanın egemen gücü olmalıydı. Oysaki aynı Sovyetler Birliği İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya ve Nazi Almanyası'na karşı ABD'nin İngiltere ile birlikte en önemli müttefikiydi.

¹⁰⁰ Sherry, M. S. (1995) *In the Shadow of War: The United States Since the 1930s*, New Haven: Yale University Press., ss.355-356.

Nisan 1945'te Roosevelt'in ölümünün ardından ABD Başkanı olan Truman Sovyetlere karşı daha sert politika izleme taraftarıydı. Truman'a göre yıkılan Sovyet ekonomisinin Amerikan yardımına ihtiyacı vardı ve Stalin eğer bu yardımı almak istiyorsa Doğu Avrupa'da Amerikan çıkarlarına uygun davranmalıydı. Truman Kızıl Ordunun kontrolü altındaki Polonya'nın %85 oranında Amerika'nın etkisi altında olmasını istiyordu.¹⁰¹ Ancak geçen bir buçuk asırda ülkesinin, Polonya üzerinden önce Napolyon'un sonra da Hitler'in ordularının işgaline uğradığını düşünen Stalin, Varşova'yı Batıya bırakmayı şiddetle reddetti.

Truman ve Amerikan dış politika yapıcılarının İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası ilişkilerde ortaya çıkan güç boşluğunun ABD tarafından doldurulması gerektiğini düşünüyorlardı. Ancak ABD her ne kadar ekonomik ve askerî yönden diğer devletlerin çok ilerisindeyse de dünya siyasetinde Amerikan hegemonyasının önünde duran en büyük engel yine Amerika'nın kendi iç siyasetinden geliyordu. 1947 yılının başında Amerikan ordusu 8 milyondan 1 milyon askere indirilmişti.¹⁰² Dahası Amerikan halkının büyük bölümü ödedikleri vergilerin Avrupa ve Asya'da kurulacak Amerikan üsleri için harcanmasına karşıydı. Eğer ortada Amerika'nın güvenliği için bir tehdit varsa ABD'nin elinde de atom bombası vardı. Japonya atom bombasıyla nasıl etkisiz hâle getirildiyse aynı şekilde diğer Amerika düşmanları da ortadan kaldırılabildi.

Ancak 1945 sonrasında Amerikan dış politikasında meydana gelen dönüşüm ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal dengelerini baştan aşağı değiştirmiş, Bu dönüşüm, 1950'li yıllarda bizzat Amerika Başkanı olan Eisenhower tarafından askerî-sınai yapı olarak tanımlanan ve Amerikan demokrasisini tehdit eden kuvvetli bir siyasi otoritenin oluşmasına yol açmıştı.¹⁰³

¹⁰¹ Offner, A. A. (2002), *Another Such Victory: President Truman and the Cold War, 1945-1953*, Stanford: Stanford University Press. , ss. 33.

¹⁰² Ambrose, S. E., Brinkley, D. G. (1997), *Rise to Globalism: American Foreign Policy Since 1938*, London: Penguin Boks, ss. 75-76.

¹⁰³ Sherry, M. S. (1995) *In the Shadow of War: The United States Since the 1930s*, New Haven: Yale University Press., ss.355-356.

1939 yılındaki ABD'nin dünyadan tecrit olmuş hâliyle karşılaştırıldığında, 1989 yılında Soğuk Savaş sona ererken Amerikan ordusunun bütçesi 300 milyar dolara ulaşmış, ABD 50'den fazla devletle müttefiklik ilişkisi kurmuş ve 100'den fazla ülkede bulunan Amerikan üslerinde bir milyondan fazla asker bulunduran bir dünya gücü olmuştu.¹⁰⁴

2.1.1. Monroe Doktrini (1823)

ABD'nin kurulduğu dönemde Avrupalı devletlerin sömürgeci politikalarını bertaraf etme çabası göze çarpmaktadır ve bunun sonucu olarak 1823'te *Monroe Doktrini* ilan edilmiştir. Bu doktrin ile Avrupalı güçlerin kıtayı terk etmesi sağlanmış ve kendisi kıtanın kuzey ve güneyinde gücünü artırmaya çalışmıştır. ABD'nin diğer Avrupalı sömürge imparatorluklarına karşı siyasi konumunu sağlamlaştırdığı ve şiarı “Amerika Amerikalıdır” olan Monroe Doktrini İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde Amerikan dış politikasının ana stratejisiydi. Latin Amerika'daki İspanyol ve Portekiz sömürgelerinin bağımsızlıklarını kazandığı dönemde ilan edilen Monroe Doktrini, Avrupa sömürgeciliğine Amerika kıtasının kapılarını kapatıyor, karşılığında Avrupa'nın iç siyasetine müdahil olmayacağını güvencesini veriyordu.

Söz konusu yıllarda Amerikan dış politikasının temel amacı ABD'nin fiziki sınırlarının güvenliğini korumak ve bunu ittifak anlaşmaları ve askerî güçle değil ülkeyi okyanuslarla diğer kıtalardan izole eden jeopolitik konumunu kullanarak gerçekleştirmektir. 2011 alan tecrit yanlısı (isolationist) ve ülkenin emperyal güce dönüşmesine karşı çıkan etkin siyasi gruplar dış politikada mevcudiyetini korumuştur.¹⁰⁵ Aynı siyasi gruplar Wilson'un aktif dış politikasına karşı çıkmış ve ABD'nin Milletler Cemiyetine girmesini engelleyerek iki dünya savaşı arasında ABD'yi uluslararası arenadan izole etmeyi başarmıştır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde, egemen siyasi güç odaklarına paralel biçimde Amerikan toplumu da müdahaleci

¹⁰⁴ Offner, A. A. (2002), *Another Such Victory: President Truman and the Cold War, 1945-1953*, Stanford: Stanford University Press. , ss.33.

¹⁰⁵ Lind, M. (2006), *The American Way of Strategy*, New York: Oxford University Press. , ss.106-107.

politikalara karşı çıkıyor, ülkelerinin okyanus aşırı bölgelerde askerî mücadele içine girmesini istemiyordu.¹⁰⁶

Toplumun büyük kesimi devletlerarasında uyum ve barışın sağlanabileceğine inanıyor; savaş, kaçınılması gereken bir hezimet olarak algılanıyordu. 1945 öncesinde ABD’de genel kabul gören anlayışa göre savaşların önde gelen sorumlusu Hitler gibi irrasyonel hareket eden otoriter liderlerdi. Amerikalılar için savaş bütün milletlere zarar veren akıl dışı bir eylemdi. Bunun doğal sonucu olarak Birinci Dünya Savaşı sonrasında Amerikan dış politikası yeni bir dünya savaşının engellenmesi olarak tek çıkar yolun küresel silahsızlanma ve tarafsızlık olduğunu savunmuştu.

İzolasyon politikası izleyen bir devlet, askeri ittifaklara girmekten ve ülkesinde diğer devletlere askeri kolaylıklar tanımaktan kaçınır.¹⁰⁷ Monroe Doktrini de uluslararası sorunlara aktif olarak katılmamayı ve diğer devletlerle diplomatik hatta ticari ilişkileri en alt düzeyde tutmayı öngören bir dış politika stratejisidir. Bu doktrin ile ABD dünya siyaset sahnesinden deyim yerindeyse elini eteğini çekmiştir. Bununla beraber Avrupalı devletlerin kendisine karşı sömürgeci uygulamalarını da bertaraf etmiştir. Bu sayede içe dönük bir politika izleyerek kendi ekonomisini güçlendirme ve Orta ve Güney Amerika üzerinde etkinlik sağlama imkânı kazanmıştır. Bunlarla beraber bu doktrin Avrupalı devletlerin Amerika kıtasına karışmamasını öngördüğünden dolayı, Latin Amerika ülkeleri tarafından da olumlu karşılanmıştır.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Bacevich, A. J. (2005), *The New American Militarism*, New York: Oxford University Pres., ss.14-15.

¹⁰⁷ Arı, T. (2002) *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, İstanbul, Alfa Yayınları, ss.221.

¹⁰⁸ Uçarol, R. (1995) *Siyasi Tarih*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 4. Baskı, ss. 260.

2.1.2. Truman Doktrini (1947)

Truman Doktrini olarak bilinen ve 12 Mart 1947’de yapılan konuşma, ABD’nin Soğuk Savaş dönemindeki dış politika felsefesinin temel taşıdır. Ne zaman ve ne şekilde olursa olsun komünist olmayan bir rejim iç ayaklanma veya diplomatik baskıyla karşılaşarsa ABD tarafından ekonomik, siyasi ve daha da önemlisi askerî açıdan desteklenecekti. Bu desteği almak ve “hür dünyanın” parçası olabilmek için diktatörlerin ve totaliter rejimlerin muhaliflerini komünist olmakla itham etmeleri yeterliydi. Kongrenin Yunanistan ve Türkiye’ye 400 milyon dolar yardımı onaylamasıyla, ABD, tarihinde ilk defa barış zamanında Amerika kıtası dışında bir bölgeye karşı askerî taahhüt altına giriyordu.

Truman, ABD’nin liderliğinde yeniden şekillenen uluslararası ilişkilerde kendisine rakip olabilecek Sovyetler Birliği’nin çevrelenmesi ve izole edilmesini dış politikasının temel stratejisi olarak kabul etti. Ancak 1949 yılında Çin’de Mao önderliğinde komünist rejimin kurulması ve ABD’nin desteklediği milliyetçilerin bertaraf edilmesi, Truman yönetiminin dış politikasına darbe vurdu. Amerikan Senatosunda çoğunluğu elinde tutan Cumhuriyetçiler, Demokratik Partiyi ve Truman’ı Çin’in kaybedilmesinin tek sorumlusu ilan ederek yıpratma kampanyası başlattılar. Cumhuriyetçi Senatör Joseph McCarthy Amerikan Dışişleri Bakanlığını komünistlerin ele geçirdiğini iddia ederek ülkede âdeta bir cadı avı başlattı. Kurulan soruşturma komisyonları sonucunda yüzlerce kişi hapis cezasına çarptırılırken binlerce kişi de işini kaybetti.¹⁰⁹

¹⁰⁹ LaFeber, W. (1994), *The American Age: U.S. Foreign Policy at Home and Abroad Since 1896*, New York: Norton. ss. 509-510.

İçeride Cumhuriyetçilerin baskılarından, dışarıdaysa Çin'in kaybedilmesi ve Sovyetler Birliği'nin atom bombasına sahip olmasıyla köşeye sıkışan Truman, danışmanlarından değişen şartlar ışığında yeni dış politika stratejisi belirlemelerini istedi. Nisan 1950'de hazırlanan Millî Güvenlik Kurulu raporu, *NSC-68* (Paul Nitze'nin NSC 68'deki ulusal güvenlik yaklaşımı), Başkan Truman'a teslim edildi. Rapora göre hemen ve büyük ölçekli askerî genişlemeye gidilmeli ve ABD tek taraflı olarak komünist olmayan bütün ülkelerin savunmasını üstlenmeliydi. Bu hâliyle NSC-68, Truman Doktrini'nin bütün dünyayı kapsamı anlamına geliyordu. Rapora göre hâlihazırda 13 milyar dolar olan askerî harcamalar yaklaşık dört kat artırılarak 50 milyar dolara çıkarılmalıydı.¹¹⁰ NSC-68'e göre Sovyetler Birliği dört yıl içinde ABD'yi ortadan kaldıracak büyüklükte nükleer silahlara sahip olacaktı. Sovyet nükleer silahlarının üstesinden gelmenin tek yolu kararlı ve muazzam askerî yapılanmayla dünya çapında Sovyet bloğuna karşı koymaktı. Truman, askerî harcamaların dört kat artırılmasını Amerikan kamuoyunun kabul etmeyeceğini düşünüyordu. Truman'a göre kamuoyunu ikna etmenin yegâne yolu küresel ölçekte bir tehdit kurgulayarak bunu askerî genişleme için bahane etmektir. Truman'ın beklediği fırsat NSC-68'in yayımlanmasından iki ay sonra, Kuzey Kore ordusunun otuz sekizinci paraleli geçerek Güney Kore'yi işgal etmesiyle ortaya çıktı. 1950 yılında Amerikan Dışişleri Bakanlığı uzmanlarının çoğunluğu Kore yarımadasının ABD için jeopolitik açıdan önemi olmadığını düşünüyordu. Savaş sonrasında Amerikan birlikleri Asya'da Japonya, Okinawa ve Filipinler'i işgal etmiş, bu bölgelerde askerî üsler kurmuştu. Ancak Truman Çin'in komünist yönetime geçmesiyle sarsılan itibarının, Kore'de ABD'nin önderliğinde kazanılacak askerî zaferle düzeltilebileceğinin farkındaydı. Üstelik Kore Savaşı, NSC-68'de öngörülen milyarlarca dolarlık askerî harcamanın Amerikan vatandaşları tarafından meşru görülmesine de olanak sağlayacaktı. Truman, ABD'nin Güney Kore'yi askerî açıdan destekleyeceğini açıklamakla kalmadı; Vietnam'da Fransız sömürgeciliğine karşı mücadele eden bağımsızlık hareketine karşı Paris yönetiminin arkasında yer alacağını ve Çin'deki mücadeleyi Mao'ya kaybettikten sonra Tayvan adasına sığınan Chiang Kaishek'e de yardım edeceğini duyurdu.

¹¹⁰ LaFeber, W. (1994), *The American Age: U.S. Foreign Policy at Home and Abroad Since 1896*, New York: Norton. ss. 504-507.

1945-1952 yılları arasında ABD başkanlığı görevini yürüten Truman, Amerikan dış politikasını temellerinden sarsacak şekilde değiştirdi. Truman 1952 yılında görevi bırakırken ABD komünizmle mücadeleyi her kıtada yürüten ve Sovyetler Birliği'ni çevreleme stratejisinin sonucu olarak dünyanın dört yanında askerî mevcudiyeti olan küresel aktör konumuna yükselmişti. 1952 yılında savunma harcamaları dört kat artarak 50 milyar dolara, ordudaki asker sayısı bir buçuk kat artarak 3,5 milyona yükselmiş, NATO kurularak Yunanistan ve Türkiye'nin üye olmasıyla ABD, Doğu Akdeniz'de İngiltere'nin yerini almıştı. Dahası Fas, Libya ve Suudi Arabistan'da Amerikan askerî üsleri açılmış, Vietnam'da Fransız sömürgeciliğine destek çıkılarak Japonya ile Almanya'nın Sovyet tehdidine karşı silahlandırılması başlatılmıştır. Ancak hepsinden önemlisi ABD'nin küresel hâkimiyeti temel alan dış politikası sonucunda artan askerî harcamalarda çıkarları olan ve sistemin genişleyerek devam etmesini destekleyen askerî-endüstriyel yapının ortaya çıkmasıdır.¹¹¹

2.1.3. Eisenhower Doktrini (1957)

Truman'dan sonra başkan olan Eisenhower, askerî-endüstriyel yapıyı Amerika demokrasisinin en büyük düşmanı olarak nitelendirmiştir. Ancak siyaset, ordu ve sanayicilerin arasındaki karmaşık ilişkiler ağı Amerikan dış politikasının 1990'lı yılların başına kadar Soğuk Savaş mantığı içinde kalmasını sağlayarak yüksek askerî harcamaların kamuoyu tarafından sorgulanmasını önleyebilmiştir. ABD başkanı Eisenhower tarafından hazırlanan ve kendi adıyla anılan doktrinin de ABD'nin dış politikasında özellikle Soğuk savaş döneminde en etkili doktrinlerden biri olduğu ileri sürülmektedir. *Eisenhower Doktrini*'nin temeli, ABD'nin, Sovyetlerin Süveyş bunalımından sonra Ortadoğu'da kazandığı itibara karşı, İngiltere'nin etkili olamamasının sonucu, bölgede bir karşı grup örgütlenme çabası ve bölgedeki olayları uluslararası komünizmin bir parçası olarak kabul etmesidir. Bunun üzerine, uluslararası komünizmin açık saldırısına karşı Ortadoğu ülkelerini korumak için silahlı yardımda bulunmayı kararlaştırmıştır.¹¹²

¹¹¹ Lind, M. (2006), *The American Way of Strategy*, New York: Oxford University Press. , ss.129.

¹¹² Sander O. (2005) *Siyasi Tarih 1918-1994*, İmge Kitabevi, 13.Baskı, , ss.305.

Doktrinde Eisenhower, bağımsızlığını korumak için ekonomik kalkınma çabası içine giren Ortadoğu ülkelerine ekonomik yardım yapılmasını, bunlardan isteyenlere askeri yardımda bulunulmasını ve yine istemeleri halinde komünizm tehlikesine karşı ABD Silahlı Kuvvetleri'nin kullanılmasını öngörmekteydi. Ayrıca Eisenhower kongreden üç yıl süre ile her yıl 200 milyon Dolar harcama yetkisi de istemişti. ABD Kongresince 9 Mart 1957'de kabul edilen doktrini, Türkiye, İran, Irak ve Pakistan desteklediklerini ilan etmiş, Mısır liderliğindeki diğer Arap ülkeleri ise protesto etmişlerdi.¹¹³

Eisenhower Doktrini iki bakımdan Amerikan dış politikası için mühim bir gelişmeyi ifade etmekteydi. Birincisi, ABD'nin Orta Doğu ile bağlantı alanını bir hayli genişletmesidir. Her ne kadar ABD Orta Doğu ile ilgisini ilk defa Truman Doktrini ile göstermiş ise de, Truman Doktrini sadece Türkiye ve Yunanistan'a ve yine sadece askeri yardım yapılmasını öngörmekteydi. Hâlbuki Eisenhower Doktrini, bütün bir Orta Doğu bölgesini içine alıyor ve Amerikan askerinin kullanılması suretiyle, bölgedeki ülkelerin komünizme karşı savunulmasını da üzerine alıyordu.

İkinci olarak, bu Doktrin ile ABD, İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu'da bıraktıkları boşluğu bizzat doldurmak üzere harekete geçiyor ve aynı zamanda da, bölgede Sovyet Rusya'nın karşısına dikiliyordu. ABD ve Sovyet Rusya ilk defa olarak Orta Doğu'da karşı karşıya gelmeye başlıyordu.¹¹⁴

¹¹³ Kürkçüoğlu, Ö. (1972) *Türkiye'nin Arap Orta-Doğusu'na Karşı Politikası (1945-1970)*, Ankara: Sevinç Matbaası, ss. 115.

¹¹⁴ Armaoğlu, F. (1990) *20. Yüzyıl Siyasi Tarih, Alkım Yayınevi, İstanbul*, ss. 503-506.

ABD'nin bu dönemde öne çıkan politikalarından bir diğeri petrolün güvenliğinin sağlanmasıdır. Aslında ABD için Ortadoğu'nun öneminin II. Dünya Savaşı'ndan sonra bu bölgede petrolün varlığını keşfetmesiyle başladığı öne sürülmektedir. Petrol ABD'nin çıkarları için hayati önem taşımaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden yapılanan dünya ekonomisinde petrolün çok önemli bir rol oynaması ve Ortadoğu'nun dünya petrollerinin yaklaşık üçte ikisini¹¹⁵ barındırdığının ortaya çıkması ABD'nin bölgeye yönelik ilgisini arttırdığı belirtilmektedir.¹¹⁶

2.1.4. Clinton Dönemi (1992-2000)

Clinton da, kendinden önceki Demokrat Başkanların olduğu gibi idealist çizgide bir dış politika tercih etmiştir. Burada idealist çizgiden kasıt, çok taraflılık, demokrasi savunuculuğu ve insan haklarının ön plana çıkarılmasıyla yumuşak güç unsurunun ABD Dış Politikasında etkin kılınması çabasıdır.¹¹⁷ Clinton görevine başlarken üç amaç öne sürmüştür. İlki Amerikan ordusunun ve güvenlik kapasitesinin modernleştirilmesi ve yeniden yapılandırılmasıdır. İkinci amaç uluslararası İlişkilerde ekonominin payını artırmak ve son amaç dünya çapında demokrasiyi geliştirmektir.¹¹⁸

Clinton döneminde ABD, tek taraflı dış politika anlayışını benimsemiştir. Bunun doğal sonucu olarak 1992-2000 yılları arasında Clinton başkanlığında geçen dönemde uluslararası sorunların çözümü için sıklıkla diplomasiye değil askerî müdahalelere başvurulmuştur. Clinton yönetimi Soğuk Savaş döneminin mirası NATO gibi kuruluşları ve ABD'nin diğer bölgesel ittifaklarını tek kutuplu dünyada Amerikan hegemonyasının devamı için kullanmaya başlamıştır.¹¹⁹ Askerî müdahaleler konusunda ise farklı bir bakış açısı benimsenmiştir. Bundan böyle bölgesel çatışmalarda doğrudan

¹¹⁵ Cohen M. (1997) *Fighting World War Three From The Middle East: Allied Contingency Plans 1945*, London, ss.35.

¹¹⁶ D'Amato P. "US Intervention in the Middle East: Blood for Oil", *International Socialist Review*, sayı 15.

¹¹⁷ Gültekin S. (Güz 2008) "Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 19, ss. 138.

¹¹⁸ Ambrose, S. E., Bringley, D. G. (1997) *Rise to Globalism*, 8. Baskı, U.S., Penguin Books, ss. 282.

¹¹⁹ Lind, M. (2006), *The American Way of Strategy*, New York: Oxford University Press. , ss. 129.

Amerikan askeri müdahalesinin gündeme gelmesi yerine sorumluluğun bölgesel güçlere ve diğer bölgesel ve uluslararası organizasyonlara bırakılarak onların bu konudaki çabalarına destek verilmesi öngörülmüştür.¹²⁰ Bu politikaya göre, bölgesel krizlere ancak BM çatısı altında müdahil olunacak ve BM'nin askeri eksikliği NATO tarafından takviye edilecektir. Avrupa'nın güvenliği için de aynı durum geçerlidir. Avrupa, kendi güvenliğini kendisi sağlayacak, ABD ise gerekirse Avrupa'ya yardımcı olacaktır. ABD artık bölgesel sorunlara direk müdahale etmeyecektir. Ancak sorunun çözülememesi durumunda direk müdahale söz konusu olacaktır. ABD'nin Bosna Savaşı'na geç müdahalesi de bu perspektiften değerlendirilebilir. Balkanlar, ABD'nin çıkarları için başlı başına bir stratejik öneme haiz değildir. Ancak istikrarsızlık yaratacak sonuçlar doğurması söz konusu olduğunda Amerikan çıkarlarını etkileyebilecek niteliktedir.¹²¹

Amerikan dış politika yapıcıları ülkelerinin küresel liderliğinin devamı için stratejik önemde gördükleri dört bölgeden diğer büyük güçleri açıkça dışlayamayacaklarının farkındaydı. Çin ve Rusya bir kenara bırakılırsa Almanya ve Japonya gibi ABD'nin Soğuk Savaş süresince müttefiki olan ve hâlihazırda topraklarında Amerikan üsleri barındıran ülkelere karşı tavır almak olanaksızdı. ABD'nin Avrupa'da Almanya'yı, Doğu Asya'da Japonya'yı karşısına alarak üstünlük kurması mümkün değildi. Dolayısıyla ABD'nin bu dört bölgede askerî mevcudiyetini meşru hâle getirmek için "haydut devletler" kavramı icat edildi. Doğu Avrupa'da Sırbistan, Orta Doğu'da İran, Irak ve Suriye, Doğu Asya'daysa Kuzey Kore dünya barışını ve güvenliğini tehdit eden devletler olarak ilan edildi. Burma veya Ruanda gibi totaliter diktatörlükler tarafından yönetilen ve soykırımların işlendiği ancak stratejik olarak önemsiz devletler Amerikan dış politikası tarafından göz ardı edildi. Clinton döneminde Bosna-Hersek ve Kosova'da düzenlenen askerî harekâtlar ABD ordusunun Avrupa'nın güvenliği için vazgeçilmez olduğunu dünyaya gösterdi.¹²²

¹²⁰ Arı T. ve Pirinççi, F. (Mayıs 2011) "Soğuk Savaş Sonrasında ABD'nin Balkan Politikası", Alternatif Politika, Cilt 3, Sayı 1, ss. 5.

¹²¹ Arı T. ve Pirinççi, F. (Mayıs 2011) "Soğuk Savaş Sonrasında ABD'nin Balkan Politikası", Alternatif Politika, Cilt 3, Sayı 1, ss. 6.

¹²² Mann, J. (2004), *Rise of the Vulcans: The History of Bush's War Cabinet*, New York: Penguin. , ss. 29-76.

2.2. 11 EYLÜL SONRASI DÖNEMDE ABD’NİN DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK ALGISI

ABD 2001’de uğradığı saldırıyla büyük bir şok geçirmiştir. 11 Eylül 2001 tarihinde, ABD iyi organize edilmiş ve koordine edilmiş terörist saldırısına sahne olmuştur. İkiz Kulelerdeki- New York’taki dünya ticaret merkezinde binlerce masum vatandaş öldürülmüştür.¹²³

Kendi cephesinden yükselen görüşlerle, ABD bu ortamı kendi yaratmış hatta tek başına süper güç olabilmek için sistem içerisinde kendini ‘yeni düşmanlar’ yaratma ihtiyacı içinde bulunduğu vurgulanmıştır. Yaratacağı yeni güvenlik politikasıyla da birçok taraftar toplamak istemiş ve yanında yer almayanları ‘başarısız devletler’ olarak değerlendirmiştir.¹²⁴ Ama durum her ne olursa olsun ABD’nin Soğuk Savaş sonrası, bu yaşanan atmosferde kendine aşırı güvenli bir politika izlediği görülmektedir. Ulusal güvenliği de şekillendiren bu ortamın artık yeni bir de ismi vardır: ‘Yeni Dünya Düzeni’. ABD’nin tek taraflı girişimlerinin etkisinde, dünyanın yeni bir düzene doğru kaydığından söz edilebilir. Küreselleşme çatısı altında oluşan bu gelişimi, büyük atılım yapan Çin ve Hindistan’ın birer güç olarak ortaya çıkmasına ilave olarak AB ve diğer bazı ülkelerin bütünleşme hareketleri de bir ölçüde etkileyebilir.¹²⁵

George Walker Bush ve ekibinin müdahaleci dış politika eğilimlerinin 11 Eylül saldırılarının ardından reel-politik bir yaklaşım ile şekillendiği görülmüştür. 11 Eylül ile birlikte “Amerikan değerlerine düşman bir dünyada, Amerikan demokrasisinin barınamayacağı” ve diğer toplumlara “örnek olma” söylemi ile ABD dış politikası müdahalecilik eksenine kaymıştır. Müdahaleci yaklaşımın temellerini Thomas Paine’in 1776’da “Dünya’yı yeni baştan yaratma gücünün Amerikalılara verildiği” söyleminde aramak mümkündür.

¹²³ Schaffer, T. C. “The U.S. and South Asia: New Priorities, Familiar Interests”, Global Beat Issue Brief, No.66 www.nyu.edu/globalbeat/pubs/ib66.html.

¹²⁴ Tansı, D. (2005) “ABD’nin Ulusal Güvenlik Anlayışı ve Türkiye”, Cumhuriyet Strateji Eki, 11, ss. 1.

¹²⁵ Orta Doğu ve Balkan İnceleme Vakfı, “Güvenlik ve Türkiye”, http://www.obiv.org.tr/DSA/kurguv_2.htm.

Anılan yaklaşım, demokrasi ve insan haklarının savunulması ve yaygınlaşması adı altında 2001 sonrası dönemde Afganistan ve Irak müdahaleleri ile somutlaşmıştır. Ancak, Bush yönetiminin terörle mücadele kapsamında “önleyici saldırı” (*preemptive strike*) doktrini çerçevesinde Irak ve Afganistan’a yapılan askeri operasyonlar “tek taraflı” olarak nitelendirilmiş, ABD’nin uluslararası kamuoyunda itibarı zedelenmiştir. Özellikle önleyici saldırı kavramı dâhilinde gerçekleştirilecek müdahalelerin uluslararası hukuk açısından tehlikeli olduğu daha sıklıkla vurgulanmıştır.¹²⁶

ABD, teröristler ve diktatörler ile savaşarak barışı savunacaklarını ve her kıtada özgür ve açık toplumları destekleyerek barışı genişleteceğini belirtmiştir. Bu anlayışa paralel olarak ABD önce Afganistan operasyonunu gerçekleştirmiş, ardından da nükleer silahlar bulundurduğu suçlaması ile Irak’a girmiş, İran’ı nükleer programını devam ettirmesi halinde kendisine karşı kuvvet kullanacağı yönünde uyarmıştır. Bu şekilde ABD, bir bakıma ulusal güvenlik stratejisinde kuvvet kullanmayı uluslararası uzlaşmazlıklarının çözümünde diplomasi ve diyalogun önüne geçirmiştir. SSCB’nin ve sonrasında da Varşova Paktı’nın dağılması ile uluslararası ilişkilerde ulusal ve küresel tehditlerin yapılarında ve tehdit algılamalarında meydana gelen değişiklikler sonrasında, güvenlik anlayışlarında ciddi dönüşümler görülmüştür. Ayrıca, Dünya genelinde ekonomik siyasi dengeler de büyük oranda değişmiştir. Uluslararası sistemdeki bu değişimle birlikte hükümetler dışı yeni aktörlerin ortaya çıkması ve ekonomik güçler nedeniyle önemli bir etki oluşturmaları küreselleşme sürecinin de hızlanmasını beraberinde getirmiştir. Bir başka ifade ile iki kutuplu ideolojik mücadele dönemi yerini temelde ekonomik çıkar rekabetinin egemen olduğu, ilişkilerin ekonomik faktörlerle belirlendiği ve ülkelerin dış politikalarında ekonomik unsurların öne çıktığı bir uluslararası ilişkiler ortamına bırakmıştır.¹²⁷

¹²⁶ Plesch, D. (2005) “The Neo-Cons: NeoConservative Thinking since the on set of the Iraq War”, Alex Danchev and John MacMillan (edit), The Iraq War and Democratic Politics, London and Newyork, Routledge, ss.49.

¹²⁷ Dana R. Pasicolan D. (2001) “Southeast Asia and the War Against Terrorism”, The Heritage Foundation’s Backgrounder, No. 1496, ss. 1.

Müdahaleler sonrasında ise gerek Irak gerekse Afganistan'da ABD'nin temel hedefi olarak açıklanan siyasi istikrar ve demokratik gelişmelerin sağlandığını söylemek mümkün olmadığı gibi bu bölgeler siyasi istikrarsızlık ve şiddetin kaynağına dönüşmüştür. Öte yandan Irak ve Afganistan savaşlarının, dolayısıyla müdahalecilik politikasının ABD'ye maliyetinin tahmin edilenden çok daha yüksek olması ve Amerikan ekonomisine büyük bir yük getirmesi de ortaya çıkan küresel finansal krizle birlikte Amerikan iç kamuoyunda ciddi rahatsızlığa neden olmuştur.¹²⁸

2000'li yılların ABD'si öyle bir konuma yükselmiştir ki, mevcut uluslararası hukuk kurallarını değiştirebilecek güç ve kudrete ulaşmıştır. 11 Eylül olayları, dünyaya, Amerika'nın da dünyadaki diğer ülkeler gibi korunmasız olduğunu ispatlarken diğer taraftan Amerika'nın olağanüstü biçimde güçlü bir ülke olduğunu da ispatladı. Afganistan'daki savaş öncesi yaygın görüş; ABD, tecrübesiz bir başkanın yönetimi sonucunda kafası karışmış ve zayıflamış bir ülke olduğu yönünde idi. Günümüzde ise, ülkenin en kötü düşmanları bile ABD'nin süper bir güç olduğu görüşünü paylaşmaktalar. 11 Eylül'ü takiben verilen siyasi cevap; Taliban'ın beklenilmeyen ve hızlı yenilgisi oldu ve bu Amerikan müttefiklerinden gelen az bir destek ile başarılıydı (Amerika savaşın % 98'ini yapmıştı, İngilizler % 2'sini yapmışlardı). 11 Eylül saldırıları ABD'nin dikkate alınması gereken tek ülke olmadığı fakat emsali de olmayan bir ülke olduğu gerçeğini gözler önüne koymuştur. Görünen gelecekte bu durumun değişeceği yönündeki ihtimal çok azdır.¹²⁹

ABD'nin Başkan Obama döneminde, Başkan Bush dönemindeki tedrici tek taraflı politikaları tamamen bırakarak müttefikleri ile çok taraflılık çerçevesinde ilişkiler geliştireceği varsayılmıştır. Batı İttifakının özelde ise NATO'nun bu dönemde daha uluslararası meselelerde ABD'nin güdümünde bir müdahale vasıtası/nesnesi olarak değil bir geniş tabanlı mutabakatın sağlandığı bir çözüm platformu olarak işlevselliğinin artacağı düşünülmektedir.

¹²⁸ Fukuyama, F. (Ağustos, 2008) *Ulus İnşası*, Kaya, H. (çev), ss. 14.

¹²⁹ Kupchane, C.(2001) *Power in transition: the peaceful change of international order* ,Tokyo: United Nations University Press, ss.124-130..

Gerek yaptığı açıklamalara gerekse giriştiği icraatlara bakıldığında denilebilir ki Obama hükümeti de Amerika'nın ulusal güvenliğinin daha fazla şiddet ve çatışmadan geçmediğini düşünmektedir. Amerika için kitle imha silahlarının bilhassa nükleer silahların yaygınlaşması, uluslararası terörizm, bölgesel çatışmalar, dünyada ekonomik kalkınmasının sağlanması gibi konular halen birer güvenlik kıstaslarıdır. Ancak görünen şudur ki Obama hükümeti bu kıstaslar üzerinde çalışırken Bush hükümetinin yaklaşımını ortaya koymayacaktır. Uzlaşmazlıklarının çözümünde kuvvet kullanımı yerine diplomasi ve uzlaşmayı kullanma niyetindedir. Bu çerçevede Obama hükümetinin ulusal güvenliği sağlamada benimsediği yöntemler Bush hükümetininkiler ile benzeşmemektedir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki George W. Bush dönemindeki ulusal güvenlik stratejisinin Obama döneminde aynen sürdürülmesini beklemek oldukça zor görünmektedir. Obama hükümetinin dış politika vizyonu çatışma, kuvvet kullanma ve restleşme yerine daha çok diyalog ve uzlaşmaya dayanmaktadır. Dolayısıyla Amerikan ulusal güvenliğinin sağlanmasındaki yöntemlerin değişmesi oldukça muhtemeldir. Bunun yanında Bush dönemi ulusal güvenlik öngörülleri tamamen değişmeseler bile bunların önem sıralamasının da değişmesi beklenebilir. En basitinden Obama hükümeti, çevresel sorunlara ve küresel ısınmaya Bush hükümetinden çok daha fazla önem vermektedirler. Netice itibariyle Bush dönemi ulusal güvenlik stratejisinin Obama döneminde aynen sürdürülebilirliği oldukça düşük bir ihtimal olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³⁰

¹³⁰ Bozkurt, E. "Bush Dönemi Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin Obama Döneminde Sürdürülebilirliği", <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/teror/teror14.pdf>.

2.2.1. George Walker Bush Dönemi (2001-2008)

George Walker Bush, 2001 - 2008 yılları arasında Cumhuriyetçi Parti adayı olarak iki dönem seçilmiş ve iki dönem ABD Başkanlığı yapmıştır. 2000 yılı Başkanlık seçimlerinde, Cumhuriyetçi Parti'den ABD'nin 43'üncü Başkanı olarak seçilen George W. Bush 2004 yılında yapılan seçimleri de kazanarak 20 Ocak 2001-20 Ocak 2008 tarihleri arasında sekiz yıl süre ile iktidarda kalmıştır.¹³¹ Döneminde Eylül 2002 ve Mart 2006 tarihlerinde olmak üzere iki adet Ulusal Güvenlik Stratejisi belgesi yayımlanmıştır.

Bush ile beraber ABD dış politikasının daha saldırgan bir özellik kazanacağı iktidara geldiği ilk günlerden itibaren belli olmaya başlamıştır.¹³² Literatüre "Bush Doktrini" olarak giren kavramın içeriği, 2002 ve 2006 yıllarında yayınlanan ulusal güvenlik stratejilerini ihtiva etmektedir.¹³³ ABD'nin 2002 ve 2006 Ulusal Güvenlik Stratejileri'ni genel hatları ile incelediğimizde diyebiliriz ki ABD tehdit algılamasını değiştirmiştir. Son elli yıllık dönemde, diğer bir deyişle Soğuk Savaş döneminde dünya siyasi görüşler arasında yaşanan çatışmalarca adeta ikiye bölünmüştü ve bu dönemde ABD tehlikenin Sovyet Rusya'dan ya da doğu bloğundan geleceğine inanıyordu. Bu tehdit karşısında da ABD Truman Doktrinini ilan ederek Soğuk Savaş boyunca Rusya ve komünizmi çevreleme politikası izlemiştir.¹³⁴ Ancak ulusal güvenlik stratejisine göre artık Amerikan ulusu düzenli ordulardan daha ziyade hayata küsmüş küçük bir azınlığın elindeki felaketlere yol açabilecek teknolojiler tarafından tehdit edilmektedir.

¹³¹ The White House, President George Bush, 2011.

¹³² Arı, T. (2007) *Türk-Amerikan İlişkileri: Sistemdeki Değişim Sorunu mu?* , Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt 4, No: 13, ss. 25.

¹³³ 2002 ABD'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi tam metni için bkz. The White House, The National Security Strategy of the USA, (Ekim, 2002) <http://merln.ndu.edu/whitepapers/USnss2002.pdf>.

¹³⁴ Gaddis, J. L. (2005) *Strategies of Containment*, Revised and Expanded Edition, Oxford University Press, New York, ss. 24-53.

Bu bağlamda ABD'nin Bush dönemindeki ulusal güvenlik stratejisi Amerikan ulusal değerlerinin ve çıkarlarının korunmasını kendisine temel aldığı iddiasından hareket etmektedir. Bunun yanında bu stratejide yer alan amaçların yerine getirilmesi ile dünyanın sadece daha güvenli değil aynı zamanda daha iyi olacağını öne sürmektedir. Adı geçen stratejide 5 ana başlık oluşturulmuştur: 1-Terörizm ile mücadele 2-Önleyici Savaş 3- Bölgesel çatışmaları yatıştırmak için başkaları ile birlikte çalışmak 4- Küresel ekonomik büyümenin serbest piyasa ve serbest ticaret ile sağlanması 5-Demokrasiyi yayma.

11 Eylül'de ABD'deki İkiz Kulelere yapılan saldırılar öncesinde dünyada yaşanan terör olaylarına karşı ABD'nin tavrı, terörün yalnızca muhataplarını ilgilendiren bir olgu olduğu şeklindedir. ABD çoğu zaman bu gerekçeyi öne sürerek ülkelerin yaşadığı terör sorunlarına karşı girişimde bulunmayı reddetmiştir. Ancak 11 Eylül saldırıları yaşandıktan sonra ABD teröre karşı savaş ilan etmiştir ve ABD dış politikası tamamen değişmiştir. Öyle ki George W. Bush yaptığı açıklamada, sadece teröristleri değil, teröre destek veren devletleri de uyarılmış ve onların da bu savaşta düşman olarak kabul edileceklerini belirtmiştir.¹³⁵

¹³⁵ Yaman, D. (2005) *11 Eylül Sonrasında ABD: Psikolojik Yansımalar ve Yasal Düzenlemeler*, Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt: 1, No: 1, ss. 121.

Saldırıların ABD'ye faturası ise yaklaşık 500 milyar dolar olarak tahmin edilmiştir. Bunun yanında küresel sermaye hareketleri yavaşlamış, ABD'de hava yolu şirketleri ve sigorta şirketleri bu saldırılardan olumsuz şekilde etkilenmiş ve ABD kendi içerisinde mali denetimleri arttırmıştır.¹³⁶ Saldırıda, ikiz kulelerdeki birçok küresel firmanın maddi zarara uğramaktan başka, bilgi ve iletişim şebekeleri tahrip olmuş, beyin takımı kaybolmuştur.¹³⁷ Diğer yandan Kongre maddi kaynak teşkil etmesi bakımından, Washington yönetimine 40 milyar dolar acil yardım fonu aktarılmasını da onaylamıştır.¹³⁸ ABD, terör saldırısı sonrası zararlarını ise 1945'ten bu yana ekonomisini dayandırdığı silah sanayi sayesinde kapatmaya başlamıştır.¹³⁹

Bu bağlamda, ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin asıl önemli başlığı terörizmle mücadeledir. 2002 Ulusal Güvenlik Stratejisi belgesine göre, ortak düşman olarak terörizm gösterilmiştir. Strateji ile ABD küresel terörizmi bertaraf etmek için ittifakların güçlendirilmesini ve Birleşik Devletler ve dostlarına karşı olan terörist saldırıları önlemeye çalışmayı öngörmektedir. ABD küresel bir hal almış terörizme savaş açmıştır.¹⁴⁰ Stratejiye göre bu savaşta düşman tek bir politik rejim, kişi veya ideoloji değildir. Düşman planlı olarak, siyasi motivasyonlu, masum insanları hedef alan eylemleri gerçekleştiren teröristlerdir ve ABD bu eylemleri gerçekleştirenler ile onlara yardım ve yataklık edenler arasında bir ayırım yapmayacağını açıklamıştır. ABD terörizme karşı ilan etmiş olduğu bu savaşta ulusal ve uluslararası gücün tüm araçlarını kullanarak doğrudan ve kesintisiz bir şekilde terörizmle mücadele etmeyi planlamaktadır. Bu eylem küresel boyuta ulaşmış tüm terörist organizasyonları, ve

¹³⁶ Bozkurt, E. (2003) *Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss. 207-208.

¹³⁷ Özer, A. (2005) *11 Eylül, ABD, Türkiye ve Küreselleşme*, Elips Kitap, Ankara, ss. 72.

¹³⁸ Bozkurt, E. (2003) *Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss. 207-208.

¹³⁹ Parla, T. (2002) "11 Eylül Yeni Bir Şey mi? , Sahibini Arayan Barış", Derl: Kürkçügil, M. (Everest Yayınları, İstanbul), ss. 40.

¹⁴⁰ Bush G. W. (2001) "Bu Bir Savaştır. Düşmanımı Arayan Savaş", Derl: Metin Sever, Ebru Kılıç Everest yayınları, 2. Baskı, (İstanbul), ss. 118.

herhangi bir teröristi veya devlet destekli terörizmi veya kitle imha silahları kullanmaya yeltenenleri hedef alacaktır.¹⁴¹

Tek bir siyasal rejim ya da kişi hedef olarak gösterilmemiştir. Bunun yerine, “kız çocuklarını okutmayanlar, totaliter rejimler, tehlikeli teknoloji kullananlar ve radikal topluluklar” şeklinde bir düşman tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre, ABD bu sifatlara haiz bir düşman olduğuna karar verdiğinde müdahale edebilecektir ve bu hakkı kendisinde görmektedir.¹⁴²

2002 Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin diğer bir öngörüsü ise, ABD'ye, müttefiklerine ve dostlarına kitle imha silahları ile tehdit gelmesini engellemektir. Aslında bu haydut devletlerden ve teröristlerden gelen tehditler, Soğuk Savaş'ta Rusya'dan gelen tehditlerden daha fazla değildir. Ama yine de bu devletlerin ya da kişilerin ellerinde bulundurdukları kitle imha silahları ile gerçekleştirebilecekleri eylemler güvenlik konusunda endişeler yaratmaktadır. 2002'deki belgeye göre işte bu tehditlere karşı ABD hazırlıklı olmalıdır. 2002'deki bu belge ile ABD, bu haydut devletlerin terörizmi, kitle imha silahlarını ve balistik füze teknolojisinin ticaretini desteklemelerini engellemek ve yüksek askeri teknolojiye ulaşmalarının önünü kesmek için tek taraflı olarak saldırıya geçmeye hazır olduğunu açıklamıştır.¹⁴³

Bu yeni dönemde yeni tip düşmana karşı caydırıcılık, nükleer gücün kullanılabilme ihtimali gibi klasik güvenlik yöntemlerinin daha fazla işe yaramayacağını belirten Bush yönetimi önleyici saldırı (*preventive strike*) olarak nitelenen yeni tip bir savunma anlayışını ortaya koymuştur. Buna göre ABD sağduyunun ve meşru-müdafaanın bir unsuru olarak bu tip tehditlerin tam manası ile gerçekleşmesinden önce bu tehditlere karşı harekete geçecektir. Stratejiye göre geçilen son elli yılın iki büyük gücü karşılıklı düşmanlarken kendilerini artık aynı tehlike ile

¹⁴¹ Yeşiltaş, M. (2004) “ABD'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi ve Terörizm”, ABD'nin Haydut Devletleri, Ed. Kemal İnat, Değişim Yayınları, İstanbul, ss. 42.

¹⁴² 2002 ABD'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi, s. 11-13.

¹⁴³ Yeşiltaş, M. (2004) *ABD'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi ve Terörizm*, ABD'nin Haydut Devletleri, Değişim Yayınları, İstanbul, ss. 34.

yüz yüze bulmuşlardır. Bu tehlikenin adı da terörist şiddet ve kargaşadır. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası önleyici saldırı doktrini ile ABD yönetimi gözünü bölgedeki terörist oluşumlara dikmiştir.¹⁴⁴ Bu stratejinin benimsenmesinden sonra ABD'nin yeni düşmanı teröristler ve diktatörler olmuştur. ABD, bu belge ile tehditler hayata geçirilmesi beklenmeden bu tehditlere karşı kendi başına harekete geçme hakkının olduğunu deklare etmiştir.¹⁴⁵

Sovyet Rusya'nın yıkılıp Soğuk Savaşın bitimi ile birlikte ABD'nin güvenlik çehresi derin bir dönüşüm içine girmiştir. Rusya ile ABD'yi karşı karşıya getiren dehşet dengesinin sona erışı ABD'ye karşı en büyük tehdidin ortadan kalkması demektir. Ancak ABD'ye yeni ölümcül meydan okumalar haydut devletlerden ve teröristlerden gelmiştir. Bu güncel tehditlerin hiçbirisi geçmişte Sovyet Rusya'nın haiz olduğu yıkım gücüne sahip değildir, ancak yine de bu devletlerin ya da kişilerin ellerinde bulundurdukları kitle imha silahları ile sürpriz şekillerde gerçekleştirebilecekleri eylemler günümüz güvenlik çehresini daha karmaşık ve tehlikeli bir hale sokmaktadır. ABD Bush dönemi ile birlikte adeta dış politikası için yeni bir çerçeve tanımlayarak bu devletlerin terörizm, kitle imha silahları ve balistik füze teknolojisi ticareti desteklemeleri halinde onları tecrit etmeye ve yüksek askeri teknolojiye erişme yollarını kesmeye çalışacaklarını belirtmiştir. Saldırgan bir davranış içinde olmaları durumunda ise ABD tek taraflı olarak saldırıya geçmeye hazırlıklı olacağını açıklamıştır.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Sukma, R. (2010) "US Policy Towards Southeast Asia: A New Paradigm?".

¹⁴⁵ Ural, A. (2009) 11 Eylül Sonrası ABD'nin Ortadoğu Politikası ve Türkiye'ye Yansımaları, Akademik Kitaplar, İstanbul, ss. 31.

¹⁴⁶ Yeşiltaş, M. (2004) ABD'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi ve Terörizm, ABD'nin Haydut Devletleri, Değişim Yayınları, İstanbul, ss. 43.

Eylül 2002 tarihli ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'ndeki tehdit algısı Amerika'nın tek başına dengeleyebileceği, hatta bu sözde tehdit ile dünya sathı mahallinde büyük bir hareket serbestisi elde edeceği ve bunu da uluslararası toplumun meşru görmesi gerektiği söylemi üzerine kurulmuştur. Bu durum, Buzan'ın konu ile ilgili olarak güvenliğin müdahalelerin meşrulaştırılmasında bir anahtar olarak kullanılması düşüncesine de uymaktadır.¹⁴⁷

ABD'nin Ulusal Güvenlik Stratejisinin bir diğer öngörüsü de bölgesel çatışmaları yatıştırmak için başkaları ile birlikte çalışmaktır. Stratejide ABD giderek eklemlenen dünyada bölgesel çatışmaların kendisini ve müttefiklerini etkileyebileceğinin altını çizmektedir. Bu nedenle ne zaman bir bölgede şiddet patlak verince ve devletler bu tarz sorunlar karşısında sendeleyince Birleşik Devletler ve paydaşları söz konusu bölgede acıya son vermek ve bölgeye düzeni getirmek için harekete geçeceklerdir. Birleşik Devletler bunu hayata geçirmek üzere ihtiyaç duyulan zamanda yerel krizlere yardımcı olabilecek kurumların ve uluslararası ilişkilerin kurulmasına zaman ve kaynak ayıracaktır. Fakat Strateji incelendiğinde ABD kendilerine yardım edilmesine hazır olmayanlar veya yardım edilmesini istemeyenlere yardım etme yeteneği konusunda gerçekçi davranmayı düşünmektedir.¹⁴⁸

Bunun ötesinde ABD, 11 Eylül saldırıları sonrasında, Asya Güneydoğu Asya'daki müttefikleri ile daha yakın ilişkiler yürütme politikasını benimsemiştir. Bölgede Avustralya ile 50 yılı aşkın bir sürede kurulan iyi ilişkiler devam ettirilecek, bölgesel ve küresel problemlerin çözümüne birlikte uğraşılacaktır. Bunun yanında ABD Japonya'nın küresel ve bölgesel liderlik rolünün Amerikan çıkarlarını yakın savunması ve diplomatik çıkarları ile paralel şekillendiği şeklinde değerlendirmektedir. Ayrıca bunların yanında Güney Kore'de ABD'nin birlikte hareket etmek istediği devletlerarasında yer almıştır.¹⁴⁹ Ulusal güvenlik stratejisi doğrultusunda ABD değişen

¹⁴⁷ Buzan, B., Waever, O. ve Wilde, J. (1998) *Security: A New Framework for Analysis*, London: Lynne Rienner Publishers, ss. 21.

¹⁴⁸ Brown D. (2006) "The War on Terrorism would not be possible without NATO: A Critique", *Where is NATO Going*, Derl: Martin A. Smith, (Routledge, New York), ss. 27.

¹⁴⁹ The White House, 2002: 26.

Çin ile yapıcı ilişkiler kurma yolları aramaktadır. Çin'in tek parti rejiminden sıyrılıp daha özgür, demokratik, insan haklarına ve kişisel özgürlüklere saygılı bir devlet rejim haline gelmektedir. Bu doğrultuda zaten çıkarların örtüştüğü noktalarda ABD ve Çin işbirliği içinde hareket etmektedir.¹⁵⁰

ABD kendi ulusal güvenlik stratejisinde, diğer küresel güç odakları ile birlikte işbirlikçi eylemler için gündemler geliştirmek de yer almaktadır. Bu öngörüye göre Amerika kendi stratejilerini mümkün olan en pratik genişlikte koalisyonlar kurarak gerçekleştirecektir.¹⁵¹ ABD'nin küresel güç odağı tabirinden ilk akla gelmesi gereken iki örgüt olarak AB ve NATO'dur. ABD de küresel terörizme açmış olduğu savaşta NATO gibi bir müttefiki yanında görmek istemektedir.¹⁵²

ABD'ye göre NATO'nun temel görevi olan transatlantik demokrasilerinin kolektif savunulması görevi halen geçerliliğini korumaktadır¹⁵³, ancak şurası kesindir ki NATO yenedünya şartları altında görevini yerine getirmek için kendi bünyesi içinde yeni yapılar ve yetenekler geliştirmelidir. NATO üst düzey hareketlilik gerektiren hususlarda yeteneklerini mutlaka geliştirmek durumundadır. Özellikle İttifakın herhangi bir üyesine karşı bir tehdit söz konusu olduğunda İttifak bu tehdit her ne zaman ve her nerede söz konusu olursa eğitilmiş güçlerini oraya çabuklukla sevk edebilmelidir. ABD'ye göre NATO üyesi olmayan devlet ve organizasyonlarla görev bazlı koalisyonlar kurabildiği gibi, NATO'nun kendi içinde de koalisyonlar kurabilmelidir.¹⁵⁴

¹⁵⁰ The White House, 2002: 28.

¹⁵¹ The White House, 2002: 25.

¹⁵² Brown D. (2006) "The War on Terrorism would not be possible without NATO: A Critique", Where is NATO Going, Derl: Martin A. Smith, (Routledge, New York), ss. 27.

¹⁵³ Dannreuther, R. Peterson, J. (2006) "Conclusion: Alliance dead or alive?", Security Strategy and Transatlantic Relations, Derl: Roland Dannreuther and John Peterson, (Routledge, New York), ss. 164.

¹⁵⁴ The White House, 2002: 25.

Bunu gerçekleştirebilmek için mutlaka NATO üyelerinin sayısı artırılmalıdır. NATO üyesi ülkelerin NATO operasyonlarına yeterli derecede asker göndermeleri sağlanmalı. Bu şekilde sağlanacak çok uluslu birliklerin savaş taktik planları geliştirilmeli. NATO askeri güçlerinin dönüşümü teknolojik ve ekonomik olarak desteklenmeli, yeni operasyonel ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde kumanda yapısının esnekliği yeniden tasarlanmalı ve artırılmalı, müttefikler arasında güçlerimizi dönüştürmek ve modernize etmek için birlikte çalışma ve savaşma imkânı yaratılmalıdır.¹⁵⁵

Bush Doktrini'nin bir diğer öngörüsü ise ABD'nin ulusal güvenliği için küresel ekonomik büyümenin serbest piyasa ve serbest ticaret ile sağlanmasıdır. Doktrine göre güçlü bir küresel ekonomin, refah ve özgürlüğün daha iyi hale getirilmesi ABD'nin ulusal güvenliğine katkıda bulunacaktır.¹⁵⁶ Bu nedenle Amerika, doktrine göre ekonomik büyüme ve özgürlüğü sınırlarının ötesinde de destekleyecektir.¹⁵⁷ Stratejiye göre hükümetlerin kontrollerinin ağır olduğu kapalı ekonomiler yerine serbest piyasalar refahın artmasına daha fazla yardım etmektedir. Avrupa ve Japonya'da ekonomik büyümenin tekrar canlandırılması ABD'nin ulusal güvenliği açısından önemlidir.¹⁵⁸ Bu nedenle ABD müttefiklerinden güçlü ekonomilere sahip olmalarını halklarının refahı yanında küresel güvenliğe hizmet edeceği için de istemektedir. Bu doğrultuda ortaya yeni çıkan piyasalarda istikrarın güçlendirilmesi küresel ekonomi ve güvenlik için gereklidir. Küresel ekonomik istikrar için krizlerin önlenmesi gereklidir. Krizleri önlemenin en iyi yolu ise onların çıkmasını engellemektir. Bu nedenle ABD, Uluslararası Para Fonu (IMF)'nun bu tip önleyici politikalarını destekleyecektir. Ulusal güvenlik stratejisinde Birleşik Devletler küresel ekonominin güçlendirilmesi için kapsamlı bir plan öngörmüştür. Bu plan küresel anlamda girişimciliğin desteklenmesi, yerel endüstri ve işçilere yardım edilmesi, çevrenin ve işçilerin korunması, enerji

¹⁵⁵ The White House, 2002: 25-26.

¹⁵⁶ The White House, 2002: 17.

¹⁵⁷ Beese, J. Carter jr. (2000) *U.S. Capital Markets Leadership in the Changing Global Economy* Economic Strategy and National Security, Westview Press, Colarado, ss. 189-203.

¹⁵⁸ The White House, 2002: 18.

güvenliğinin tesisi, iki taraflı serbest ticaret antlaşmalar yapılması vb öngörülerini içinde barındırmaktadır.

ABD'nin 2002 yılında yayınladığı ulusal güvenlik stratejisinin bir diğer öngörüsü ise toplumları dışa açarak ve demokrasi kurumlarını inşa ederek kalkınma çemberinin çapının genişletilmesidir. Dünyadaki insanların yarısı günlük 2\$'dan daha az bir para ile yaşamaya çalışırken bazılarının lüks ve konfor içinde yaşadıkları bir düzen ne adildir ne de güvenlidir. Bu nedenle dünyada kalkınma çemberinin sınırlarının genişletilmesi ABD'nin en önemli önceliklerindedir. ABD'nin amacı tüm ülkelerdeki her bir insanın üretim potansiyelinin önünün açılmasına yardım edilmesidir. Bu amacı gerçekleştirmek için ABD, ulusal reformlarını gerçekleştiren devletlerin karşılaştıkları sorunlar karşısında desteklenmesi, Dünya Bankası'nın ve yaşam standartlarının yükseltilmesi için çalışan diğer bankaların etkinliklerinin artırılması, toplumların yatırımlara ve serbest ticarete açık bir hale getirilmeleri, kamu sağlığının güvence altına alınması, eğitime önem verilmesi, tarımsal gelişmesinin desteklenmeye devam edilmesi gibi bir takım öngörüler ortaya koymuştur.¹⁵⁹

2006 Ulusal Güvenlik Stratejisi güvenlik durumu olarak Geniş Orta doğu merkezli devam eden ve süresi belirsiz bir savaş halini tespit etmektedir. 2006 Stratejisinde tehdit yine terörizm merkezli olmakla birlikte diğer ulus ötesi--transnasyonel--tehditlerin de varlığı kabul edilmektedir. Stratejide tehdidin özellikleri olarak¹⁶⁰ coğrafi yakınlığının dışarıda (daha önce belirtildiği üzere Geniş Orta Doğu merkezli alanda), tehdidin kapasitesinin halka ve çıkarlara zarar verebileceği, tehdidin öngörülen niyetlerinin ülkeye varmak ve ana yurda saldırmak olduğu tespit edilmektedir. Ayrıca stratejide çok taraflılığın gerekliliğini teslim eden bir düşünce var olup ABD'nin askerî gücünün benzersizliğinin, siyasi ve ekonomik üstünlüğünün devam ettirebilmesi kaygısı da mevcuttur. Böyle bir konjonktürde ittifak ve müttefik kelimelerinin kullanımı selefenden farklı olarak olumlu bir içerik kazanmakta ve ittifaklar ve uluslararası kurumlar ABD ulusal gücünün dayandığı önemli unsurlardan

¹⁵⁹ The White House, (2002) The National Security Strategy of the United States of America 21-23.

¹⁶⁰ Walt, S. (1987) *The Origins of Alliances*, New York: Cornell University Press. , ss. 5.

biri olarak zikredilmektedir. Ancak 2006 Ulusal Güvenlik Stratejisinde tek taraflılık merkezli dış politika yönelişinin nasıl ve ne şekilde terk edileceğine ilişkin pek çok konu gri alan olarak kalmaktadır. 2006 Ulusal Güvenlik Stratejisi Tek Taraflılıktan Çok Taraflılığa yönelişte her iki karakteri de zaman zaman içinde barındırabilen bir “Geçiş Stratejisi” olarak karşımıza çıkmaktadır.

2006 ulusal güvenlik stratejisinin 2002 belgesine getirdiği tek yeni öngörü ise küreselleşmenin zorlukları ile yüz yüze gelmek ve fırsatları değerlendirmektir. Stratejiye göre son zamanlarda görülmüştür ki küreselleşme getirdiği fırsatların yanında Amerikan ulusal güvenliği için pek çok tehdidi de beraberinde getirmektedir. Yeni ticaret, yatırım, bilgi ve teknoloji imkânlarının artışı ulusal güvenliği dönüştürmektedir. Küreselleşme değerlerimize ve çıkarlarımıza karşı eski tehditleri değiştirip onların yerine yenilerini koymaktadır. Örneğin kamu sağlığı tehditleri (AIDS, Kuş Gribi) herhangi bir sınır tanımamaktadır, bunun yanında yasa dışı ticaret ister uyuşturucu, ister insan ister kadın ticareti, ulusal güvenliği, kitle imha silahlarının yasadışı ticareti kadar tehdit etmektedir. Ayrıca çevrenin tahribatı da ulusal güvenliği tehdit etmektedir.¹⁶¹ Bu tehditlerin hiç birisi silahlar, ordular gibi ulusal güvenliğin geleneksel tehditlerine benzememektedir ancak yine de ulusal güvenliğimizi tehdit etmektedirler. Bu yüzden ABD anlamıştır ki tüm bu tehditleri idare etmek ve onlara hazırlanmak için geleneksel güvenlik araçları da dâhil olmak üzere ulusal gücün tamamını kullanmak gereklidir. Teknoloji bu konuda yardımcı olabilir fakat bu tehditlere etkin bir yanıt, bu tehditlere karşı çalışan organların tüm çabalarının birliğinin sağlanmasında yatmaktadır. Bunun yanında bu tip tehditler ile mücadelede uluslararası kuruluşlar ile çalışmanın yanında, bu tehditlere karşı küreselleşme ile oluşan yeni ortaklık biçimi bu konulardaki bürokratik işleyişi de dönüştürmektedir. Bu tip evrensel tehditlere karşı mücadele veren kurumların dönüştürülmesine Birleşik Devletler mutlaka önderlik etmeli ve bu tip kurumların yenilerini yaratmalıdır.¹⁶²

¹⁶¹ The White House Washington (2002) The National Security Strategy of the United States of America, ss.47.

¹⁶² The White House, 2006: 48.

2.2.2. Barack Obama Dönemi (2009)

Barack Obama, 2008 seçimlerinden galip çıkarak ABD'nin 44. başkanı olmuş ve görevi 20 Ocak 2009'da George W. Bush'tan devralmıştır. Değişim sloganı ile işbaşına gelen Obama'nın gerek seçim öncesi konuşmaları gerekse başkan olduktan sonraki açıklamalarından anlaşılmaktadır. Obama'nın konuşmaları incelendiğinde, diyalog ve uzlaşma ile sorunları çözmeye yatkın olduğu görülmektedir. Obama, başkanlık seçimlerinde “yalnızca Irak'taki savaşı değil, bizi savaşa sokan zihniyeti de bitirmek istiyorum” demiştir.¹⁶³

Her şeyden önce 11 Eylül saldırıları sonrasında şekillenen Bush yönetimi ulusal güvenlik stratejisinin temel varsayımlarından birisi olarak değerlendirilen “kanıt aramadan bedel ödetmek”¹⁶⁴ yaklaşımı Obama'nın gelmesi ile ABD dış politikalarına daha fazla yön veremeyecektir. Obama pek çok yerde yaptığı konuşmalarda diyalog ve uzlaşma ile sorunları çözmenin kendisinin ve yönetimin öncelikli vazifesi olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda başkan Obama 4 Temmuz 2009'da Mısır'ın başkenti Kahire'de bulunan Kahire Üniversitesi'nde yaptığı konuşma bir önceki dönem güvenlik stratejisi hakkında yapılan yorumların yeni dönemde artık ABD dış politika yaklaşımına bir eleştiri olarak ortaya atılamayacağını destekler nitelikte ipuçlarını içinde barındırmaktadır. Obama konuşmasına başlarken Kahire'de yeni bir arayış için bulunduğunu belirtmiş ve “İslam hakkında, nerede olursa olsun olumsuz basmakalıp düşünceler ile mücadele etmeyi ABD başkanı olarak üstlendiğim sorumluluğun bir bölümü kabul ediyorum” demiştir.¹⁶⁵

¹⁶³ Krey, P. (3 Şubat 2009) “Foreign Policy Advice for Obama: Non-Interventionism!”, Political Class Dismissed Blog, <http://politicalclassdismissed.com/?p=3877>. Erişim tarihi: 14 Aralık 2009.

¹⁶⁴ Kissenger, H. (2001) “Terörizm Ağını Yok Edin, Kanıt Aramadan Bedel Ödetin”, Düşmanını Arayan Savaş, 2. Baskı, Derl: Metin Sever, Ebru Kılıç, (Everest yayımları, İstanbul), ss. 103.

¹⁶⁵ Remarks by The President on a New Beginning
http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09/.

Benzer şekilde Obama Türkiye'ye yapmış olduğu ziyaret sırasında 6 Nisan 2009'da Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nde yaptığı konuşmada ABD'nin İslamiyet ile savaş içinde olmadığını ve hiçbir zaman da olmayacağını belirtmiştir. Obama konuşmasında Müslüman dünyası ile karşılıklı çıkar ve saygıya dayalı daha kapsamlı ilişkiler isteğini bunun için de yanlış anlamaları aşmak ve ortak bir zeminde buluşmak için çaba sarf edeceğini dile getirmiştir.¹⁶⁶ Sonuçta, Obama seçim kampanyaları boyunca Arap ve Müslüman dünya ile diplomasi yoluyla uzlaşmaya gidilmesinden yana olan bir adaydır.¹⁶⁷

Obama hükümeti de dünyada hiçbir ülkeye yönelik terörün hoş görülmez olduğu konusunda Bush hükümeti ile hemfikirdir.¹⁶⁸ Bu doğrultuda ABD başta El Kaide terörü olmak üzere dünyada terörizm ile mücadele etmeye devam edecektir. Ancak Obama hükümeti bunu yaparken sadece sert güvenlik önlemleri ile değil fakat aynı zamanda ekonomik ve refah artırıcı önlemlere de ağırlık vererek terörizm ile mücadele edilebileceği görüşündedir. Bu doğrultuda Obama Amerika'nın askerlerini Afganistan'da tutmak istemediğinin yanında orada askeri üs de bulundurma niyetinde olmadıklarını, şiddet yanlısı aşırı uçların Afganistan'da daha fazla bulunmadıklarından emin olduğunda Amerika'nın her bir askerini memnuniyetle geri çekmek istediğini belirtmiştir.¹⁶⁹ Bunun ötesinde Obama 11 Eylül'ün ABD için son derecede büyük bir sarsıntı olduğunu, bu olayın neden olduğu korku ve kızgınlığın anlayışla karşılanabileceğini, ama bazı durumların da, ABD'yi ideallerimizle çelişen davranışlara sürüklediğini kabul etmiştir.¹⁷⁰ Bu durumun karşısında Obama bu gidişatı değiştirmek için somut adımlar atmakta olduklarını belirterek Amerika Birleşik

¹⁶⁶ Remarks by President Obama To The Turkish Parliament
http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Obama-To-The-TurkishParliament/.

¹⁶⁷ Açıklan, S. (2010) "Obama ve Ortadoğu", USAK,
<http://www.Usakgundem.com/yazar/1564/obamave-ortado%9Fu.html>. Erişim tarihi: 11 Mayıs 2010.

¹⁶⁸ Remarks by President Obama To The Turkish Parliament
http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Obama-To-The-TurkishParliament/.

¹⁶⁹ Remarks by The President on a New Beginning
http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09/.

¹⁷⁰ Remarks by The President on a New Beginning
http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09/.

Devletleri'nin işkenceye başvurmasını açık bir şekilde yasakladığını ve Guantanamo Körfezindeki hapishanenin 2010 yılının ilk aylarında kapatılacağını belirtmiştir. Bu durum bir bakıma ABD'nin küresel terörizme açmış olduğu savaşın devam edeceğinin ancak kullanılan yöntemlerin aynı şekilde daha fazla devam etmeyeceğinin bir işareti olarak kabul edilebilir.

Küresel terörizme karşı mücadelenin de küresel olması gerektiği, vurgulanan bir diğer konudur. Terörle mücadelede ABD'nin uluslararası müttefiklerinin artırılması gerekmektedir. Tek yanlı karar mekanizması yerine çok taraflı bir siyaset izlenmesi yaklaşımı benimsenmiştir. Öyle ki ABD karşıtlığıyla bilinen ülkelerin liderleriyle önkoşulsuz olarak görüşülebileceği belirtilmiştir. Obama'nın diğer politikaları ise nükleer silahların yaygınlaşmasını önlemek, jeopolitik vizyon yerine jeo-ekonomik bir yaklaşımı benimsemek ve ABD'nin dünyadaki itibarını yeniden kazanmak gibi konular oluşturmaktadır.¹⁷¹

Buna paralel ABD'nin ulusal güvenlik stratejisinin bir diğer ayağı olan kitle imha silahlarının gerek terörist ülkelere gerekse bu silahlardan çıkar sağlamak isteyen devletlerce kullanılmasının önüne geçilmesi konusunda Obama hükümeti de Bush hükümeti ile temel mantık noktasında buluşmakla birlikte, yöntemler konusunda tıpkı terörizmle savaş konusunda olduğu gibi buluşmamaktadır. Obama hükümeti kitle imha silahları bilhassa nükleer silahlar konusunda oldukça hassastır. Bu bağlamda Obama nükleer silahların yaygınlaşmasının hiç kimseye yarar getirmeyeceğini belirtmiştir.¹⁷² Obama hükümeti nükleer silahların sınırlandırılması ve hatta imha edilmesi gerektiği kanısındadır.¹⁷³ Ayrıca, Obama bilhassa nükleer silah üretimi konusunda çalışmalarını nedeniyle Bush hükümeti döneminde sertleşen İran-ABD ilişkilerini düzeltmek için adım atmaya hazır olduğunu bildirmiştir.

¹⁷¹ Bösam Analiz (2009) "Obama Dönemi Amerikan Dış Politikasında Bölgesel Yaklaşımlar", Bahçeşehir Üniversitesi Uluslararası Güvenlik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi, İstanbul, ss. 4-7.

¹⁷² Remarks by President Obama To The Turkish Parliament http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Obama-To-The-TurkishParliament.

¹⁷³ Remarks at Student Roundtable.

2008 yılında yaşanan küresel finansal kriz Obama'nın politikalarında ekonominin ağırlığının artmasına neden olmuştur. Irak ve Afganistan'daki müdahalelerin maliyetinin beklenenin üzerinde olması ve krizle birlikte ekonomik sistemin askeri müdahale maliyetlerini karşılama yeterliliğinin azalması nedeniyle Obama döneminde çok yönlü diplomatik baskı ve ekonomik yaptırım politikalarının ağırlık kazanacağı vaat edilmiştir.¹⁷⁴

Bunun ötesinde Amerika Obama döneminde de bölgesel çatışmaları yatıştırmak ve çözmek konusundaki etkin tutumunu sürdüreceğinin sinyallerini vermiştir. Bu konuda Obama da Bush dönemi güvenlik stratejisinde olduğu gibi İsrail ile Filistin arasındaki sorunlarda çözümden yana olduğunu belirtmiştir. Bölgedeki tek çözümün İsrail ile Filistinlilerin yan yana huzur ve güven içinde yaşayabilecekleri iki bağımsız devlet olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁵ Obama İsraililerin Filistin halkının bu meşru hakkına saygı göstermeleri gerektiğini belirtirken, Filistinlilerin de şiddeti ve terörü bırakmaları gerektiğini belirtmiştir. Zira şiddet ve terör hiçbir şekilde ve nedenle haklı görülebilecek şeyler değildir. Bush doktrininin diğer bir öngörüsü ise Amerikan ulusal güvenliği için dünyada ekonomik kalkınmanın desteklenmesi bunu baltalayacak olan gerek devletlerin içlerindeki gerekse küresel ölçekteki ekonomik krizlerin önlenmesidir. Obama hükümeti de benzer politikaları takip edeceğinin sinyallerini vermiştir.

Obama'nın bir diğer vurguladığı konu ise hükümetler arası işbirliğinin artırılmasının önemidir. Sözü edilen işbirliği küresel krizlerin çözümünde istihbarat paylaşımı, ortak yardım paketlerinin oluşturulması gibi yöntemlerdir. Afganistan'ın siyasi istikrarsızlığının ve güvenlik sorunlarının terörizme kaynak sağladığı, bölgede güçlenen Taliban'ın Pakistan'ı da istikrarsızlaştırdığı, El-Kaide'nin de bölgede güç kazandığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda terör kaynakları ile mücadelede sıcak çatışmalı bölgede şu anda yalnızca ABD, İngiltere ve Hollanda kuvvetlerinin bulunduğu, NATO ve AB üyesi diğer ülkelerin de asker göndermelerinin gerekliliğinin altı çizilmiştir. Başka bir örnek ise; doğrudan diplomasi yolu ile İran ve Kuzey Kore'ye nükleer

¹⁷⁴ Obama kişisel web sitesi, (çevrimiçi) <<http://www.barackobama.com/issue/defense/>>.

¹⁷⁵ Remarks by The President on a New Beginning
http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09/.

silahlanmanın engellenmesinin tüm taraflar için kazançlı olacağını anlatılmasının etkili bir politika seçeneği olarak öne çıkarılmasıdır.¹⁷⁶ Bir diğer konu ise terörizm ile mücadele konusunda Obama yönetiminin sertlik ve diplomasi arasında bir denge sağlama çabasıdır. ABD'ye yönelik olası bir terör saldırısı durumunda, diplomatik yaklaşımların ötesinde askeri seçeneğin de her zaman kullanılabilceği vurgusu yapılmıştır.

Mayıs 2010 tarihli ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde güvenlik durumu olarak Irak ve Afganistan merkezli kısmi ve sonlandırılabilir bir savaş hâli belirlenmiştir. 2010 Stratejisinde tehdit kavramının bağlamı tamamıyla ulus ötesileştirilmiş ve ittifak ilişkileri ana amaç hâline gelmiştir. Müttefikler ile ilişkilerin karakteri “Çok Taraflılık” kuramına uygun düşünülmüş ve uluslararası meşruiyetin ancak böyle sağlanacağı kabul edilmiştir. Mayıs 2010 tarihli ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde İttifak mantığı Walt'ın tehditleri dengelemek konseptine uygundur ve “Güçlü Devlet ve Zayıf Müttefikler” örneğini yansıtmaktadır (Tablo1).¹⁷⁷

Obama döneminin genel bir analizi yapıldığında, aslında terörizme karşı savaşın devam ettiği fakat bunun hard-power güç unsurları ile değil soft-power güç unsurları ile yapılmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Ancak askeri güç kullanma opsiyonunun da sürekli canlı tutulması, aslında ABD'nin hegemonyasını alttan alta devam ettirdiğinin bir göstergesidir. Obama ABD'nin şer ile mücadelede dünyaya mutlak iyiliğin getirilebilmesi için liderlik etmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁷⁸

¹⁷⁶ “Obama'nın dış politika-güvenlik ekibi ve Türkiye”, Radikal, 2 Aralık 2008.

¹⁷⁷ Walt, S. (1987) *The Origins of Alliances*. New York, Cornell University Press. , ss.5-18-19.

¹⁷⁸ Kagan, R. (29 Nisan 2007) “Obama the Interventionist”, The Washington Post.

Tablo 1. ABD Ulusal Güvenlik Stratejileri Güvenlik, Tehdit ve İttifak Söylemleri

ABD Ulusal Gv. Strj.	Güvenlik Hali	Tehdit	Tehdidin zellikleri Coğrafi Yakınlık	İmkân Kabiliyetler	ngrlen Niyetler	Dış Politika Yönelişi	İttifaklar
2002	Sresi belirsiz küresel savaş, Buzan'ın "Güvenlik meşrutiyet aracı olarak kullanılabilir" düşüncesine uygun.	Sadece terörizm	Her yerde	Ana yurтта saldırı	Kitle imha silahı elde etmek	Tek Taraflılık	İstekliler Koalisyonu. İttifak ana amaç değildir. Ancak ittifaklar isterlerse istekliler koalisyonunun parçası olabilir.
2006	Geniş Orta Doğu merkezli süresi belirsiz bir savaş	Terörizm merkezli fakat salgın hastalıklar, kitle imha silahlarının yayılması, insan kaçakçılığı ve doğal afetler gibi ulus ötesi tehditleri kabul etmektir.	Geniş Orta Doğu merkezli ülke dışında	Halka ve çıkarlara zarar verebilir.	lkeye varmak ve ana yurтта saldırmak	Tek Taraflılıktan Çok Taraflılığa Geçiş	İttifaklar ulusal gücün dayandığı asli unsurlardan Müttefikler ile ilişkilerin nasıl yürütüleceği belirsiz.
2010	Irak ve Afganistan gibi sınırları olan ve sonlandırılabilir savaş	Ulus tesi tehditler: aşırıcılık ve terör, nükleer silahların yayılması, iklim değişikliği	Genelde dünyanın her yerinde, özelde ise Irak ve Afganistan da	--		Çok Taraflılık	Walt'un tehditleri dengeleme konsepti; "Gcl Devlet ve Zayıf Müttefik" mantığına uygun.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD’NİN YENİ GÜVENLİK ALGISI-ASYA PASİFİK

3.1. 11 EYLÜL ABD ASYA PASİFİK POLİTİKASI

Pasifik havzası önemli çeşitliliğin ve karışıklıkların olduğu geniş bir coğrafyadır. Doğu kıyılarında ABD, Kanada, Meksika, Orta Amerika ülkeleri ve Güney Amerika ülkeleri Kolombiya, Ekvator, Peru ve Şili bulunmaktadır. Batı bölgesinde Asya Pasifik ülkeleri dediğimiz Doğu Asya ve Okyanusya ülkeleri bulunmaktadır. “Asya-Pasifik” olarak tanımlanan bölge, Hint Okyanusu’yla Pasifik Okyanusu arasındaki geniş bölgedir. Yüksek ve dinamik üretim gücü ve geniş pazar potansiyeliyle dünya nüfusunun % 56’sını kapsayan bu bölge küresel güvenliğin önemli bir halkasını oluşturmaktadır.¹⁷⁹

Kuzeydoğu Asya-Kapsadığı Ülkeler	Güneydoğu Asya-Kapsadığı Ülkeler
Çin, Japonya, Kuzey Kore, Güney Kore, Tayvan, Pasifik Rusyası, ABD’nin Pasifik Adaları (Guam), Moğolistan (bazen Orta Asya’ya dâhil)	Brunei, Doğu Timor, Endonezya, Filipinler, Kamboçya, Laos, Malezya, Myanmar (Birmanya/Burma), Tayland, Singapur, Vietnam

¹⁷⁹ Falk, R. (2004) *Dünya Düzeni Nereye*, İstanbul: Metis yayınları, ss.126.

Kuzeydoğu Asya’da Çin, Güney ve Kuzey Kore ve Rusya’nın uzak doğu kısımları bulunmaktadır. Güneydoğu Asya’da ise Malezya, Tayland, Burma, Laos, Kamboçya ve takımda devletleri Filipinler, Singapur, Brunei, Papua Yeni Gine ve Endonezya bulunmaktadır.¹⁸⁰ Güneydoğu Asya (nüfusu: 525 milyon)’nın Gayri Safi Milli Hâsılası 700 Milyar \$’dır ve bölge ABD’nin beşinci büyük ticari ortağı konumundadır; Filipinler, Tayland, Malezya ve Singapur’daki 35 Milyar \$’lık yatırım bölgenin çıkarınadır. Endonezya ve Brunei’de, Vietnam, Malezya ve Filipinlerde petrol ve gaz rezervleri bulunmaktadır.¹⁸¹ Bu ülkeler hızlı endüstrileşme ile bölgede en çok dikkat çeken ülkeler konumundadır. Bölgede bulunan komünist rejimle yönetilen Kuzey Kore ise bölgenin istisnası konumundadır. Diğer taraftan Güneydoğu Asya ülkeleri daha heterojen bir yapıya sahip olmakla birlikte bölgede Hint, İslam ve Batı etkileri gözükmektedir. Geniş azınlık gruplarının olmasına rağmen Güneydoğu Asya ülkelerinden Singapur ve Malezya ekonomik kalkınmasını sağlamakta başarılı olmuşlardır. Asya-Pasifik bölgesi son yıllarda dünyanın en önemli bölgelerinden biri hâline gelmiştir. Bununla birlikte küresel güvenliği en çok tehdit eden bölgelerden biridir.¹⁸²

Pasifik ülkeleri son 40 yılda bağımsızlaştıkça ABD her bir küçük ada devletleriyle diplomatik ilişkilerini inşa etmeye başlamıştır. ABD, uluslararası barışı ve düzeni sağlamada yıllar geçtikçe çok önemli bir ülke olmaya başlamış ve özellikle Soğuk Savaş’ın sona ermesi ile beraber Amerikan gücü de tartışmasız bir gerçek olmuştur. Soğuk Savaş’ın sona ermesi, uluslararası terör, Çin’in büyüyen ekonomisi gibi konular, ABD’nin Pasifik bölgesindeki etkinliğini artırma zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir.¹⁸³

¹⁸⁰ Hubersk, L. (Yaz-Sonbahar 1998) “Avrupa ve Asya-Pasifik Bölgesinde Güvenlik Sistemlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi”, Avrasya Etütleri, Sayı 14, ss.114-115.

¹⁸¹ Rowan, J.P. (May/June 2005), “Japan Security Alliance, ASEAN and the South China Sea Dispute”, Asian Survey, Vol.45, No.3, ss. 414-436.

¹⁸² Falk, R. (2004) *Dünya Düzeni Nereye*, İstanbul: Metis yayınları, ss.126.

¹⁸³ ¹⁸³ Wagavakatoga, T. (June 2007), “America In the Pacific Rim Era”, International Journal on World Peace, Vol.24, No.2, ss. 15-24.

Son otuz yılda ise, Asya Pasifik bölgesi hızlı bir endüstrileşme ile ticaret alanında liderliğe geçmiştir. Bu başarı, küresel politik ve ekonomik ağırlığın Atlantik'ten Pasifik bölgesine geçmesini sağlamıştır. Bu gelişmeler ABD'li yetkililer, işadamları ve akademisyenlerin ilgisini bu bölgeye çekmiştir. Günümüzde ABD ve Asya Pasifik bölge ülkeleri arasındaki karşılıklı ticaret yüzlerce milyar dolarlık seviyelere ulaşmıştır. Bölge, ABD'nin en büyük ihracat pazarını oluşturmaktadır. Sağlıklı bir milliyetçilik, çoğulculuk, demokrasi ve tek bir egemen milliyetin olmaması gibi bölge politikaları da ABD'nin uzun zamandır istediği özelliklere sahiptir. Bu ticari başarı başta Çin, Japonya ve Tayvan olmak üzere bölge ülkelerine geniş döviz rezervleri kazandırmıştır ve bu ülkeler uluslararası alanda önemli yatırımcı konumuna yükselmişlerdir.¹⁸⁴

ABD için dünyadaki hızla büyüyen on ihracat pazarından altı tanesi Asya'dadır ve ABD'nin ihraç ettiği ürünlerin % 60'ı bölgeye gitmektedir.¹⁸⁵ Bölge aynı zamanda dünyanın nükleer silah üreten sekiz ülkesinden beşine¹⁸⁶ dünyanın önde gelen altı büyük savunma bütçesine sahip üç ülkesine¹⁸⁷, dünyanın en büyük ordularının altısına (ABD, Çin, Vietnam, Kuzey Kore, Güney Kore, Hindistan) ev sahipliği yapmaktadır.

¹⁸⁴ Çam, E. (2000) *Siyaset Bilimine Giriş*, 7.baskı, İstanbul: Der Yayınları, ss.300.

¹⁸⁵ Congressional Research Service's Report (May 30, 2012) "Trans-Pacific Partnership (TPP) Countries: Comparative Trade and Economic Analysis", ss. 2.

¹⁸⁶ See the Federation of American Scientists' Status of World Nuclear Forces 2012 (<http://www.fas.org/programs/ssp/nukes/nuclearweapons/nukestatus.html>.) for a list of estimated and declared nuclear arsenals. Note that Israel has not declared its nuclear Arsenal.

¹⁸⁷ The International Institute for Strategic Studies' (IISS) —Military Balance 2012 ranks the top 10 defense budgets of 2011 as follows (numbers in billions USD): 1. United States: 739,3, 2. China: 89,8, 3. United Kingdom: 62,7, 4. France: 58,8, 5. Japan: 58,4, 6. Russia: 52,7, 7. Saudi Arabia: 46,2, 8. Germany: 44,2, 9. India: 37,3, 10. Brazil: 36,6 (<http://www.iiss.org/publications/military-balance/the-military-balance-2012/press-statement/figurecomparative-defence-statistics/>).

Pasifik bölgesi, yasa dışı uyuşturucu geçişi, insan kaçakçılığı, kara para aklama, sahte kimlik bulundurma gibi suç oluşturan eylemler için hedef bölge konumundadır. Pasifik bölge devletleri, güçlü, değişmeyen yasama organına sahip olmadıklarından ve insan, teknoloji ve mali kaynaklarındaki yetersizlik gibi sebeplerden ötürü suç oluşturan eylemler için hedef konumundadırlar. ABD'ye yakın olması sebebi ile Washington ihtiyaç duyulan güven ortamını bölgeye getirme rolünü oynayacaktır. ABD, Pasifik ada ülkeleri ile zaten deniz güvenliği, terörle mücadele, ülkelerarası suç konularında işbirliği içindedir. Bu bağlamda ABD'nin bölgeye yönelik hedefleri ekonomik büyüme, sürdürülebilir gelişme, iyi yönetim ve güvenliği sağlamaya yöneliktir.¹⁸⁸

ABD'nin dış politikasında 3 önemli çıkarı söz konusudur; 1- Hayati Çıkarlar; Amerikan topraklarının fiziki güvenliği, Amerikan vatandaşlarının güvenliği, Amerikan toplumunun ekonomik refahı, enerji, bankacılık, telekomünikasyon, ulaşım gibi kritik alt yapıların korunmasını içerir. Güvenlik stratejisine göre, hayati çıkarları korumak için askeri birlikler tek taraflı çıkarlar doğrultusunda kararlı biçimde kullanılabilir. 2- Önemli Ulusal Çıkarlar; Ulusal varlığı etkilemez fakat ulusal refahı etkiler. Örneğin; küresel çevreyi korumak, Amerikan çıkarlarının fazla olduğu bölgelerde krizi yok etmek, mülteci akınına engel olmak, müttefiklerle bağlantılı olmak gibi. 3- Amerikan Değerlerine Dayanan İnsani ve Diğer Çıkarlar; Doğal yıkımlara cevap vermek, demokrasiyi desteklemek, hukukun üstünlüğünü desteklemek gibi konuları içerir.

3000'den fazla sivilin hayatını kaybetmesine neden olan 11 Eylül terör saldırıları ABD'nin en önemli çıkar kategorisi olan hayati çıkarlarını şekillendirmiştir.¹⁸⁹ 2003 yılı Amerikan bütçesinin 37,7 Milyar \$'ı ABD topraklarının güvenliği için ayrılmıştır. Bu bütçenin %28'i ABD sınırlarının güvenliği için, %18'i Savunma Bakanlığı tarafından

¹⁸⁸ Wagavakatoga, T. (June 2007), "America In the Pacific Rim Era", International Journal on World Peace, Vol.24, No.2, ss. 15-24.

¹⁸⁹ U.S. Department Of State, (4 March 2002), "Release Of The Country Reports On Human Rights Practices for 2001", www.state.gov/secretary/rm/2002/8635.htm.

dış girişimler için, %16'sı biyolojik teröre karşı savunma amaçlı ve %13'ü de hava saha güvenliği için ayrılmıştır.¹⁹⁰

11 Eylül öncesine kadar Amerikalılar, nerede özgürlük ve güvenlik problemi olursa olsun bunu önemsememişlerdir. Çünkü kendilerinin kendi mekânında özgür ve güvende olduğunu düşünmüşlerdir. Onlar için ABD bir özgürlük alanıdır; özgürlük ve güvenlik probleminin hiçbir zaman Amerika'ya yansımayacağını zannetmişlerdir.¹⁹¹

Saldırıları, Amerikalılarda bir şok etkisi yapmış ve toplumsal bir sarsıntıya yol açmıştır. Bunun sonucunda, iki yönlü psiko-sosyal bir gelişme olmuştur. Bir yandan olağanüstü derecede korkmuş, ürkmüş, ABD vatandaşlarının onurları zedelenmiş, diğer yandan bu korku ve endişe oranında Amerikalılar bir birine kenetlenmiş, ilk defa bu oranda ABD milliyetçiliği yükselmiştir.¹⁹² Bu durum Amerikan halkının birlik ve beraberlikle hükümetinin 'terörizme karşı savaşta' kendisini desteklemeye hazır olduğu anlamına gelmiştir.¹⁹³

Amerikan milliyetçiliğinin güçlendirilmesinde, yönetimin bilinçli politikaları da etkili olmuştur. Diğer bir deyişle yaşanan trajik olaylar duygusal ve milliyetçi söylemler ile beslenmiş ve toplumda ulusal bilinç güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu pozitif milliyetçiliğe karşın Amerikan olmayana karşı duyulan tepki ve kızgınlıkta da önemli bir artış olmuştur. Özellikle Ortadoğulu ve Müslüman kökenli kişilere yönelik şiddet hareketleri bunların başında gelmektedir.¹⁹⁴

¹⁹⁰ Bush, G. W. "Securing the Homeland: Strengthening The Nation", www.whitehouse.gov/homeland/homeland_security_book.html.

¹⁹¹ Davutoğlu, Küresel Bunalım, ss.11. ; Amerikan stratejisinin en önemli isimlerinden olan Amiral Mahan 1904 yılında Roosevelt'e sunulduğu öneride Amerika için belirlediği ilkelerden biri olan 'Savaşı Sürekli Amerika Kıtasının Uzağında Tutma' ilkesi gerçekleştirilememiş ve Amerikan İç Savaşından beri ilk defa Amerikalılar bu kadar güvenlik endişesi taşımışlardır, a.g.e. ss. 27.

¹⁹² Özer, A. (2005) *11 Eylül, ABD, Türkiye ve Küreselleşme*, Elips Kitap, Ankara, ss. 71.

¹⁹³ Dage, D. (2004) *Savaş Zayiati, 11 Eylül'ün İnsan Hakları ve Basın Özgürlüğüne Etkisi Yeni Tehditler Yeni Maskeler*, Güncel Yayıncılık, İstanbul, ss. 127.

¹⁹⁴ Yaman, D. (13.02.06) "11 Eylül Sonrası ABD: Algılamalar, Psikolojik Yansımalar ve Yasal Düzenlemeler", <http://www.usak.org.uk/junction.asp?docID=300&ln=TR>.

11 Eylül sonrasında ABD'nin ulusal güvenlik stratejisindeki değişim dış politikasını da etkilemiştir. ABD'nin dış politikada etkili olabilmesi için kendi topraklarında güvende olması gerekmektedir.¹⁹⁵ ABD'nin tehdit odaklı modelden kapitalist odaklı modele doğru savunma politikasındaki değişimle beraber Rusya ve Çin'e karşı uyguladığı politikaları da değişime uğramıştır. Savunma Bakanlığının yeni modeli; düşman kim ya da savaş nerede olabilir konularından ziyade düşman nasıl savaşabilir konusu üzerine odaklanmaktadır. Bu değişim ABD'nin eski düşmanları Rusya ve Çin'i ortakları olarak görmesi ile alakalıdır. 2001 yılı ABD hükümetinin öncelikli hedefi terörle mücadele, El Kaide ve dünyadaki diğer terör gruplarını yenmektir. Nitekim 20 Eylül 2001 yılı Kongresi'nde Bush "Terörle mücadelemiz El Kaide ile başladı fakat orada bitmez. Dünyadaki tüm terör grupları bulunana ve durdurulana kadar da bitmeyecektir", demiştir.¹⁹⁶

Asya Pasifik Bölgesinde ise terör tehdidi büyümektedir ve günümüzdeki en önemli güvenlik endişesi olmaktadır. Orta Doğu'dan farklı olarak, Asya Pasifik bölgesinde devlet destekli bir terör grubu yoktur. Bölgedeki terör eylemlerinin çoğu, Tayland, Endonezya ve Filipinlerdeki ayrılıkçı eylemlerle alakalıdır. Bu yerli terör grupları aynı zamanda uluslararası radikal örgütlerle de bağlantılıdır. ABD için en tehlikeli terör grupları; Filipinlerde faaliyette bulunan Ebu Seyyaf Grubu (ASG) ve Cemaat-i İslam (JI) ağıdır ve bu gruplar bölgedeki en büyük terör gruplarıdır. Her iki terör grubunun da El Kaide ile bağlantısı vardır. Sonuçta Güneydoğu Asya, El Kaide terör grubunun yaşadığı ve özellikle Cemaati İslam terör ağı gibi diğer terör grupları ile işbirliğine girdiği bir bölgedir. ABD görüşüne göre ise, El Kaide'nin Cemaati İslam

¹⁹⁵ White House, (30 September 2002) "Quadrennial Defense Review Report" www.comu.org/gdr/gdr2001.pdf.

¹⁹⁶ Bush, G.W. (20 September 2001) "Adres to a Joint Session of Congress".

ağı ile bağlantısı vardır ve bu grupların hücreleri ve yandaşları Güneydoğu Asya'dadır ve Filipinlerde de Ebu Seyyah Grubu vardır.¹⁹⁷

11 Eylül 2001 tarihli ABD'deki saldırılar ve 2002 Bali saldırısından itibaren terör ve terörle mücadeleye yönelik beklenilmeyen küresel bir önlem oluşmuştur. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında, ABD'nin Güneydoğu Asya operasyonları ilk olarak Ekim başlarında El Kaide ve Taliban faktörünün olduğu Afganistan'a karşı yapılmıştır ve terör komploları durdurulmuştur. Fakat Afganistan operasyonunun hemen ardından 2002 yılında Bali gibi pek çok Güneydoğu Asya ülkesinde terör saldırıları düzenlenmiştir. 12 Ekim 2002 tarihinde, Amerikan vatandaşlarını da içeren iki yüzden fazla masum insan öldürülmüştür. Mart 2003 tarihinde ise, Irak Özgürlük Operasyonu gerçekleştirilmiştir. Tüm bu yaşananlar söz konusu dönemdeki karmaşık, şiddetin yoğun olduğu ABD-Güneydoğu Asya ilişkilerine şahitlik etmektedir.¹⁹⁸

11 Eylül Terör saldırıları, ABD politikasında Güneydoğu Asya'nın önemini Endonezya, Malezya ve Filipinlerdeki Müslüman nüfusu sayesinde arttırmıştır. 11 Eylül saldırıları sonrasında Afganistan'daki ABD eylemleri için bu ülkelerden gelecek destek çok önemli olmuştur. Dünyanın en büyük Müslüman çoğunluğuna sahip ülkesi olan Endonezya'nın 1991 Körfez Savaşına yönelik sözsüz onayı, bu bölgedeki ABD eylemlerini destekleyen, ılımlı Müslümanları bir araya getiren bir etki olarak görülmüştür.¹⁹⁹

11 Eylül saldırıları sonrasında, Güneydoğu Asya Amerikan güvenlik politikasında terörle mücadelede ikinci gündem konusu olarak önemli bir yer oluşturmuştur. Bu mücadelede Güneydoğu Asya'nın önemli bir cephe olduğu

¹⁹⁷ Tow W. T. (1994) *Changing US Force Levels and Regional Security, in Post-Cold War Security Issues in the Asia-Pacific Region*, ed. Colin McInnes and Mark G. Rolls Portland: Frank Cass & Co. Ltd, ss.12-13.

¹⁹⁸ Smith, A.L. (December 2003), "A Glass Half Full: Indonesia-U.S. Relations In The Age of Terror" *Contemporary Southeast Asia*, Vol.25, No.3, ss. 449-472, 25798657.

¹⁹⁹ Adler, E. and Barrett, M. (1998) *Security Communities*, Cambridge: Cambridge University Pres.

duyurulmaktadır.²⁰⁰ ABD, 11 Eylül saldırıları sonrasında, Güneydoğu Asya'daki müttefikleri ile daha yakın ilişkiler yürütme politikasını benimsemiştir. Bu bağlamda bölgede Avustralya ile 50 yılı aşkın bir sürede kurulan iyi ilişkiler devam ettirilecek, bölgesel ve küresel problemlerin çözümüne birlikte uğraşılacaktır. Bunun yanında ABD, Japonya'nın küresel ve bölgesel liderlik rolünün Amerikan çıkarları, yakın savunması ve diplomatik çıkarları ile paralel şekillendiğini düşünmektedir. Ayrıca bunların yanında Güney Kore de ABD'nin birlikte hareket etmek istediği devletler arasında yer almaktadır.²⁰¹ Ulusal güvenlik stratejisi doğrultusunda ABD değişen Çin ile yapıcı ilişkiler kurma yolları aramaktadır. ABD, Çin'in tek parti rejiminden sıyrılıp daha özgür, demokratik, insan haklarına ve kişisel özgürlüklere saygılı bir devlet rejim haline gelmesini istemektedir. Bu doğrultuda zaten çıkarların örtüştüğü noktalarda ABD ve Çin işbirliği içinde hareket etmektedir.²⁰²

Washington'un Güneydoğu Asya'ya yönelmesinin 3 sebebi vardır; İlk olarak, New York ve Washington'a yönelik terör saldırılarının Güneydoğu Asya ile bağlantısı vardır. İkinci olarak, saldırıların öncesinde ABD, bölgede radikal İslami militanların eylemler yaptığının farkındadır ve bu militanların bazılarının El-Kaide ile bağlantıları vardır. Üçüncü olarak, Güneydoğu Asya, 2 önemli Müslüman ülkeye, Endonezya ve Malezya'ya ev sahipliği yapmaktadır ve ABD'ye göre Endonezya, teröristler için güvenli bir yerdir.²⁰³

Bu bağlamda, ABD'nin bölgedeki çıkarlarından biri de bölgesel güçlerin terörü caydırmadaki yetenek ve istekleridir. Endonezya, bu çıkarların başında gelmektedir. Endonezya, ABD'nin Asya Pasifik bölgesindeki güvenlik hesaplarında her zaman önemli bir ülke olmuştur. Bunun için üç önemli etken vardır. İlk olarak; Endonezya'da evrensel gemi ticareti ve nakliyesi için hayati öneme sahip Malaca Boğazı vardır ki

²⁰⁰ Dana, R. and Pasicolan, D. (23 Ocak 2001) "Southeast Asia and the War Against Terrorism," *The Heritage Foundation's Backgrounders*, No. 1496, ss. 1.

²⁰¹ The White House, (2002) *The National Security Strategy of the United States of America*, Washington, ss. 26.

²⁰² The White House, (2002) *The National Security Strategy of the United States of America*, Washington, ss. 28.

²⁰³ Capie, D. (2-4 Aralık 2002) *A Fine Balance: US Relations With Southeast Asia Since 9/11*, ss.5-6.

Endonezya sularından geçmektedir ve Hindistan ile Pasifik Okyanusu arasındaki ulaşımı sağlamaktadır. İkinci olarak; Endonezya, nüfusu ve topraklarının kapladığı alan bakımından Güneydoğu Asya ulusları içinde en büyüğüdür ve bu durum ülkeyi Güneydoğu Asya Ulusları Birliği (ASEAN)'nin en önemli ülkesi yapmaktadır. Endonezya, ılımlı Müslüman çoğunluğu olan bir ülke olarak görülmektedir ve 11 Eylül sonrasında en büyük Müslüman ülke olan Endonezya'dan ABD'ye resmi bir kınama gelmiştir. Üçüncü olarak; Soğuk Savaş dönemindeki Güneydoğu Asya'daki komünist etkiye yönelik yapılan saldırıda Endonezya, Amerika'nın en önemli ortağı konumundadır. 11 Eylül 2001 tarihinden itibaren, Endonezya bir başka sebepten ötürü önemli bir ülke olmaya başlamıştır; Washington'un uluslararası teröre yönelik verdiği mücadelede Endonezya hayati bir ülke olarak düşünülmektedir.²⁰⁴ Zira Endonezya, ülkesinde olan ve dış kaynaklarla bağlantılı Cemaati İslam grubu gibi terör grupları ile benzer problemler yaşayan bir ülkedir.²⁰⁵

11 Eylül sonrası, ABD ve Filipinlerin uluslararası terörle savaşında, bir takım fırsatlar ve beklentileri de beraberinde getirmiştir. Filipinler açısından, Washington'un terör savaşını desteklemek, Filipinlerin özellikle ABD yardımları ile Ebu Seyyaf önderliğindeki ayrılıkçı gruplara karşı başarı elde etmesi demektir. Filipinler açısından, Amerikan varlığı ve ABD ile olan stratejik bağların artması terörizmle mücadelenin yanı sıra pek çok yararı da beraberinde getirmiştir. İlk olarak, 1990'lı yıllardaki ikili ilişkileri karakterize eden çatışmaların sonlanmasına yardım etmiştir. İkinci olarak, yeni Amerikan yardım programı sadece Filipinlere askeri mühimmat erişimine kavuşmayı sağlamamış, aynı zamanda Manila'nın büyüyen Çin gücü karşısındaki orta ve uzun vadeli çıkarlarını da hafifletmiştir.²⁰⁶ ABD açısından ise; uluslararası teröre karşı, Filipin topraklarını Amerikan kampanyasında kullanmak anlamına gelmektedir.²⁰⁷

²⁰⁴ Smith, A.L. (Yaz 2003) "Reluctant Partner: Indonesia", Vol. 30, No. 2, ss. 142.

²⁰⁵ Smith, A.L. (December 2003), "A Glass Half Full: Indonesia-U.S. Relations In The Age of Terror" Contemporary Southeast Asia, Vol.25, No.3, ss. 449-472, JSTOR: 25798657.

²⁰⁶ Capie D. & Acharya, A. (Aralık 2002) *A Fine Balance: US Relations With Southeast Asia since 9/11*, ss. 35-60.

²⁰⁷ Marada, N.M. (2003), "Philippine-American Security Relations after 11 September: Exploring the Mutuality of Interests in the Fight Against International Terrorism", Southeast Asian Affairs, ss. 228-238, JSTOR: 27913236.

Eylül 2001'den itibaren, Filipinler Amerikan cömertliğinin bölgedeki en büyük alıcı ülkesidir. 2001 Kasım'ında ülkeye yapılan Amerikan askeri, ticari ve ekonomik yardımları toplam 1 Milyar \$ civarındadır.

Bush, Clinton'dan yönetimi devraldığında, ABD'nin bu ülkeler ile askeri ve güvenliğe dayalı işbirliği düzelmeye başlamıştır. Singapur ile olan ilişkiler pekiştirilmeye başlamış, Malezya gibi diğer ülkeler ile olan bağlar da düzelmeye başlamıştır. ABD'nin bölgeye yönelik önceliği, zayıf, çoklu örgütler ya da revize olmuş bölgesel tehditlere önem vermekten ziyade yeni ortaklar ile siyasi ve askeri ilişkiler geliştirmeye yöneliktir.²⁰⁸

ABD, uluslararası terörizmle mücadele kapsamında, içlerinde Özbekistan ve Pakistan'ın da bulunduğu dokuz ayrı ülkede, 13 üs oluşturma kararı almıştır.²⁰⁹ ABD üs oluşturma girişimlerine ilâve olarak yine uluslararası terörizmle mücadele kapsamında Güney Asya ve Pasifik'te birçok ülke ile ikili iş birliğine girmiştir. ABD, söz konusu ilişkiler doğrultusunda 39 yıl aradan sonra Hindistan ile Malacca denizinde tatbikat yapmıştır.²¹⁰ Ardından, Doğu Timor sorunu nedeniyle ilişkilerini dondurduğu dünyanın en kalabalık Müslüman nüfusuna sahip Endonezya ile tekrar ilişkiler başlatarak 2002 yılında kullanılmak üzere 16 milyar dolar askerî yardım plânlamıştır.²¹¹ Ayrıca, Filipinlerdeki radikal dini unsurlarla mücadele için bu ülkeye asker göndermiş, Pasifik'in bir diğer önemli ülkesi Tayland'la, bölgedeki son 21 yılın plânlı en büyük tatbikatını yapmıştır.²¹²

²⁰⁸ Limaye, S.P. (April, 2004), "Minding The Gap: The Bush Administration and Southeast Asia Relations", *Contemporary Southeast Asia*, Vol.26, No.1, ss. 73-93, JSTOR: 25798672.

²⁰⁹ Rumsfeld Urges Congress to Ease Curbs on Military Ties With RI", *Jakarta Post*, 14 Mayıs 2002,

²¹⁰ Morrison, J. (15 Mayıs 2002) "Anti Terrorist Exercise", *Washington Times*, , ss. 7.

²¹¹ Smith, E. (Ocak 2002) "U.S. is Building up Its Military Bases in Afghan Region", *New York Times*.

²¹² Nicoll, A. (8 Mayıs 2002) "Pentagon's Dollars 38bn Boost Widens Global Defence Gap", *London Financial Times*,

11 Eylül saldırıları, Soğuk Savaş'ın son bulmasının ardından hegemonyasını küreselleştirme amacı doğrultusunda hareket eden ABD'ye, bu amaca ulaşması yolunda büyük bir darbe indirmiştir. ABD, dokunulmazlık ve yenilmezlik mitini derinden sarsan saldırıların neticesinde yaşadığı itibar kaybını tekrar kazanmak ve hegemonyasının devamlılığını sağlamak için güvenlik politikalarında değişikliklere gitmeye karar vermiştir. Askeri güç kullanımını dış politikanın temel unsuru haline getiren ve “Bush Doktrini” olarak da bilinen bu yaklaşım, düşmanı tanımsız bırakmış ve böylelikle ABD'ye hegemonyasını küreselleştirme amacı doğrultusunda istediği hedefi vurma olanağı yaratmıştır.²¹³

Bush yönetiminin ilk döneminde, üç temel politika Asya'daki ABD varlığını etkinleştirmek için etkili oluşturulmuştur. İlk olarak, Eylül 2001 Ulusal Güvenlik Stratejisi raporunda Kuzey Kore'nin nükleer güç yapılanması ve Çin tehlikesi vurgulanmış, bu bağlamda ABD askeri gücünün Avrupa'dan Asya-Pasifik eksenine kaydırılması gerekliliği dile getirilmiştir. İkinci olarak, 2001 yılından itibaren özellikle askeri harcamaların yüzde 75 oranında artırılması öngörülmüştür. Üçüncü olarak, ABD'nin bölgedeki geleneksel müttefikleri olan Japonya, Avustralya ve Tayvan ile olan ilişkilerin canlandırılması gerekliliği vurgulanmıştır.²¹⁴

ABD yönetimi için 11 Eylül saldırıları, saldırgan ve tek yanlı politikalar izlemek için hem ulusal hem de uluslararası arenada bulunmaz bir zemin yaratmıştır. ABD'nin kendi topraklarında gerçekleşen bir terör eylemine maruz kalması, terörizme karşı savaş adı altında meşrulaştırılan Afganistan işgaline karşı hem ulusal hem de uluslararası

²¹³ “The National Security Strategy of The United States of America” (17.09.2002), <http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/national/nss-020920.pdf>. (Erişim tarihi:17.11.2011).

²¹⁴ Dittmer, L. (2008) “American Asia Policy and the US Election, Foreign Policy Research Institute”

muhalafetin oldukça cılız kalmasına neden olmuştur. ABD, Afganistan'ın işgaline giden süreçte hem ulusal hem de uluslararası arenada kendisinin terörizm mağduru olduğunu yoğun olarak işleyerek koşulları tamamen kendi lehine çevirmiştir. Benzer durum Irak'ın işgaline giden süreçte de yaşanmış, ABD, işgali diktatörlüklere ve terörizme karşı savaş olarak yansıtabileceği ve asıl amacını perdeleyebileceği mevcut koşulları sonuna kadar kullanmıştır. ABD 2001'den bu yana Afganistan, Irak ve diğer bölgelerde hegemonyasını tam anlamıyla yerleştirebilmek adına yaptığı askeri operasyonlar için 1,2 trilyon doların üzerinde para harcamıştır.²¹⁵ Ancak yapılan tüm harcamalara rağmen ABD, Irak ve Afganistan ve diğer Ortadoğu ülkelerindeki askerlerinin ve üstlerinin güvenliğini sağlamayı başaramamıştır. Zira 2001'den bu yana yürütülen operasyonlar neticesinde Irak ve Afganistan'da resmi rakamlara göre 5.881 ABD askeri ölmüştür.²¹⁶

Clinton döneminde bütçe dengesini sağlamada büyük bir başarı sağlayan Amerikan yönetimi, 11 Eylül saldırılarının ardından artan askeri harcamalara paralel olarak ciddi bütçe açığı vermeye başlamış,²¹⁷ 2009 yılında bütçe açığı 1,2 trilyon doları geçmiştir.²¹⁸

Saldırıların ardından yoğun bir korunmasızlık ve güvensizlik hissi içine giren ABD, terörizme karşı savaş adı altında, daha saldırgan ve tek yanlı olan bir dış politika yönelimi sergilemeye başlamıştır. Clinton'un demokratik barış ve uluslararası adalet söylemini yerle bir eden George W. Bush'un tüm dünyada terörle savaş söylemi, askeri güç kullanımı önündeki bütün engelleri ortadan kaldırmıştır.²¹⁹ Soğuk Savaş sonrası dönemde, ABD hegemonyasının küreselleşmesi ve devam ettirebilmesi önünde engel olarak görülen büyük devletlerin yerini, 11 Eylül'den sonra terörist şebekeler ve onlara

²¹⁵ Belasco, A. (2011) "The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11", Washington, Congressional Research Service, ss. 5.

²¹⁶ "CIA'yı Kandıran Ajan ve Ekonomik Kayıplar (Bölüm 4 ve 5)", (30.09.2011), <http://www.pressmedya.com/?aType=haber&ArticleID=3127>. (Erişim Tarihi: 17.11.2011).

²¹⁷ Gülyüz, M. (2003) "Amerikan Bütçesinde Kopan Fırtına", Anlayış, c. 1, n. 1, ss. 70-72.

²¹⁸ "ABD Bütçesi 1,3 Trilyon Dolar Açık Verdi" (15.09.2010), <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1027709&title=abd-butcesi-13-trilyon-dolar-acik-verdi>. (Erişim Tarihi: 28.11.2011).

²¹⁹ Kurtbağ, Ö. (2010) *Amerikan Yeni Sağı ve Dış Politikası*, Ankara: USAK Yayınları, ss. 305.

destek olan haydut rejimler almıştır. ABD bu yeni tehdit algılamasına paralel olarak ulusal güvenliğine potansiyel tehdit ve tehlike teşkil edenlere yönelik önleyici saldırı (preventive attack) yöntemini kullanmaya başlamış, bunu aynı zamanda tüm dünyanın güvenliği için yaptığını söyleyerek meşrulaştırmaya çalışmıştır. Ancak gerek 11 Eylül saldırılarından yaklaşık bir ay sonra başlayan Afganistan'ın işgalinin, gerekse Mart 2003'te başlayan Irak'ın işgalinin siyasal, ekonomik ve toplumsal sonuçları, yapılanların ABD'nin hegemonyasını küreselleştirmeye ve pekiştirmeye yönelik stratejinin adımları olduğunu tüm dünyaya göstermiştir.²²⁰

ABD, 11 Eylül olaylarının yarattığı meşruiyete dayanarak Ortadoğu denkleminde aleyhine dönen bu gelişmeleri kendi lehine çalışmaya çevirmiştir. Askeri operasyon Bağdat ve Irak'ın diğer önemli merkezlerine yönelik ağır bir bombardımanı içermiştir. Bu operasyon ile Irak, inşa ettiği alt yapısının yeniden onarma uğraşına girmesiyle son dönemde yeniden elde ettiği ekonomik gücünü buraya kanalize etmek durumunda kalmıştır. Ayrıca akıllı ambargoların kabul ettirilmesi ve silah denetimcilerinin Irak'a tekrar sokulması gibi taktik hareketler ABD'yi Irak konusunda rahatlatmıştır. Şöyle denilebilir ki; bu günkü konjonktür ABD'nin yapmak isteyip de yapamadığı bazı uygulamalar için son derece uygun bir ortam yaratmıştır. Nitekim ABD'nin Irak'ta bulunduğu süre içerisinde istediklerini gerçekleştirmiş olmakla birlikte asayişin sağlanması konusunda çok büyük bir başarısızlığa uğramıştır. Her gün onlarca hatta yüzlerce sivil ve askerinin öldüğü Irak bir bataklığa dönüşmüş, uluslararası terörizmi besleyen bir eğitim kampı haline gelmiştir.²²¹

ABD'nin 11 Eylül saldırılarının ardından izlediği dış politikanın amacı; sadece hegemonyasının önünde engel olan rakip güçlerin gelişmesini engellemek değil, aynı zamanda tüm uluslararası sisteme mutlak egemenliğini kabul ettirmek olmuştur. Bu amaç doğrultusunda oldukça saldırgan ve tek yanlı bir dış politika yönelimi içine giren ABD, tarihinde ilk defa aşırı yayılmaya başlamıştır. Yeni yerler ele geçirmenin

²²⁰ Johnson, C. (2005) *Amerikan Emperyalizminin Son Baharı*, (Çev. H. Kösebalaban), İstanbul: Küre Yayınları, ss. 253–254.

²²¹ “21 Ekim 2007 Hakkâri PKK çatışması” (27.10.2007), http://tr.wikipedia.org/wiki/21_Ekim_2007_Hakkari_PKK.

kazançları birikerek arttıracığı (cumulative gains) ve yayılmanın yeni doğal kaynaklar getireceği için devletin gücünü arttıracığı varsayımları, Amerikan dış politikasının saldırganlaşmasına neden olan başlıca etkenlerdir. 11 Eylül sonrası süreçte bu varsayımları en iyi yansıtan örnek Irak'ın işgali olmuştur. Irak'ın işgali öncesi Amerikan yönetimi işgali haklı göstermek için, Saddam'ın kitle imha silahları (KİS) ürettiği, 11 Eylül olaylarıyla Irak'ta mevzilendiğini iddia ettiği el-Kaide'nin bağlantılı olduğu, Irak'ın BM kararlarına uymadığı gibi gerekçelere başvurmuştur.²²²

ABD'nin Irak'ı işgalinin asıl ve en önemli nedenlerinden biri Irak petrolü üzerinde hâkimiyet kurarak hegemonyanın maddi temelini sürdürebilmek ve güçlendirmektir. ABD'nin Ortadoğu petrolüne her geçen gün artan bağımlılığı, Irak petrolünün kontrolünü ve güvenliğini ABD için öncelikli ve hayati bir konu haline getirmiştir.²²³ 11 Eylül sonrasında sadece Irak'ın işgalinde değil, Afganistan'ın işgalinde ve genel olarak Ortadoğu ve Asya'ya yönelik ABD ilgisinin artmasında da doğal kaynaklara sahip olarak hegemonyayı güçlendirmek başlıca nedenler arasındadır.

Petrol şirketleri ve lobisi, Amerikan dış politikası üzerinde en çok etkiye sahip olan çıkar gruplarından. Bu şirketlerin en büyük yatırımlarının deniz aşırı olması, Amerikan dış politikası üzerinde her zaman etki sahibi olmalarına neden olmuştur. Ancak bu etki 11 Eylül saldırılarının ardından oldukça artmıştır. Ortadoğu'daki doğal kaynakların paylaşımından daha büyük pay kapmak için yarışan Amerikan petrol şirketleri, gerek kendi kulis faaliyetleriyle, gerekse destek oldukları lobiler aracılığı ile Amerikan yönetimini etkileyerek dış politikanın saldırgan bir nitelik kazanmasında etkili olmuştur. 11 Eylül sonrasında gerçekleşen Afganistan ve Irak işgallerinden en karlı çıkanların Amerikan petrol şirketleri olduğunu söylemek mümkündür. Chevron, Exxon Mobil, Conoco Phillips gibi Amerikan petrol şirketleri, Irak işgalinin ardından Amerikan yönetiminin Saddam'ın Avrupalı petrol şirketleri ile yaptığı anlaşmaları iptal

²²² Johnson, C. (2005) *Amerikan Emperyalizminin Son Baharı*, (Çev. H. Kösebalaban), İstanbul: Küre Yayınları, ss. 253-254.

²²³ Johnson, C. (2005) *Amerikan Emperyalizminin Son Baharı*, (Çev. H. Kösebalaban), İstanbul: Küre Yayınları, ss. 256-257.

etmesiyle Irak petrolleri üzerinde büyük söz sahibi olmuş ve karlılıklarını muazzam oranda arttırmıştır.²²⁴

11 Eylül 2001'deki saldırılardan sonra ve Afganistan'daki savaşla beraber “başarısız devletler” yeniden ABD'nin dış politika ve güvenlik stratejilerinin planlanmasında önemli bir konu haline aldı. Haydut devletler Irak ve Kuzey Kore gibi doğrudan uluslararası kuralları ve düzeni yok etmeye, bozmaya yönelik devletlerdir. Başarısız ve haydut tanımı iki temel olguyla bağdaştırılabilir; Dostlar (friends) ve düşmanlar (foes). Başarısız devletler düşman pozisyonda ise haydut devlet olarak da anılmaktadır.²²⁵

11 Eylül'den sonra dünyanın süper gücü askeri gücünü ve ekonomik imkânlarını teröre karşı seferber etmiştir ve uluslararası politikayı sert bir şekilde domine etmeye başlamıştır. Düşmanı açıkça belirlemiş, teröristleri şeytan, onlara yataklık yapan İran, Irak, Kuzey Kore gibi ülkeleri de şeytan eksenini kullanarak nitelemiştir. Önleyici Savaş Doktrini “preventive war” olarak adlandırılan dış politika uygulamasına başlamıştır.²²⁶ Başkan Bush, Amerikan kamuoyunu yeni dış politika konusunda ikna etmek için sürekli olarak İslam dünyasından ve haydut devletlerden gelmesi muhtemel tehditler üzerinde durmuştur. Kuzey Kore, İran ve Irak'a atfen “şer eksenini (*axis of evil*)” ifadesini kullanan Bush, ABD'nin güvenliği için bu ülkelerin kitle imha silahı elde etme çabalarının cezalandırılması gerektiğini vurgulamıştır.²²⁷ Amerikan kamuoyunun dikkatini şer ekseninin yarattığı tehde çekmeye çalışan Bush yönetimi, medya ve ordunun da desteğiyle terörizmle savaşın gerekli ve kaçınılmaz olduğunu Amerikan kamuoyuna kabul ettirmeyi başarmıştır.²²⁸

²²⁴ Kurtbağ, Ö. (2010) *Amerikan Yeni Sağı ve Dış Politikası*, USAK Yayınları, Ankara, ss. 332.

²²⁵ Bilgin, P. , Morton, A. D. (2004), *From “Rough” to “Failed” States? The Fallacy of Short-Termism, Politics*, Vol 24, ss. 169-180.

²²⁶ Ibid, s.424.

²²⁷ Johnson, C. (2005) *Amerikan Emperyalizminin Son Baharı*, ss. 83; Woodward, B. (2004) *Saldırı Planı*, (Çev. M.Pekdemir ve Ş. Kamcez), Ankara: Arkadaş Yayınları, ss. 91–93.

²²⁸ Kurtbağ, Ö. (2010) *Amerikan Yeni Sağı ve Dış Politikası*, USAK Yayınları, Ankara, ss. 332.

11 Eylül terör saldırıları sonrasında, terörle mücadele ve Afganistan'daki Taliban hükümeti ve El Kaide militanları ile savaşta Çin ile stratejik işbirliğine gidilmiştir. Bush 9/11 olayları sonrasında Çin'in önde gelen liderleri olan Jiang Zemin ve Hu Jintao'yu dört defa ziyaret etmiştir. Çin ile yapılan bu işbirliği, Tayvan üzerindeki farklı çıkarlar, artan silah teknolojisi ve insan hakları gibi konulardan ötürü zor biçimde gelişme göstermiştir. İkinci değişiklik; Amerika'nın, Japonya ve diğer ülkeler ile eşit olmayan müttefik ilişkileri geliştirmesi ile alakalıdır. Japonya ve Güney Kore ile müttefiklik ilişkilerinde Amerikan tek taraflılığı göze çarpmaktadır. Bu Amerikan tek taraflı politikası, 9/11 öncesinde de Bush'un Kuzey Kore, Kyoto Protokol'ü, ABM Anlaşmalarına yönelik politikasında son derece açıktır.²²⁹

Asya-Pasifik bölgesinin güvenliğini tehdit eden unsurların başında silahlanma yarışı, kitle imha silahlarının ve balistik füzelerin yayılması, ABD'nin bölgedeki askerî varlığına karşı olası meydan okuma girişimleri gelmektedir. Devletlerarası ilişkiler ve uluslararası hukuk açısından önemli bir mesele olarak algılanan nükleer gücün suiistimali olasılığı sadece hükümetler düzeyinde tartışılan ve devletlerin muhatap olduğu bir konu değildir. Soğuk Savaşın bitmesi ve Sovyet İmparatorluğunun yıkılması sonrasında yaşanan otorite boşluğu ve güvenlik zafiyeti, binlerce nükleer başlıklı silahın ve tonlarca nükleer yakıtın istenmeyen ellere geçebileceği endişesini doğurmuştur. Uçakların bir silah olarak kullanıldığı 11 Eylül saldırılarının ardından, nükleer gücün de çok daha yıkıcı sonuçlar doğurabilecek şekilde terör amacıyla kullanılabilme ihtimali ise meselenin temel kanıtı haline gelmiş durumdadır. Bu konuda en hararetli tartışmalar, daha önce bir ülkeye nükleer saldırı gerçekleştiren ve 2001'den itibaren terörizme karşı küresel savaş ilan eden ABD'de yaşanmaktadır. ABD'nin bakış açısında göre, soğuk savaşın ardından dünyayı küresel anlamda sarsacak etkide bir nükleer savaş ihtimali

²²⁹ Nau, H.R. (1995) "Alliances Or Security Community In Asia: Which Way Is Bush Heading?" "Trade and Security: U.S. Policies at Cross Purposes," Washington: American Enterprise Institute Pres. ss. 131-141.

azalsa da, bir terörist grup ya da nükleer silah kapasitesine sahip bir ülkenin yapabileceği birkaç nükleer bombayı patlatması ihtimali yükselmiştir. Bir nükleer bombanın patlatılması bile yüz milyarca dolar ekonomik kayba yol açacak ev ölçülemez sosyal ve siyasi sonuçlar doğuracaktır.²³⁰

Nükleer silahların yayılması, beraberinde getirdiği tehlikelerin yanında, çok kutuplu sisteme geçiş için de olanaklar sağlamaktadır. Nükleer silah aynı zamanda diplomatik bir silahtır ve bu silahların denetimi son derece güç olmakla birlikte tarafların büyük ölçüde iyi niyetlerine dayanmaktadır. Bu durum dolaylı olarak da olsa bölge ülkelerinin iş birliğini gündeme taşımaktadır. Asya Pasifik bölgesinin enerji sorununun ortaya çıkardığı bir diğer sorun ise bölgedeki devletlerin enerji açıklarını kapatabilmek için nükleer enerji seçeneğine başvurmalarıdır. Bu ülkelerin başında Japonya, Çin, Güney Kore, Tayvan ve Kuzey Kore gelmektedir. Nükleer enerji üretimi ve kullanımı bölgede bir başka çatışma potansiyelini ortaya çıkarmaktadır.

Asya-Pasifik bölgesi, gerek Soğuk Savaş döneminden devraldığı gerekse küreselleşme olgusunun yarattığı yeni sorunlarla bir çatışma alanı yaratabilecek potansiyele sahiptir. Bölgedeki ülkelerin karşılıklı güvensizlikleri, rekabet ortamının yarattığı gerilim ve büyük güçlerin çıkar çatışmaları nedeniyle bölge ülkeleri ekonomik gelişmeleri ölçüsünde ordularını modernize etme ve güçlendirme çabaları içine girmişlerdir.²³¹ Karşılıklı güvensizlik ve çatışmalar, nükleer silahlanma arzusunun beslemektedir. Silahlanmaya ayrılan bütçenin ya da beyin gücünün küçük bir kısmı, barış ve güven artırıcı projelere ayrılmış olsa, ülkeler arasındaki düşmanlıkların bir kısmının giderilmesi mümkün olacaktır.²³²

²³⁰ William J. Scowcroft, P. (Nisan 2009) "U.S. Nuclear Weapons Policy", Independent Task Force Report No. 62, Council on Foreign Relations, ss. 8.

²³¹ Shambaugh, D. (2002) Çin-Amerikan Stratejik İlişkileri: Ortaklıktan Rekabete, Uzak ve Eski Komşumuz Çin, Ülke Kitapları, Ankara, ss. 67-70.

²³² <http://www.carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=22602>.

Asya-Pasifik bölgesinin güvenliğini olumsuz etkileyen sorunlardan biri de bölge ülkelerinin enerji açıklarını kapatabilmek için nükleer enerji üretimine yönelmeleridir. Bölgede Japonya, Çin, Tayvan ve Güney Kore'nin nükleer enerji üretimi belli miktardadır. Ancak ABD başkanının “şer üçgeni” olarak nitelendirdiği ülkelerden biri olan Kuzey Kore, nükleer gücünü artırma yolundadır.²³³ 1990’lardan itibaren ABD’nin esas hedefi Kuzey Kore’nin nükleer silah ve füze programının gelişimini engellemek olmuştur.²³⁴ ABD ile Kuzey Kore arasındaki gerginliğin giderilmesi yolunda Çin arabulucu rolü oynamaya çalışmaktadır. 2004 Mart ayında yapılan görüşmelerde Kuzey Kore, nükleer programını durdurmasına karşılık ABD’den güvenlik teminatı, enerji ve diğer alanlarda yardım talep etmiştir. Ancak ABD nükleer programın koşulsuz sonlandırılmasını istemiştir.²³⁵

Obama hükümetinin bölge üzerindeki politikaları ise, önceki yönetim politikalarının devamı ve bu politikaların genişletilmiş biçimidir. Obama yönetiminin bölge üzerindeki artan ilgisinin üç önemli sebebi vardır. İlk olarak, ABD ekonomisinin geleceği için Asya Pasifik bölgesinin özellikle Çin’in ekonomik önemi artmıştır. İkinci olarak, Çin’in büyüyen askeri kapasitesinin sonucu olarak, tartışma konusu deniz kıyısı topraklar üzerinde kendine olan güveni artmıştır. Üçüncü olarak, ABD yerel hükümet harcamalarını özellikle savunma harcamalarını azaltma çabasıdır ki bu durum Asyada Amerikan varlığının azalacağı yönünde bir algı oluşturmaktadır.²³⁶

²³³ Denker, M. S. (2000) *2000’li Yıllarda Asya-Pasifik Bölgesinin Güvenliği*, ASAM Yayınları, Ankara, ss. 43-44.

²³⁴ Barry, M.(2000) “Amerca’s Role for Peace on the Korean Peninsula”, *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. XII, No.1, ss. 32-33.

²³⁵ Çaşın, M. H. (29-30 Mayıs 2003) “Küreselleşmenin Doğu ve Güneydoğu Asya’nın Güvenlik Stratejilerine Yansımaları”, *Küreselleşme ve Uluslararası Güvenlik, Birinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Ankara, Genelkurmay Basımevi, ss. 151-152-156.

²³⁶ Pivot to the Pacific? The Obama Administration’s “Rebalancing” Toward Asia, Congressional Research Service (March 28, 2012), <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R42448.pdf>.

2009 yılı, Amerika'nın Güneydoğu ile ilişkilerinde mükemmel bir yıl olmuştur. Obama Hükümeti Güneydoğu Asya'ya ve çoklu kurumlara çok fazla zaman harcamış ve önem vermiştir.²³⁷ Obama hükümeti için günümüzdeki en önemli gündem konusu yeni ortaya çıkan güçlerle ortaklık ilişkilerini ve geleneksel müttefik ilişkilerini canlandırma yollarını bulmaktır. Denilebilir ki Obama Hükümeti, yeni ortaklara daha önceki hükümetlere oranla daha fazla önem vermektedir. Bölgede ASEAN+1 ve ASEAN+3 gibi ekonomik gruplar gelişmektedir ve bölgede daha büyük bir rol oynamaktadırlar. ABD ise, Güneydoğu Asya dışında tutulmaktan huzursuzdur. Obama Hükümeti Asya Pasifik'teki çoklu örgütlere ve diyaloglara katılma isteğindedir.²³⁸ Büyüyen Pasifik bölgesi ABD'yi, Çin, Hindistan, Rusya ve Endonezya gibi ülkelerle daha derinlemesine işbirliğine itmıştır.²³⁹

Obama Yönetimi ASEAN politikasını, ASEAN ile ilişkilerini düzeltmek amacıyla yumuşak güç kullanımına önem verirken tek taraflılık politikasını ve önleyici eylemlerini terk ederek düzenlemiştir. Hillary Clinton, Dış İşleri Bakanlığı döneminde geçmişte Avrupa'ya yapılan geleneksel ilk ziyareti Asya'ya yapmıştır. Asya gezisi Obama hükümetinin değişen önceliğini göstermektedir.²⁴⁰

Bir yıl geçtikten sonra, 2010 yılında ise, ABD'nin Güneydoğu Asya'ya yönelik politikası değişmeye başlamıştır. Değişiklikleri üç ana başlık altında inceleyebiliriz;²⁴¹

²³⁷ Dalpino, C. (Nisan 2010) "US-Southeast Asia Relations: Denouement and Delay," Baker, C. and Glosserman, B. (Ocak-Mart 2010) "Comparative Connections: A Quarterly E-Journal on East Asian Bilateral Relations, 1st Quarter", vol. 12, no. 1, ss. 47.

²³⁸ Campbell, Kurt M. (March 3, 2010) (Assistant Secretary of State, Bureau of East Asian and Pacific Affairs, U.S. Department of State), <http://foreignaffairs.house.gov/111/cam030310.pdf>.

²³⁹ The White House, The National Security Strategy of the United States of America(Washington DC: the White House, 2010) , ss. 3.

²⁴⁰ Remarks With Thai Deputy Prime Minister Korbsak Sabhavas, "U.S. Department of State, <http://www.state.gov/secretary/rm/2009a/july/126271.htm>. (July 21, 2009).

²⁴¹ Engel, M. (11 Ocak 2001) "US May Turn Attention To Fa East Terror Groups", The Guardian.

İlk olarak; Amerikan dış politikasında ASEAN'ın yeri ve önemi daha fazla tanınmıştır. Başkan Bush, ABD'nin ASEAN ile ilişkilerini güçlendirmek için Amerikalı elçiyi ASEAN'a atamak, ASEAN sekreterlik birimini güçlendirmek için yardım sağlamak, ABD-ASEAN Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması (TIFA) yapmak gibi pek çok adımlar atmıştır.²⁴² Başkan Bush yönetimindeki ABD'nin Güneydoğu Asya politikası özellikle terörle mücadeleye dayanırken, Başkan Obama, bölgedeki Amerikan ilişkilerini tanımlarken daha derinlemesine adımlar atmıştır.²⁴³ İkinci olarak, Endonezya ilişkilerine önem verilmiştir. ABD ve Endonezya Hükümetleri, iki ülke arasında derinlemesine bir ortaklık başlatma kararı almışlardır.

Başkan Obama 2009 ve 2010 yıllarında Asya ziyaretini gerçekleştirmiş, 2011 yılında da Doğu Asya zirvesine katılmayı planlamıştır. Obama, 2009 yılının Kasım ayında ilk kez Singapur'daki ABD-ASEAN liderleri toplantısına katılmış ve ikinci liderler toplantısına da New York'ta ev sahipliği yapmıştır. Söz konusu ikinci zirvede pek çok önemli noktaya değinilmiştir. 1- ABD nükleer silahların yayılmasını önlemek ve iklim değişiklikleri gibi küresel tehditlerle mücadelede Asya ülkeleri ile iş birliği yapma kararı almıştır. 2- İkili ticaret artış gösterdiğinden her iki tarafın amacı ekonomik büyümeği sağlamak olmalıdır, denilmiştir. 3- ABD bölgedeki siyasi ve güvenlik alanlarındaki işbirliğini artırmayı ümit etmektedir. 4- ABD Hükümeti 2015 yılına kadar ASEAN toplumunu anlamaya devam ederek bölge barışını ve güvenliğini geliştirme kararını almıştır.²⁴⁴

2011 yılının sonlarında Obama Yönetimi, ABD'nin Asya Pasifikteki ve özellikle bölgenin güneyindeki rolünü arttıracığı ve yoğunlaştıracağı yönünde bildirimlerde bulunmuştur. Bu genişletilmiş ABD bölgesel rol inşasının ana amacı; özellikle Çin'in daha etkili bir bölgesel güç olmaya başlamasıyla, ABD'nin Asya Pasifik normlarını, kurallarını etkilemesidir. Bunun da en önemli sebebi ABD'nin bölgedeki güvenilirliğini arttırma isteği olmuştur.

²⁴² Lum, T. (16 Kasım 2009) "United States Relations with the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)", Congressional Research Services, ss. 2.

²⁴³ Richardson, M. (4 Aralık 2001) "Southeast Asia Bars Help of US Troops", International Herald Tribune.

²⁴⁴ "Joint Statement of the 2nd ASEAN-US Leaders' Meeting," ASEAN, (24 September, 2010) <http://www.aseansec.org/25233.htm>.

2011 yılı Obama Hükümeti'nin Asya Pasifiğe yönelik politikaları daha önceki hükümetlerin politikalarının devamı fakat genişletilmesi yönündedir. Pek çok alanda bölgedeki ABD politikalarında değişimden daha ziyade eski politikaların genişletilmesi söz konusudur. Örneğin; Obama Yönetimi George W. Bush dönemi girişimleri olan Asya'daki müttefikler ile olan ilişkilerin güçlendirilmesi, Hindistan, Endonezya, Vietnam ile yeni ortaklıklar kurmak gibi girişimleri genişletmek istemektedir. Bölgedeki ana ABD çıkarları olan; düzeni sağlamak, gemi seferlerindeki özgürlüğün devamı, serbest ticaret akışı, demokrasi ve insan haklarının gelişmesi gibi çıkarlar önemli oranda değişmemiştir.

Pasifikteki bir anlamdaki “yeniden dengeleme” politikasının pek çok elementi vardır ve en önemli olanı da askeri alanla ilişkilidir. Pasifikteki ABD varlığını genişletme planının bir parçasını gerçekleştirmek için Obama Yönetimi, yeni askeri yayılma ya da askeri birliklerin rotasyonu ve Avusturya ile Singapur'daki donanma sevkiyatlarını açıklamıştır. Ayrıca, Amerikan devlet adamları planlanan gelecekteki savunma harcamalarındaki kısıtlamanın Asya Pasifik bölgesini (Orta Doğu'yu da) kapsamayacağı vaadinde bulunmaktadır.

ABD Politikasının kayda değer üç yeni özelliği vardır; 1- yeni askeri öncelikler ve askeri yayılma 2- Asya Pasifiğe yönelik daha bütünlümlü ve bölge temelli yaklaşım 3- Hint Okyanusu'nu bölge coğrafyasının içine alacak şekilde değerlendirmek; Obama Yönetimi Pasifik ekseninin coğrafi alanına Güney Asya'nın sahil şeridini de eklemiştir. Bunda enerji kaynaklarının, Hint Okyanusu ve Malaca Boğazı aracılığı ile yapılan ticaretin stratejik önemi etkili olmuştur.²⁴⁵

²⁴⁵ Dolven, B. Lawrence, S.V. and Martin, M.F. (March 28, 2012), “Pivot to the Pacific? The Obama Administration's “Rebalancing” toward Asia”, Congressional Research Service, ss. 1-28.

3.1.1. Asya Pasifikteki Uluslararası Terör Örgütleri

1980'lerin sonunda Sovyetlerin Afganistan'dan çekileceği anlaşılınca Abdullah Azzam ve Usame Bin Ladin hedeflerini gerçekleştirmek için yeni bir örgütün temellerini atmaya karar vermişlerdir.²⁴⁶ 1987 yılında iç tüzüğünü Azzam'ın yaptığı 'El Kaide'²⁴⁷ örgütü kurulmuştur. El Kaide'nin kökleri Soğuk Savaş'ta yatmaktadır. 1980'lerin sonunda ABD, Suudi Arabistan ve Avrupalı devletlerin yönettiği, Sovyetler'in Afganistan'ı işgaline karşı verilen mücadele sırasında ortaya çıkmıştır.²⁴⁸ Usame Bin Ladin ve örgütü El Kaide'nin ideolojisinin 'İslamcılık, Batı karşıtlığı ve Terörizm' üzerine kurulu üç sütundan oluştuğu söylenmektedir.²⁴⁹

1979'daki Sovyetlerin Afganistan topraklarına girip bölgede yer alan İslamcı güçleri tasfiye etmek istemesi üzerine, Suudi Usame bin Ladin'in liderliğinde Afganistan topraklarında Afgan mücahitlere destek vermek amacıyla ve direniş amaçlı kurulmuş bir örgüttür. Kuruluşunda başta Suudi Arabistan olmak üzere birçok ülkeden destek görmüştür. SSCB'nin Afganistan'dan çekilmesi üzerine, ülkedeki siyasi istikrarsızlık ortamından da nemalanan El –Kaide daha sonraları doğrudan Batı dünyasına ait başta askeri üsleri, elçilikleri ve önemli merkezleri hedefi haline getiren terör örgütü haline gelmiştir.²⁵⁰

El Kaide önceleri Afganistan dışına taşmıyordu ancak 1987'de Sovyet askeri birliklerinin geri çekilmesinden sonra El Kaide ABD karşıtı bir yapıya dönüşmüştür.²⁵¹

²⁴⁶ Demirel, E. (2003) "Yeşil Terör", www.habercenter.com.2002 Stratejik Dosyalar, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss. 11; Burke, a.g.m., s. 90.

²⁴⁷ Burke, J. (2004) *El Kaide Terörün Gölgesi*, (Çev. E. Kılıç), Everest Yayınları, İstanbul, ss. 10.

²⁴⁸ Gray, J. (2004) *El Kaide Modern Olmanın Anlamı*, (Çev. Z. Savan), Everest Yayınları, İstanbul, ss. 66.

²⁴⁹ Laçiner, S. (13.02.2006) *Usame Bin Ladin İdeolojisi*, <http://www.usakgundem.com/makale.php?id=9>.

²⁵⁰ Burke, J. (2004) *El Kaide Terörün Gölgesi*, (Çev. E. Kılıç), Everest Yayınları, İstanbul, ss. 13.

²⁵¹ Yevgeniy P. (2004) *11 Eylül ve Irak'a Müdahale Sonrası Dünya*, (Çev. F. ve S.Arıkan), Doğan Ofset Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş., İstanbul, ss.18.

Bin Ladin 1989'da, Azzam'ın öldürülmesinin ardından onun örgütünün başına geçmiştir.²⁵²

Yaşanılan terör olaylarının Bin Ladin'le ilişkilendirilmesinden sonra Suudi Hükümeti 1994 yılında Usame Bin Ladin'i vatandaşlıktan çıkarmış, ailesi de Krallıkla olan ilişkilerinden sonra onu reddetmiştir.²⁵³ Sudan Hükümeti 1996 yılında Bin Ladin'i ilk olarak Suudi Arabistan'a daha sonra da ABD'ye iade etmeyi önermiş fakat bu öneri reddedilmiştir.²⁵⁴ Gelişmeleri takip eden Bin Ladin Celalabad'ta bir yer bulduktan sonra 1996 yılında Sudan'ı terk etmiştir.²⁵⁵

Celalabad'ta iken El Kaide örgütüne bağlı bir militanla Molla Ömer'e mesaj göndermiş ve yapılan araştırma neticesinde Taliban'a kabul edilmiştir.²⁵⁶ Bu arada Koru'ya göre Ladin ile Molla Muhammed Ömer'in tanışmasına ABD aracılık etmiştir.²⁵⁷

Reeve'in beyanına göre, Ocak 1996'da Amerikan Merkezi Haber Alma Ajansı (CIA)'nın Virginia, Langley'deki karargâhında bulunan 'Karşı -Terörizm Merkezi'nin 200 üst düzey personeli, Bin Ladin için özel bir görev gücü oluşturmaya karar vermiştir. 11'den fazla seçkin federal ajanın görev yaptığı Usame Bin Ladin masası, o güne kadar uluslar arası terörizmle suçlanmış bir kişi için yapılmış en büyük, en pahalı ve en kapsamlı araştırmayı yürütmeye başlamıştır.²⁵⁸

²⁵² Raşid, A. (2001) *Taliban İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Büyük Oyun*, (Çev. O. Akınhay), Mozaik-Everest Yayınları, İstanbul, ss. 217.

²⁵³ Perrin, J. P. Ayad, C. (15-16 Eylül 2001) "Batı Dünyasının Büyük Şeytanı: Usame Bin Ladin", *Libération*, 11 Eylül Bir Saldırının Yankıları, (Derl: T. Erdoğan, B. Toprak, C. Akas), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss. 218.

²⁵⁴ Fuller, G. E. (2004) *Siyasal İslam'ın Geleceği*, (Çev. M. Acar), Timaş Yayınları, İstanbul, ss. 178.

²⁵⁵ Tavail, K. E. (Ekim 2001) *Usame Bin Ladin, Amerika'nın Bir Numaralı Düşmanı*, El-Hayat, Afganistan Taliban ve Ladin, Birey Yayıncılık, İstanbul, ss. 132.

²⁵⁶ Burke, J. (2004) *El Kaide Terörün Gölgesi*, (Çev. E. Kılıç), Everest Yayınları, İstanbul, ss. 254.

²⁵⁷ Koru, F. (2002) *11 Eylül O Kader Sabahı*, 3ncü Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, ss. 43.

²⁵⁸ Reeve, S. (2001) *Yeni Çakallar Remzi Yusuf, Usame Bin Ladin ve Terörizmin Geleceği*, (Çev. G. Koca), Everest Yayınları, ss.255.

23 Şubat 1998'de, Londra'da Arapça yayımlanan El Kudüs El Arabi gazetesinde Usame Bin ladin, Mısır Cihad örgütü lideri Ebu Yasir Rifai Ahmed Taha, Pakistan Cemiyet-ül Ulema yöneticisi Şeyh Mir Hamza ve Bangladeş Cihat hareketi lideri Fazlul Rahman'ın "Dünya İslam Cephesi" adı altında kaleme almış oldukları fetva yayımlanmıştır. "Haçlılara ve Yahudilere karşı cihat" çağrısı yapan fetvadan altı ay sonra 7 Ağustos 1998'de Kenya ve Tanzanya'daki ABD büyükelçiliklerinin bombalanması sonucu 257 kişi ölmüş, 5 bin 500 kişi de yaralanmıştır.²⁵⁹

4 Kasım 1998'de ABD, Bin Ladin'in büyükelçiliklerin bombalanmasından suçlu olduğunu ve Bin Ladin'in resmen arandığını duyurmuş ve başına 5 milyon dolar ödül koymuştur.²⁶⁰

Usame Bin Ladin ve örgütüne yönelik tüm suçlamalara, 1998 yılında başlarına ödül konup her yerde aranma emirlerine, 1999'daki Amerikan Büyük Jürisinin kararlarına ve 12 Ekim 2000'deki saldırılara rağmen ABD ile Usame Bin Ladin ilişkisi dikkat çekici mahiyettedir. 2001 yılının 4 Temmuzunda Bin Ladin kronik böbrek hastalığından dolayı, Dubai'de Amerikan Hastanesi'ne yatmıştır. Bölgedeki CIA İstasyon Şefi, Ladin'i hastanedeki özel süitinde ziyaret etmiştir. Hakkındaki arama ve yakalama emirlerinin o an uygulanmamış olması ise şaşırtıcıdır. Ladin'in 14 Temmuz 2001'de özel jetiyle Dubai'den ayrılmasına izin verilmiştir. 15 Temmuz'da da CIA İstasyon şefi Washington'a dönmüştür.²⁶¹

²⁵⁹ Bostancıoğlu, E. Adnan V. (2001) *Türkiye Savaşın Neresinde*, MetisYayınları, İstanbul, ss. 96.

²⁶⁰ Raşid, A. (2001) *Taliba İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Büyük Oyun*, (Çev. O. Akınhay), Mozaik-Everest Yayınları, İstanbul, ss. 221.

²⁶¹ Demirer, T. Çevikaslan, S. Sakınç, M. E. Sarı, C. Sarıtekin, E. (2004) "11 Eylül Dönemeci ve 'YDD' Terörü", 11 Eylül'den Afganistan'a ABD İmparatorluğu, Derl: M. Erdem Sakınç), Ütopya Yayınevi, Ankara, ss.94.; Richard, A. (11 Ekim 2001) "CIA'in Bin Ladin'le Gizli Buluşması", Le Figaro, (2002) *11 Eylül'ün Gizli Bağlantıları Kayıp Halka*, (Derl: H. Dalmaz), Kim Yayınları, Ankara, ss.86.

Boston'dan havalanıp Los Angeles'a 11 mürettebat ve 81 yolcusuyla gitmekte olan Amerikan Airlines'a ait Boeing 767 tipi yolcu uçağının saat 08.55'te New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulelerinden birine çarptıktan sonra saat 09.05'da 158 yolcu kapasiteli çift motorlu başka bir yolcu uçağı ikiz kulelerin diğerine çarpmıştır.²⁶²

11 Eylül ve arkasında gelişen olaylar hakkında farklı yorumlar yapılmıştır. Bazıları, genellikle, ABD kaynaklı açıklamalara bakarak, saldırının El Kaide / Usame Bin Ladin terör grupları tarafından ABD'ye karşı yapılmış bir terörist faaliyet olduğunu, bu nedenle ABD'nin bu saldırıya karşı 'meşru savunma' hakkının olduğunu ve bu amaçla Afganistan ve Irak gibi ülkelerde operasyon yapmasının doğru ve haklı olduğunu ileri sürmüştür. Bazıları da, terör saldırının ABD'nin içinden veya dışarıdan bazı karanlık gruplarca yapıldığı ve ABD'nin Afganistan ve Irak gibi ülkelerde operasyonlar yapabilmesinin sağlamak için yapılmış bir 'komplo ya da senaryonun parçası' olduğunu iddia etmiştir. Birbirine zıt bu iki yorumun da ispat mümkün değildir. Her iki görüş de, teröristlerin kim oldukları sabitmiş gibi düşünülmemekte, doğruluğu henüz ispatlanmamış bir varsayım üzerine dayanmaktadır.²⁶³

ABD'deki terör, sadece yer olarak değil, biçim ve boyut olarak da şaşkınlık uyandırmıştır. Dünyanın, hatta tarihin en büyük gücü, teknolojinin ve istihbaratın kalesi sayılan bu ülke evinde vurulmuştur.²⁶⁴

²⁶² (13.02.06) <http://www.biglook.com/usa/dakika.html>.

²⁶³ Gözen, R. (2004) *Uluslararası İlişkiler Sonrası Çoğulculuk, Küreselleşme ve 11 Eylül*, Alfa Yayınları, İstanbul, ss.163.

²⁶⁴ Kaynak, M. (2003) *Sil Baştan Devletler Oyununda Çıkarları Korumak*, 2nci Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul ss.11.

Taliban, talip kelimesinin çoğulu olup medrese eğitimi almış kişilere verilen bir isimdir.²⁶⁵ 29 Ekim 1994'te Kandahar'ı ele geçiren bir grup medrese öğrencisi Afganistan'da 'Taliban' olarak anılmaya başlamıştır. Liderliklerini 'Molla Muhammed Ömer'²⁶⁶ yapmıştır.²⁶⁷ Afgan halkı 1994 yazında ortaya çıkan hareketi, uzun süren bir savaşın ve ardından yaşanan iktidar savaşının tahribatını sona erdirecek bir hareket olarak algılamıştır.²⁶⁸

İlk başta Taliban sıradan insanlar için sokakları güvenli hale getirme, yasa, düzen, istikrar ve güvenliği sağlama vaadinde bulunan kurtarıcılar olarak karşılanmıştır. Halkı silahsızlandırıp, yozlaşma ve yolsuzluğu ortadan kaldırmışlar ve 'şeriatı' getirmişlerdir. Başlangıçta bir reform hareketi olarak başarı ve popülerite kazanmışlardır. 1996 yılında Kabil'i ele geçirmelerine kadar, ülkeyi yönetme ve katı bir İslam biçimini dayatma niyetlerini ortaya koymamışlardır.²⁶⁹

Taliban hareketi çok kötü bir uluslararası şöhrete sahip olmuş, batıda ilkel, katı, ortaçağdan kalma, hoşgörüsüz politikaların adı haline gelmiştir. Ancak Taliban'ın kendi politikaları ne kadar cahilce ve yanlış anlaşılmış olursa olsun, Taliban da zaten çok berbat bir sefaletin ve iç savaşın yaşandığı bir ülkeyi idare etmek üzere gelmiştir.²⁷⁰

²⁶⁵ Kundi, M. A. Mir, F. (2002) "Afganistan: Sona Ermeyen Savaş", Afganistan Üzerine Araştırmalar, Ali Ahmetbeyoğlu, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yayınları, İstanbul, ss.344.

²⁶⁶ Ersan, V. Bostancıoğlu, A. (2001) *Türkiye Savaşın Neresinde*, Metis Yayınları, İstanbul, ss.74.

²⁶⁷ Gündüz, S. (2001) *Taliban-Ladin ve Amerika Kısılcında, Afganistan, Afganistan Taliban ve Ladin*, Birey Yayıncılık, İstanbul, ss.34.

²⁶⁸ Esmail, M. Ebrahim M. (2004) *Komünist İşgalden Liberal İstilaya Trajik Afganistan*, Tarih Düşünce Kitapları, İstanbul, ss.136.

²⁶⁹ Esposito, J. L. (2003) *Kutsal Olmayan Savaş*, (Çev. N. Yılmaz ve E. Yılmaz), Oğlak Bilimsel Kitaplar, İstanbul, ss. 31-32.

²⁷⁰ Fuller, G. E. (2004) *Siyasal İslam'ın Geleceği*, (Çev. M.Acar), Timaş Yayınları, İstanbul, ss. 198.

Tanzanya ve Kenya'daki ABD büyükelçiliklerine saldırılarda bulunduğu iddia edilen Usame Bin Ladin'den dolayı ABD Taliban'a karşı cephe almış, Suudiler ise Taliban'a yardımı kesmek zorunda kalmıştır. Son olarak BM Güvenlik Konseyinin Afganistan'ın uluslararası teröristlere yataklık yaptığı, insan haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle aldığı kararlar Taliban'ı zor durumda bırakmıştır.²⁷¹

1979 - 1989 yılları arasında, Sovyetler Birliği'nin yayılcı politikasına karşı Afganistan'a destek veren ABD'nin, Sovyetlerin çekilmesi ve 1991'de dağılması ile birlikte bölgedeki menfaatleri değişmiştir.²⁷² ABD, İran'ın bu bölgede etkin olmasını istememiştir. Taliban yönetimine yardım eden Suudi ve Pakistan yetkililerine el altından yardım eden ABD'nin iki önemli hedefi bulunuyordu. Birinci hedef; Orta Doğu'da teröre büyük destek veren ve Amerika'ya kafa tutan İran'ı sıkıştırarak İran rejimine ters düşen dini bir rejimi Afganistan'da oluşturmak, ikinci hedef ise; Sovyetlerin dağılmasından sonra istiklalini elde eden Orta Asya Cumhuriyetleri'nin enerji yataklarından istifade etmektir.²⁷³

Yeni cumhuriyetlerin Moskova'ya karşı bağımsızlıklarını güçlendirme düşüncesindeki ABD, petrolü Rus kontrolünden uzak tutmaya ve güneyde İran üzerinden geçecek boru hattı planlarını engellemeye çalışmaktadır. ABD, her iki amacını da gerçekleştirmek üzere 1990'ların ortasında, enerji firması Unocal'ı Türkmenistan'dan Afganistan'a boru hattı inşa etmesi konusunda desteklemiştir.²⁷⁴ Bu hattın yapılabilmesi içinse Afganistan'da bir düzen kurulması gerekliydi ve Taliban'ın bir düzen kurabileceği düşünülüyordu.²⁷⁵

²⁷¹ Raşid, A. (2001) *Taliban İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Büyük Oyun*, (Çev. O. Akınhay), Mozaik-Everest Yayınları, İstanbul, ss. 123-127.

²⁷² Oğuz, E. (1999) *Afganistan*, Cep Kitapları, İstanbul, ss. 252.

²⁷³ Godoy, J. (15 Kasım 2001) "ABD Taliban'ı 11 Eylül'den Önce Tehdit Etti", İnter Press Service, (2002) *11 Eylül'ün Gizli Bağlantıları Kayıp Halka*, Derl: H. Dalmaz , Kim Yayınları, Ankara, ss.157.; Demirel, Taliban, El – Kaide – Ladin ve Paylaşılmayan Ülke Afganistan, s. 84.

²⁷⁴ Kepel, G. (2001) *Etme Bulma Dünyası, Türkiye Savaşın Neresinde*, Haz.:Vehbi Ersan, Adnan Bostancıoğlu, Metis Yayınları, ss. 113-114.

²⁷⁵ Klevevan, L. (2004) *Yeni Büyük Oyun Orta Asya'da Kan ve Petrol*, (Çev. H. Güldü), Everest Yayınları, İstanbul, ss. 9.

ABD'nin Taliban üzerinde iki planın varlığından söz edilmektedir. A planına göre Taliban'ın Amerikan çıkarları için yönlendirilmesi gerekiyordu. Bunu yapamazlarsa Taliban'ı devirecek ve yerine dost bir rejimi ikame edeceklerdi. Taliban'ın 1996 yılında Kabil'i ele geçirmesinden sonra, iki yıl boyunca ABD'nin bu rejimi yönlendirmeye ve emellerine alet etmeye çalıştığı ve bu konuda pazarlıkların aralıksız sürdüğü anlaşılmıştır. Ancak Objektif şartlar nedeniyle Taliban'la ABD'nin uyuşmadığı da gelişen olaylarla anlaşılmıştır. Dış şartlar ve Taliban'ın yaklaşımları buna imkân vermemiştir. Bunun üzerine 1998 yılından itibaren plan değiştirilmiş ve Taliban'ın devrilmesi için çalışmalar başlatılmıştır. Bunun için de bazı sebepler ortaya çıkmıştır. Nairobi ve Darüselam'a yapılan saldırılardan bin Ladin sorumlu tutulmuş ve bu tarihten itibaren Taliban - ABD ilişkilerinde yeni bir döneme girilmiştir. Bu tarihe kadar Taliban'la anlaşmayı savunan CIA'ye yakın isimlerden ve yeni dönemde Bush'un Afganistan özel temsilcisi Zalmay Halilzad da, 1998 yılından sonra Taliban'ın devrilmesini savunmaya başlamıştır.²⁷⁶

Bush yönetimi Taliban'la görüşmelere Şubat'ta göreve gelir gelmez başlamış ve Taliban'ın diplomatik temsilcileriyle Washington, Berlin ve İslamabat'ta çeşitli görüşmeler yapmıştır. ABD'li temsilciler ile Taliban temsilcileri arasındaki son görüşme New York ile Washington'daki saldırılardan beş hafta önce, Ağustos'ta gerçekleşmiştir. Bu arada ABD hükümetinin Orta Asya'dan sorumlu temsilcisi Christina Rocca, İslamabad'da Taliban'ın Pakistan Büyükelçisi ile görüşmelerde bulunmuştur.²⁷⁷

²⁷⁶ Özcan, M. (2002) "Büyük Oyun II: Taliban Sonrası Afganistan", Afganistan Üzerine Araştırmalar, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yayınları, İstanbul, ss. 365.; Karaman, (13.02.06) <http://www.hayrettinkaraman.net/sc/00246.htm>.

²⁷⁷ Godoy, J. (15 Kasım 2001) "ABD Taliban'ı 11 Eylül'den Önce Tehdit Etti", İnter Press Service, (2002) *11 Eylül'ün Gizli Bağlantıları Kayıp Halka*, Derl: H. Dalmaz, Kim Yayınları, Ankara, ss. 157-158.

Filipinlerde faaliyet gösteren ayrılıkçı gerilla grubu ise Ebu Seyyaf Grubudur ve Filipinlerde bağımsız bir İslam milleti kurmanın yanı sıra Güneydoğu Asya’da dev bir pan-İslam ülkesi kurmayı hedeflemektedir. Bu uğurda şiddete başvurmaktan çekinmeyen grup, Filipinliler ve ülkedeki Batılılara yönelik gerçekleştirdiği saldırılar, adam kaçırmalar ve bombalamalar neticesinde El-Kaide’yle bağlantısı olduğunu iddia eden ABD ve İngiltere’nin “terör örgütü” listelerine girmiştir.²⁷⁸

11 Eylül terörist saldırıları sonrasında ABD-Filipin güvenlik ittifakı gerçek anlamda yeniden canlandırılmıştır. Filipinler, terörle mücadele seçeneğini tercih etmiş ve ABD’nin terörle mücadele eylemlerine tam destek vermiştir.²⁷⁹ Terör saldırısı ABD politikasında Güneydoğu Asya’nın önemini Endonezya, Malezya ve Filipinlerdeki Müslüman nüfusu sayesinde arttırmıştır. 11 Eylül saldırıları sonrasında Afganistan’daki ABD eylemleri için bu ülkelerden gelecek destek çok önemli olmuştur.²⁸⁰

11 Eylül sonrası, ABD ve Filipinlerin uluslararası terörle mücadelesinde bir takım fırsatlar ve beklentileri de beraberinde getirmiştir. Filipinler açısından, Washington’un terörle mücadelesine destek vermek, özellikle ABD yardımlarını elde etmek ve ülkedeki yerel İslami teröristlere ve Ebu Seyyah önderliğindeki ayrılıkçı gruplara karşı başarı elde etmek anlamına gelmekteydi. ABD açısından ise; Filipin topraklarını uluslararası teröre karşı Amerikan kampanyalarında kullanmak demektir.²⁸¹

²⁷⁸ T.C. Dışişleri Bakanlığı, (1 Aralık 2000) Güncel Açıklama No: 224 – 1.

²⁷⁹ Karnow, S. (1989) *In Our Image: America's Empire in the Philippines*, New York: Random House, ss. 79.

²⁸⁰ Seiji F, Naya, Michael G, Plummer,(2006) “ The Enterprise For ASEAN Initiative In The Emerging Asia-Pacific Context”, Vol 43, No 1.

²⁸¹ Marada, N.M. (2003), “Philippine-American Security Relations after 11 September: Exploring the Mutuality of Interests in the Fight Against International Terrorism”, Southeast Asian Affairs, ss. 228-238.

Eylül 2001'den itibaren, Filipinler Amerikan cömertliğinin bölgedeki tek en büyük alıcısı ülkesi olmuştur. 2001 Kasım'ında ülkeye yapılan Amerikan askeri, ticari ve ekonomik yardımları toplam 1 Milyar \$ civarına ulaşmıştır. Amerikan yardım programı sadece Filipinlere askeri mühimmat erişimine kavuşmayı sağlamıyor, aynı zamanda Manila'nın büyüyen Çin gücü hakkındaki orta ve uzun vadeli çıkarlarını hafifletiyordu.²⁸²

3.1.2. Kuzey Kore-Kitle İmha Silahları Sorunu

II. Dünya savaşının ardından ABD bütçesine önemli maliyetler yükleyen nükleer silah programı, bombaların imha ve vuruş kabiliyetini artırmak üzere devam ettirilmiştir. Askeri açıdan nükleer fizikçilerin gözde olduğu bu dönemde 1949 yılında ilk atom bombası denemesini yapan Sovyetler Birliği de ABD'nin hemen ardından nükleer yarışa dâhil olmuştur. 1952 yılında ilk nükleer denemesini yapan İngiltere'yi 1960 yılında Fransa takip etmiştir. 1964 yılında komünist Çin'in, Sovyetlerin de teknik desteğiyle nükleer silah geliştirmesi ise Çin'in ulusal güvenlik doktrininde olduğu gibi uluslararası güç dengesinde de ciddi etkiler meydana getirmiştir.²⁸³

Ne gariptir ki, Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme (NSYÖ) Antlaşması'yla birlikte yürürlüğe giren uluslararası nükleer kontrol rejiminin koruyucusu ve savunucusu durumunda olan ilk beş ülke, nükleerleşme yoluna giren diğer ülkelere teknik, tecrübe ve malzeme yardımlarını esirgemeyerek bir anlamda küresel denetim sisteminin delinmesine adeta zemin hazırlamışlardır.

²⁸² Capie D. & Acharya, A. (Aralık 2002) *A Fine Balance: US Relations With Southeast Asia since 9/11*, ss.35-60.

²⁸³ <http://www.nti.org/db/China/doctrine.htm>.

İlk beşi takip eden ülkelere baktığımızda, Hindistan'ın nükleer kontrol rejimini ilk ihlal eden ülke olduğunu görmekteyiz. Hindistan'ın Pakistan ve özellikle Çin ile ilişkilerinin gergin olması nükleer bir devlet olma amacının temel gerekçesi olmuştur. Çin'in Sovyet desteğine karşın Hindistan da, başlangıçta ABD'nin teknik ve teknoloji desteğini alarak nükleer programını uygulamış ve 1974 yılında ilk silah denemesini gerçekleştirmiştir.²⁸⁴ Ancak bu deneme, Çin'in üzerinde Hindistan'ın beklediği etkiyi meydana getirmemiştir.²⁸⁵

Dış tehditler karşısında kendi varlığının devamı için bu teknolojiye sahip olmayı gerekli gören Kuzey Kore de, savaşı bitiren ateşkesin hemen ardından Kim İl Sung'un liderliğinde nükleer silah geliştirme yoluna girmiştir. Bu amaçla Sovyetler Birliği ile işbirliği anlaşmaları imzalanmış ve nükleer teknolojinin alt yapısı ülkeye transfer edilmiştir. Kuzey Kore'nin bu alandaki çabalarına, sonraki dönemde Çin'den finans ve eğitim desteği de gelmiştir.²⁸⁶ Bu çabaların neticesinde Kuzey Kore ilk nükleer denemesini 2006'da gerçekleştirerek nükleer silahlı güç olduğunu dünyaya ilan etmiştir. Kuzey Kore'nin nükleer silah programını sona erdirmesi için 2003 yılında başlatılan ABD, Çin, Güney Kore, Kuzey Kore, Japonya ve Rusya'nın katıldığı Altılı müzakere süreci 2009 Nisan'ında Kuzey Kore'nin masadan ayrılmasıyla kesintiye uğramıştır. Kuzey Kore 2009 Mayıs ayında müzakere masasına dönebileceği sinyalinin vermiş ancak henüz somut bir adım atılmamıştır.²⁸⁷

²⁸⁴ Pan, E. and Bajoria, B. (2 Ekim 2008) *The U.S.-India Nuclear Deal*, ss. 57-70.

²⁸⁵ Mustafin, R. (2007) *Hindistan'ın Nükleer Politikası*, Ankara Üniversitesi, Ankara, ss.107.

²⁸⁶ Khalun, A. (2007) *Kuzey Kore'nin Nükleer Politikası*, Ankara Üniversitesi, Ankara, ss. 17-18.

²⁸⁷ Bajoria, J. (1 Haziran, 2009) *The Six-Party Talks on North Korea's Nuclear Program* <http://www.cfr.org/publication/13593/>.

Soğuk Savaş sonrası dönemde en fazla güç kaybına uğrayan ve yalnızlığa itilen devlet Kuzey Kore olmuştur. Pyongyang nükleer silah ve füze programına ilişkin olarak eski müttefikleri Pekin ve Moskova'dan bile destek alamamıştır. Soğuk Savaş boyunca ABD'nin esas hedefi; Kore Yarımadası'nda komünist yayılmayı durdurmaaktır. 1990'lardan itibaren ise ABD'nin önceliği Kuzey Kore'nin nükleer silah ve füze programının gelişimini engellemek olmuştur.²⁸⁸ Kuzey Kore, ABD'nin dış politikasında Soğuk Savaş döneminden kalma bir problemdir. ABD'nin Kore Demokrat Cumhuriyeti ile resmi diplomatik bir ilişkisi hiç olmamıştır. Kuzey Kore 1 Milyar \$'ın üzerinde ABD yardımını alan ve pek çok ABD yaptırımının da hedef ülkesidir.²⁸⁹

Ocak 2001'de iktidarı devralan Başkan Bush Kuzey Kore'ye yönelik politika değişikliğinin işaretlerini hemen vermiştir. Kuzey Kore'yi bir tehdit olarak nitelemiştir. Washington ve Güney Kore arasındaki ilişkilerde de tam bir güven ortamı tesis edilememiştir.²⁹⁰

2004 yılında Kuzey Kore nükleer sorunu çözümsüz olarak devam etmiştir. Şubat ve Haziran aylarında altılı görüşmeleri yapılmıştır. ABD'nin Pyongyang'ı nükleer silah geliştirme programından ötürü ilk kez suçlamasının üzerinden iki yıl geçmesine rağmen diplomatik yollar elle tutulur bir sonuç üretememiştir. Washington'a göre Çin, Kore Cumhuriyeti, Japonya ve Rusya ile yapılacak ortak hareket Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'ne (KDHC) nükleer silah geliştirme programını bıraktıracaktır. Pyongyang görüşüne göre ise; ABD'nin "düşmanca politikası" Kuzey Kore'yi nükleer eylemlerinin eski haline zorlayacak ve böylece Amerikan güvenlik ve ekonomik yardımına ihtiyaç duyulacaktır.

²⁸⁸ Barry, M.P. (Yaz 2000) "America's Role for Peace on the Korean Peninsula", The Korean Journal of Defense Analysis, Vol.XII, No.1, ss. 32-33.

²⁸⁹ Chanlett-Avery, E. and Rinehart, I.E. (June 29, 2012), "North Korea; U.S. Relations, Nuclear Diplomacy, and Internal Situation", Congressional Research Service, ss. 3-23.

²⁹⁰ Gross, D.(Temmuz 2004) "U.S.-Korea Relations: Strains in the Alliance, and Offers a Nuclear Deal", Comparative Connections, Vol.6, No.2,, <http://www.csis.org/pacfor/ccejournal.html.ss.54>.

Sonuç olarak, 2004 yılında Kuzey Kore'deki nükleer silah geliştirilme programı üzerindeki kesin deliller azalmıştır ve bazı Çin ve Güney Koreli resmi görevliler ABD'nin özellikle uranyum artışı yönündeki istihbarat iddialarının güvenilirliğine açık biçimde şüphe ile bakmışlardır.²⁹¹

2007 yılında ise, ABD her ne kadar altı parti toplantılarında Kuzey Kore ile ikili doğrudan müzakerelere açık olduklarından bahsetseler de Kuzey Kore ile direk ikili konuşmaları reddetmeye devam etmişlerdir. Washington bir taraftan Kuzey Kore'yi cezalandırmak için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin çözüm yollarını, bir taraftan da Çin ile Kuzey Kore ve İran konularındaki işbirliği yollarını araştırmıştır.²⁹²

ABD'nin stratejik çıkarları açısından, Kore sorununun çözülmesinde ABD'nin esnek bir tavır takınması güçleşmektedir. ABD bölgedeki mevcut durumun korunması ve Kore'nin kendi nüfuz sahasında bulunması konusunda son derece kararlı olup Kore'nin Çin, Japonya veya Rusya'nın etki alanına girmesine kesinlikle karşıdır. Son derece güçlü Kore milliyetçiliğinden dolayı ne ABD ne de Japonya, Kore bölünmüşlüğüne uzun süre devam ettirebilirler. 1920'lerin ortalarından beri Güney Kore'de Amerikan karşıtı güçlü bir kamuoyu oluşmaya başlamıştır. Washington'un rızası olmaksızın gerçekleşecek bir Kore birleşmesi ABD'nin uluslararası çıkarları açısından tehlikeli ve kabul edilemez olacaktır. Ancak olası bir Kore birleşmesinin mevcut durumu da değiştireceği açıktır. ABD'nin birleşme sürecinde yavaş hareket etmesinin en önemli sebebi, birleşmenin Güney Kore'deki Amerikan askeri varlığını sona erdireceği ve bu durumda Çin ve Rusya'ya karşı ABD'nin stratejik açıdan zor durumda kalacağı varsayımıdır. Kuzeydoğu Asya'daki tüm Amerikan stratejik hedefleri mevcut üstün konumun sürdürülmesi şeklindedir. Kore Yarımadası'ndaki Amerikan askeri varlığı, Washington'un hem Çin hem de Rusya'yı denetlemesine hizmet etmektedir.²⁹³

²⁹¹ Pollack, D. (January/February 2005), "The United States and Asia In 2004: Unfinished Business", *Asian Survey*, Vol.45, No.1, ss. 1-13, JSTOR: 2005.45.1.1.

²⁹² Sutter, R. (January/February 2007) "The U.S. and Asia in 2006; Holding Patterns and Secondary Initiatives", *Asian Survey*, Vol.47, No.1, ss. 10-21. JSTOR: 2007.47.1.10.

²⁹³ Çolakoğlu, S. (2009) *Uluslararası İlişkilerde Kuzeydoğu Asya*, Ankara, ss. 43-74.

Ancak bölgedeki sorunların çözümü büyük ölçüde ABD ve Kuzey Kore arasındaki güvensizlik bunalımının aşılmasına bağlı gözükmektedir. Her iki taraftan en azından biri bu olumsuz havayı dağıtacak bir adım atmadıkça çok taraflı müzakerelerin geleceği belirsiz gözükmektedir.²⁹⁴

3.1.3. Hegemonik Tehdit-Çin

Terör saldırıları sonrasında ABD'nin Çin politikası gelişme yönünde önemli bir fırsat yakalamıştır. 11 Eylül sonrası G. Bush iki verimli Çin ziyareti gerçekleştirmiş ve Çin Başkanı Jiang Zemin 2002 yılı Ekim ayında ABD'ye gelmiştir. Başkanlar iki ülkenin dost olduğunu işbirliğine yönelik yapıcı bir ilişki içine girilmesi için çalışmaların gerekli olduğunu kabul etmişlerdir.²⁹⁵ Bush aynı zamanda Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) katılımını güçlü biçimde desteklediğini belirtmiştir. İki başkan terörle mücadelede önemli ortaklar olduklarını kabul etmişlerdir. Ayrıca iki ülke ekonomi, ticaret, enerji ve diğer alanlarda işbirliğine gideceklerine dair anlaşmaya varmışlardır. Bush'un Çin'e 21 Şubat 2001 yılında yaptığı ikinci ziyaretinde 2 ülke ticaret, ekonomi, bilim-teknoloji, çevresel koruma, HIV/AIDS'e karşı önlem alma konularında işbirliğini kabul etmişlerdir.²⁹⁶

11 Eylül öncesinde iki ülke arasındaki ana işbirliği konusu ticaret iken, terör saldırıları sonrasında terörle mücadele alanındaki işbirliği iki ülke arasındaki bağları güçlendirmiştir. Sözü edilen yıllarda iki ülke ne istikrarlı ortaklar ne de stratejik müttefiklerdir. 11 Eylül sonrasında Pekin'in ABD'nin terörle mücadelesine destek vermesiyle ikili ilişkiler yumuşamaya başlamıştır. Oysaki Kasım 2000'de George W. Bush'un başkanlığa seçilmesi Güney Asya'ya yönelik Amerikan politikasını değiştirecek gibi görünmüyordu. ABD hızlı biçimde Başkan Clinton yönetimindeki Çin'e verilen önemi azaltmaya başlayıp Japon ve Güney Kore ile olan bağlarını

²⁹⁴ Gross, D. (Ocak 2005) *US-Korea Relations: South Korean Confronts US HardLiners on North Korea*, Comparative Connections, Vol.6, No.4, <http://www.csis.org/pacfor/ccejournal.html.s.50>.

²⁹⁵ Ministry of Foreign Affairs of People's Republic of China, (19 October 2001), President Jiang Zemin and President George W. Bush Met With Press1.

²⁹⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (21 February 2002), *President Jiang Zemin Held Talks with Visiting U.S. President Bush*, (www.fmprc.gov.cn/eng/25299.html).

güçlendirmeye başlamıştı. Nitekim 11 Eylül sonrası süreçte, Çin tehdidi söylemi yine gündeme gelmeye başlamıştır.²⁹⁷

2001-2002 yıllarında Çin, dünya ekonomisine uyumunda pek çok başarıya imza atmış ve bunda ABD'nin çok büyük katkıları olmuştur. Örneğin; Pekin 2008 olimpiyat oyunlarına ev sahipliğini elde etmiştir. 2001 yılı Ekim ayında Şangay'da yapılan Asya Pasifik Ekonomik Forumu'nda Çin dünya liderlerini ilk defa topraklarında ağırlama fırsatını yakalamıştır.

ABD ve Çin arasındaki en önemli ticari anlaşmazlık Mart 2002 yılında başlayan “Çelik Savaşı”dır. Amerikan çelik endüstrisini korumak için Mart 2002 yılında Başkan Bush ABD'ye ithal edilen çeliklerin çoğu üzerinde gümrük vergisi uygulamasını onaylamıştır. Bahsi geçen gümrük vergisi Rusya ve Çin'i de içine alan on beş ülkeden ithal edilen bazı çelik maddeler üzerinde % 13 ile % 30 arasında uygulanacaktır.²⁹⁸

Çin'in teknolojik ve ekonomik öncülüğü Batı dünyasını endişelendirecek bir boyutta gelişmektedir. Bu sebeple başta ABD olmak üzere Batılı devletler Çin'in manevra alanını daraltmak için çaba sarf etmektedirler.²⁹⁹ Bazı araştırmacılar Çin'in bu kalkınma hızı ile devam ettiği takdirde 2015'li yıllarda ABD ekonomisinden daha ileride olacağını tahmin etmektedirler. Bu gelişme Washington'da farklı şekillerde algılanmaktadır. Clinton iktidara gelirken Çin karşıtı bir söylem geliştirmesine ve bu ülkeye karşı bir kuşatma stratejisi benimsemesine rağmen, 1996 sonrasında Çin ile temas ve işbirliği politikalarını tercih etmiştir. Bush ise seçim propagandası sırasında Çin'i tehdit olarak ilan etmiş ve ABD'nin Çin politikasının stratejik ortaklıktan stratejik rekabete döneceğini ifade etmiştir. Esasen, bu yaklaşım bile Çin'in hiçbir zaman ABD

²⁹⁷ O'Rourke R. *China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities - Background and Issues for Congress*, CRS Report RL33153.

²⁹⁸ O'Rourke R. *China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities - Background and Issues for Congress*, CRS Report RL33153.

²⁹⁸ Doğu Batı Dergisi (Mayıs-Haziran-Temmuz 2005), Yıl/Volume 8, Sayı/Number 32, ss. 181-195.

²⁹⁹ Yavuz, E. (2002) “Evrensel Barış Şimdilik Uzak”, Derl. M. Kürkçügil, (Everest Yayınları, İstanbul), ss. 274.

için stratejik ortak olmadığına kanıtı olmaya yetmektedir.³⁰⁰ Yeni Amerikan stratejisinin temelinde ise, Çin ile mücadeleyi 2030'lara erteleme Rusya'yı kuşatma ve yeniden süper güç olmasını engelleme Hindistan'ı ve AB'yi ise müttefik olarak kazanma ilkesi hâkimdir.³⁰¹

2003 yılına gelindiğinde ise, Kuzey Kore konusunda ABD ve Çin farklı görüşlere sahiplerdir. Çin, ABD ile benzer biçimde Kuzey Kore topraklarındaki nükleer silahlanmaya karşı olsa da ABD'nin nükleer silahsızlanma amacına ulaşma yoluna ve Kuzey Kore'ye karşı uygulanabilecek her türlü askeri eyleme karşıdır. Çin, Irak ve Kuzey Kore'deki problemin siyasi, diplomatik ve ekonomik yollarla çözülebileceği inancındadır.

2003 yılında Çin-ABD ilişkilerindeki bir diğer hassas konu ise Tayvan konusudur. Çin, Tayvan'ı kendi topraklarına katma isteğindedir ve ABD'de dâhil tüm ülkelerin Tayvan'a silah satışına karşı çıkmaktadır. Bu konuda ise ABD Çin'i memnun etmemektedir. Zira George Bush, Clinton ve George Walker Bush yönetimleri Tayvan'a silah satışlarını onaylamışlardır. Çin ise bu durumu Çin iç işlerine müdahale olarak görmüş ve bu durum iki ülke arasındaki en önemli sorun olmuştur.³⁰²

2004 yılının Nisan ayına gelindiğinde ise, ABD Başkanı'nın geciken Çin seyahatinin ardından Ulusal Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice'in Haziran ayındaki ziyaretleri gerçekleşmiştir. Hemen akabinde de Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) zirvesinde Başkan Hu ve Başkan Bush yüz yüze görüşmüşlerdir.

³⁰⁰ Özdağ, Ü. (2003) "Cephe Ülke – Büyük Ortadoğu ve Yeni Bir NATO Stratejisi mi?", Avrasya Dosyası Yeniden Yapılanan Ortadoğu Özel, ASAM Yayınları, Cilt 9, Sayı 4, Ankara, ss. 20.

³⁰¹ Özdağ, Ü. (2003) "Cephe Ülke – Büyük Ortadoğu ve Yeni Bir NATO Stratejisi mi?", Avrasya Dosyası Yeniden Yapılanan Ortadoğu Özel, ASAM Yayınları, Cilt 9, Sayı 4, Ankara, ss. 10.

³⁰² Gladkyy, O. (Summer 2003), "American Foreign Policy and U.S. Relations In The Asia Pacific Rim", International Journal, Vol.24, No.2, ss. 5-14.

Çin'in terörle mücadele, ihracat kontrolü ve silahsızlanma konularındaki işbirliği ABD için çok önemli adımlardır. Çinli resmi çevreler ABD Hükümeti'nin Irak Politikası ve Amerikan bölgesel güvenlik ve savunma stratejilerine sıcak bakmasalar da ABD eylemlerine karşı yapılacak müdahaleler sonrasında doğabilecek güçlü bir tepkiden de kaçınmışlardır.

İki ülke arasındaki karşılıklı ticaret 11 Eylül sonrasında hızla artmış; tahminen 150 Milyar \$ civarında bir artış gözlenmiştir. ABD'nin Çin'e yönelik yatırımı da artmış ve Çin, ABD Hazine Bonolarının dünyadaki ikinci büyük alıcısı olmuştur. Bu durum Beijing'e ürünlerini ABD pazarına ihraç etme fırsatını verirken Amerika'ya da kabaran mali açığını kapatma kolaylığını vermiştir.

Sonuç olarak 2004 yılında Çin, dünyanın 3 lider ticari ülkesinden biri olmuştur ve bu durum Çin'e siyasi bir takım çıkarlar ve ABD'ye olan bağımlılığını da azaltma fırsatını vermiştir.³⁰³

2005 yılına gelindiğinde ise Amerikan medyası, toplum örgütleri ve Kongresinde ABD, Amerikan çıkarlarına ters düşecek biçimde Çin'e ilgi göstermekle suçlanmış ve Çin ilişkilerinde olası herhangi bir zarardan kaçınılmıştır. Çin ithalatı üzerinde büyük vergi uygulamalarından kaçınıldığı gözlenmiştir. Bush Hükümeti Çin ile olası problemler ile mücadele etmek için Japonya ile güvenlik ve diğer alanlardaki işbirliğine önem vermiştir.

Çin ekonomik olarak hızla gelişmektedir; mısır, keten, et, yer fıstığı, meyve, çay ve şeker kamışı üretiminde dünyada ilk üç sırada yer almaktadır. 2005 yılında Çin'in ithalat ve ihracat değerleri 1.422 Milyar ve 1 Milyar \$ civarındadır.³⁰⁴ Ayrıca, 2005 yılında ABD'nin Çin ile ticari açığı tahmini olarak yaklaşık 200 Milyar \$ civarındadır.³⁰⁵

³⁰³ Pollack, D. (January/February 2005), "The United States and Asia In 2004: Unfinished Business", Asian Survey, Vol.45, No.1, ss. 1-13, JSTOR: 2005.45.1.1.

³⁰⁴ Wagavakatoga, T. (June 2007), "America In the Pacific Rim Era", International Journal on World Peace, Vol.24, No.2, ss. 15-24, JSTOR: 20752774.

³⁰⁵ Sutter R. (January/February 2006), "The United States and Asia In 2005: Managing Troubles, Sustaining Leadership", Asian Survey, Vol.46, No.1, ss. 10-21, JSTOR: 2006.46.1.10.

Çin-ASEAN ülkeleri arasındaki ticari, yardım ve diplomasi anlaşmaları hızla artış göstermektedir. 1990'lı yıllarda Beijing'e korku ve şüphe ile bakılırken mevcut ilişkiler artan işbirliği ve güven yönünde seyretmektedir. 2005 yılı Çin-ASEAN karşılıklı ticareti 130,4 Milyar \$ ve 2003 yılına göre %25 artış görülmektedir. ABD-ASEAN ikili ticareti ise 149 Milyar \$'dır ve durağan bir seyir söz konusudur.³⁰⁶

ABD açısından Çin gelecekteki egemen olarak mutlaka sınırlandırılmalıdır. Çin açısından ise tek süper güç ABD'nin tek taraflı tasarrufları mutlaka durdurulmalıdır. Yükselen Çin'in giderek Asya Pasifik bölgesinde etkili olması ve realizm yaklaşımına göre yeni yükselen bir gücün mevcut olan egemen güce karşı koyabileceği gibi tarihî tezler ABD'yi endişeye sürüklemektedir. Uluslararası sistemin dışında kalarak mevcut sistemi etkilemeye çalışan Çin'in batı merkezli demokrasi ve insan hakları değerleri benimsememesi Çin'in bir 'yabancı asi' olarak algılanmasına neden olmaktadır.

ABD, Çin'deki bu ekonomik gelişmenin Çin'deki demokrasiyi artırmasını ve Çin'in küresel ekonomik ve siyasi olaylarda yapıcı etkiye sahip olmasını ümit etmektedir. ABD, var olan müttefiklerinin güçlenmesinin ve bölgede yeni stratejik ve savunma ilişkilerini geliştirme yollarını aramaktadır.³⁰⁷

1 Mart 2007 tarihinde Washington Devlet Bakanlık Sekreteri John D. Neoropente'ye göre Çin ABD ortaklığının 6 önemli maddesi vardır. Doğu Asya'da barış ve düzeni sağlamak, Çin'deki ekonomik büyümeyi enerji güvenliği ve çevreyi koruyarak sağlamak, tehlikeli silahların çoğalmasını önlemek, terör ve ülkelerarası suçlar ile mücadele etmek, bulaşıcı hastalıklara karşı koruma sağlamak, insani krizlere karşı uluslararası etkili çözümler geliştirmek ve insan hakları ve din özgürlüğünü desteklemek.

³⁰⁶ Diana, K. Mauzy and Brian L. (July/August 2007), "U.S. Policy in Southeast Asia: Limited Re-engagement after Years of Benign Neglect", Asian Survey, Vol.47, No.4, ss. 622-641, JSTOR: 2007.47.4.622.

³⁰⁷ Friedberg, A. (September 21, 2006) "Testimony Before the Subcommittee on Asia and the Pacific", House International Relations Committee,

Asya Pasifik bölgesindeki ABD ve Çin çıkarları oldukça farklıdır. ABD'nin Pasifik çıkarları doğası gereği daha ziyade siyasi iken Çin ise dış ve yerel politikalarında ulusal ekonomik gelişmeye öncelik vermektedir. Çin için ekonomik büyüme ve istikrar güvenden daha önce gelmektedir. İki ülkenin bölgedeki rolleri birbirleri ile yarış halinde değil de birbirlerini tamamlayıcı olarak algılanmalıdır şeklinde düşünenler de vardır.³⁰⁸

ABD'nin Güneydoğu Asya etkisinde düşüş görülürken Çin, bölgedeki etkisini artırma fırsatını yakalamış gözükmektedir. Çin için Güneydoğu Asya iki taraflı ticaret, yatırım ve eğitim alışverişi gibi konularda önem arz etmektedir. Çin, dünyanın iki büyük enerji tüketicisinden biri olmaya başladıkça Güneydoğu Asya da Çin enerji güvenliği için önemli olmaya başlamıştır. Bunun 2 önemli sebebi vardır; 1- Çin petrol ithalatının % 80'i Malaka Boğazından taşınmaktadır 2- Güneydoğu Asya'daki petrol kaynakları Çin'in var olan ve gelecekteki petrol tedarikini sağlamaktadır. Bazı analistlere göre; gelecekte ABD artık Asya'da önde gelen güç olmayacaktır. Bölgesel devletler, Çin'i ABD'den genişleyen ticaret ve coğrafi yakınlık gibi etmenlerden ötürü farklı görmekteler. Çin'deki ekonomik gelişme, bölgesel devletlerin iç işlerine karışma isteğinin azalması gibi sebepler Asya devletlerinin Çin üzerindeki negatif bakış açılarını düzeltmiştir. Çin'deki bu büyüme dünyanın geri kalan devletleri için de güçlü bir etki yaratmaktadır. 2007 yılında Çin, dünyanın en büyük sermaye fazlasına sahip ülkesi ve dünyanın ikinci büyük ihracatçı ülkesidir.

Washington ikili problemlere odaklanmak yerine evrensel ekonomik sistemin birleşik liderliğini sağlamak için Beijing ile ortaklık yollarını aramalıdır. 2008 yılı ABD düşüncesi; Çin'i var olan ekonomik düzen içine sokma yollarını bulmaktır. Bu anlamda etkili, aktif bir ekonomik işbirliği belirsiz gözükmektedir. Farklılıklarına rağmen iki ülke pek çok ortak çıkara sahip ve küresel ekonomik pozisyonları farklılaşmaktan ziyade yakınlaşmaktadır.³⁰⁹

³⁰⁸ Wagavakatoga, T. (June 2007), "America In the Pacific Rim Era", International Journal on World Peace, Vol.24, No.2, pp-15-24.

³⁰⁹ Bergsten, C.F. (July/August 2008), "A Partnership of Equals: How Washington Should Respond to China's Economic Challenge", Foreign Affairs, Vol.87, No.4, ss-57-69, JSTOR: 20032716.

3.1.4. Devam Eden Çin Tehdidi

Çin'in bölgesel ve küresel etkinliğini giderek arttırması, ABD'nin yeni yönetimi tarafından yakından izlenecek konulardan biri olarak Obama'nın bölge siyasetini etkileyecektir. Çin'in uluslararası güvenlik ve ekonomik sistemlere olası etkileri, Obama'nın orta vadede ABD çıkarlarının sekteye uğramasının önlenmesi için gerekli adımları atmasını zorunlu kılabilir. Ancak kısa vadede ABD'nin Çin'e yönelik politikalarında önemli değişiklikler beklenmemektedir.

Ticari ve finansal işbirliğinin yanı sıra ABD-Çin arasındaki ikili ilişkileri belirleyen diğer bir unsur ise Tayvan sorunudur. ABD, soruna olan yaklaşımını 1970'li yılların başında revize etmiş ve "Tek Çin politikası"nı desteklediğini bildirmiştir. Ancak ABD'nin Tayvan'a askeri (ABD dünya üzerinde Tayvan'a en fazla silah satımında bulunan ülkedir) ve finansal yardımları Soğuk Savaş ve sonrası dönemde de sürmüştür. Bush yönetiminin Ekim 2008'de Tayvan'a 6,5 Milyar dolarlık silah satacağını açıklaması Çin tarafında büyük tepkiye neden olsa da kriz atlatılmıştır. Çin'in Tayvan yaklaşımını yumuşak güç unsurları, diplomatik açılım ağırlıklı bir dış politika açılımı ile revize etmesi kimi analistler tarafından tarihi anlaşmazlığın bir uzlaşma dönemine girmesi olarak yorumlanmaktadır. Bu bağlamda, Obama yönetiminin karşı karşıya kalacağı sorunlardan biri olarak değerlendirilen Tayvan sorununun ABD'nin "Tek Çin politikası"nda önemli bir değişime neden olmayacağı düşünülmektedir.³¹⁰

Bunun öncelikli nedenlerinden biri küresel ekonomik krizin finansmanında Çin'in ekonomik işbirliğine duyduğu ihtiyaçtır. Hâlihazırda, Çin'in ABD hazine bonosundaki payı yaklaşık 1 trilyon dolara ulaşmıştır. Çin ABD'de ikinci büyük yatırımcı konumundadır. Bunun yanı sıra ABD, bölgedeki bir diğer önemli konu olan Kuzey Kore'nin nükleer gücünün kontrol altına alınmasında da Bush döneminde olduğu gibi yeni dönemde de Çin'in desteğine ihtiyaç duyacaktır.³¹¹

³¹⁰ Lee, S. (2008) "Yeni ABD Başkanı Barack Obama ve Çin", ASAM, <http://www.asam.org.tr>.

³¹¹ MacIntyre, A. (06.11.2008) "Obama and Asia", <http://www.eastasiaforum.org/2008.11.06/obamaandasia>.

ABD'nin bölgesel ve küresel sorunların çözümünde (özellikle Güney Asya'daki gelişmeler değerlendirildiğinde) Çin'in desteğine ihtiyaç duyması, uluslararası sistemde Çin'e daha fazla rol ve manevra alanı vermesini zorunlu kılabilir. Bu bağlamda Bush döneminden daha ağırlıklı olarak Çin'in ABD'nin küresel ve bölgesel politikalarının oluşumunda kilit ülkelerden biri olacağı vurgulanmaktadır.³¹²

Obama Yönetimi Çin ile daha güçlü işbirliği yapma yollarını aramaya devam ederken bölgedeki etkinliğini genişletmek için uyguladığı eski hükümet politikalarını genişletme amacındadır. ABD, bu amacını gerçekleştirirken, Çin'i komşularından uzaklaştırmak için kızıştırarak şu anki ve gelecekteki Beijing baskısına karşı koymak isteyen Asya Pasifik ülkelerinin güvenini kazanmaya çalışmaktadır. Bu politika ABD'nin Çin, İran ve Kuzey Kore konuları üzerindeki işbirliğini zorlaştırabildiği gibi ABD ekonomik çıkarlarına da zarar verebilir. Çin, ABD'nin ikinci büyük ticari ortağı, üçüncü büyük ihracat pazarıdır.³¹³

3.1.5. Endonezya'nın Artan Önemi

ABD terörle mücadelesinde Endonezya'yı daima stratejik açıdan özellikle iki sebepten ötürü önemli bulmuştur; 1- Endonezya, ılımlı Müslüman çoğunluğun olduğu bir ülke olarak görülmektedir. 2- Endonezya da Amerika ile benzer biçimde Cemaati İslam terör grubu ile problem yaşamaktadır.

Geçmiş yıllardan bu yana Endonezya, ABD'nin güvenlik hesaplarında her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Bu durumun üç önemli sebebi vardır; 1- Endonezya'daki Malaca Boğazı küresel gemi trafiğinde, gemi nakliyesinde hayati konuma sahiptir. Bu boğaz Hint ve Pasifik Okyanusu arasındaki geçişi sağlamaktadır. 2- Endonezya, Soğuk Savaş boyunca Güneydoğu Asya'daki komünist etkiyi kontrol

³¹² "China Must be Central to US Global Agenda", http://www.cato.org/pub_display.php?pub_id=9833.

³¹³ Dolven, B. Lawrence, S.V. and Martin, M.F. (March 28, 2012) "Pivot to the Pacific? The Obama Administration's "Rebalancing" toward Asia", Congressional Research Service, ss. 1-28.

etme teşebbüslerinde ABD'nin ortağı olmuştur. 3- Endonezya, Washington'un uluslararası terörle mücadelesinde hayati öneme sahip ülke olmuştur.³¹⁴

Obama yönetimi Endonezya'ya çok fazla önem vermektedir ve en kısa zamanda Endonezya ile stratejik bir ortaklık kurmayı ümit etmektedir. İlk olarak, Endonezya dünyadaki en yoğun Müslüman nüfusunu barındıran ülkedir ve Asya'daki 1997 mali kriz sonrasında dünyanın en büyük üçüncü demokrasisi olmak için başarılı bir demokratik dönüşüm geçirmektedir. ABD'nin Müslüman dünyasında ve diğer bölgelerde demokrasiyi geliştirmesi için Endonezya'daki bu tecrübe iyi bir örnek olmaktadır. ABD Müslüman dünyası ile dostluk ilişkilerini geliştirme amacını gerçekleştirmek için Endonezya ile ilişkilerini bu ülkenin köprü vazifesinden ötürü arttırmalıdır.

İkinci olarak, Endonezya'daki İslami örgütler hala aktiftir ve terör saldırıları gerçekleştirmektedir. Genel olarak Malacca Boğazında güvensiz ortam vardır ve Endonezya ile bitişik olması sebebi ile ABD için hayati öneme sahiptir. Bu sebeple, Amerikan stratejik çıkarları ve terörle mücadelesinde Endonezya Washington için çok önemlidir.³¹⁵

³¹⁴ Smith, A.L. (December 2003) "A Glass Half Full: Indonesia-U.S. Relations in the Age of Terror", *Contemporary Southeast Asia*, Vol.25, No.3, ss. 449-472.

³¹⁵ Sutter, R. (2008) "The Obama Administration and U.S. Policy in Asia," New York: Routledge, ss. 205.

SONUÇ

Tarih boyunca devletler güvenliklerini sağlamak için çeşitli düzenlemelere ve çeşitli anlayışlara göre hareket etmişlerdir. Geleneksel güvenlik anlayışı tamamen askeri karakterlidir. Soğuk Savaş sonrası hâkim görüş realizmin geçerliliğini yitirmiş olmasına rağmen, Walt'a göre bu teorinin iflas ettiği görüşü fazlası ile abartılmıştır. Soğuk Savaş sonrası güvenlikte uluslararası örgütler daha fazla söz sahibi olmaya başlamış kolektif güvenlik anlayışı daha fazla işlerlik kazanmıştır. Soğuk Savaştan sonra, 1990'ların başında özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarını takip eden dönemde ulusal güvenlikten insani güvenliğe geçiş yaşanmıştır. Artık devletler sadece topraklarını değil üzerinde yaşayan vatandaşlarının da güvenliğini düşünmek zorunda olduklarını anlamış; Kolektif güvenlik anlayışı gelişmiş ve uluslararası güvenliği sağlamak adına uluslararası örgütler kurulmuştur. Sovyetlerin dağılması ve 11 Eylül saldırılarından sonra güvenlik çalışmaları hız kazanmış ve derinleşmiştir. Soğuk Savaş öncesi daha ziyade askeri güvenlik olarak algılanan güvenlik kavramı, Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte daha geniş bir anlam ile nitelendirilmiş ve bu kapsamda siyasi, sosyal, ekonomik ve çevresel konular da kavram içerisine ilave edilmiştir.

Asya Pasifik, büyük ekonomik ve jeo-siyasi potansiyele sahip olan bir bölgedir. 2007 yılı itibari ile ABD'nin Pasifik bölge ülkeleri ile ticareti Atlantik'e oranla % 50 daha fazladır. ABD için dünyadaki hızla büyüyen on ihracat pazarından altı tanesi Asya'dadır ve ABD'nin ihraç ettiği ürünlerin % 60'ı bölgeye gitmektedir. Bölge aynı zamanda dünyanın nükleer silah üreten sekiz ülkesinden beşine, dünyanın önde gelen altı büyük savunma bütçesine sahip üç ülkesine, dünyanın en büyük ordularının altısına (ABD, Çin, Vietnam, Kuzey Kore, Güney Kore, Hindistan) ev sahipliği yapmaktadır.

Pasifik ülkeleri son kırk yılda bağımsız olmaya başladıkça ABD’de her bir küçük ada devletleri ile diplomatik ilişkilerini inşa etmeye başlamıştır ve uluslararası barış ve düzeni sağlamada yıllar geçtikçe çok daha önemli bir rol oynamaya başlamıştır. ABD hem askeri hem de ekonomik hegemon olarak pek çok Pasifik ülkesi ile uğraşmak zorundadır. Çünkü bu ülkelerin çoğu büyük nüfusa sahipken hala düşük gelir düzeyine sahip ülkelerdir. ABD’nin ülke ve Pasifik toprakları ile sınırdaş olması sebebi ile bölge, Amerika’nın stratejik çıkarlarına hizmet edecektir. ABD bu bölgedeki gücünü maksimize etmediği takdirde küresel hegemonyası ve egemenliği de tehdit altına girecektir.

11 Eylül saldırıları sonrasında ise, Güneydoğu Asya Amerikan güvenlik politikasında terörle mücadelede ikinci gündem konusu olarak önemli bir yer oluşturmuştur. Bu mücadelede Güneydoğu Asya’nın önemli bir cephe olduğu ilan edilmiştir. ABD, 11 Eylül saldırıları sonrasında, Güneydoğu Asya’daki müttefikleri ile daha yakın ilişkiler yürütme politikasını benimsemiştir. ABD, Pasifik ada ülkeleri ile zaten deniz güvenliği, terörle mücadele, ülkelerarası suç konularında işbirliği içindedir. Terör saldırısı ABD politikasında Güneydoğu Asya’nın önemini Endonezya, Malezya ve Filipinlerdeki Müslüman nüfusu sayesinde arttırmıştır. Bu bağlamda, ABD’nin bölgedeki çıkarlarından biri de bölgesel güçlerin terörü caydırmadaki yetenek ve istekleridir.

2001 yılı ABD hükümetinin öncelikli hedefi terörle mücadele, El Kaide ve dünyadaki diğer terör gruplarını yenmek olmuştur. Asya Pasifik Bölgesinde ise terörizm büyümektedir ve günümüzdeki en önemli güvenlik endişesi olmaktadır. Orta Doğu’dan farklı olarak, Asya Pasifik bölgesinde devlet destekli bir terör grubu yoktur. Bölgedeki terör eylemlerinin çoğu, Tayland, Endonezya ve Filipinlerdeki ayrılıkçı eylemlerle alakalıdır. Bu yerli terör grupları aynı zamanda uluslararası aşırı İslamcılarla da bağlantılıdır. Terör saldırıları, ABD politikasında Güneydoğu Asya’nın önemini Endonezya, Malezya ve Filipinlerdeki Müslüman nüfusu sayesinde arttırmıştır. 11 Eylül saldırıları sonrasında Afganistan’daki ABD eylemleri için bu ülkelerden gelecek destek çok önemli olmuştur. Bu bağlamda, ABD’nin bölgedeki çıkarlarından biri de bölgesel güçlerin terörü caydırmadaki yetenek ve istekleri olmuştur.

ABD'nin 11 Eylül saldırılarının ardından izlediği dış politikanın amacı; sadece hegemonyasının önünde engel olan rakip güçlerin gelişmesini engellemek değil, aynı zamanda tüm uluslararası sisteme mutlak egemenliğini kabul ettirmek olmuştur. Bu amaç doğrultusunda oldukça saldırgan ve tek yanlı bir dış politika yönelimi içine giren ABD, tarihinde ilk defa aşırı yayılmaya başlamıştır. Yeni yerler ele geçirmenin, kazançları birikerek arttıracığı ve yayılmanın yeni doğal kaynaklar getireceği sebebi ile devletin gücünü arttıracığı varsayımları, Amerikan dış politikasının saldırganlaşmasına neden olan başlıca etkenlerdir.

Askeri güç kullanımını dış politikanın temel unsuru haline getiren ve “Bush Doktrini” olarak da bilinen yaklaşım, düşmanı tanımsız bırakmış ve böylelikle ABD'ye hegemonyasını küreselleştirme amacı doğrultusunda istediği hedefi vurma olanağı yaratmıştır. ABD yönetimi için 11 Eylül saldırıları, saldırgan ve tek yanlı politikalar izlemek için hem ulusal hem de uluslararası arenada bulunmaz bir zemin yaratmıştır. Saldırıların ardından yoğun bir korunmasızlık ve güvensizlik hissi içine giren ABD, terörizme karşı savaş adı altında, daha saldırgan ve tek yanlı olan bir dış politika yönelimi sergilemeye başlamıştır. Clinton'un demokratik barış ve uluslararası adalet söylemini yerle bir eden George W. Bush'un tüm dünyada terörle savaş söylemi, askeri güç kullanımı önündeki bütün engelleri ortadan kaldırmıştır.

Obama hükümetinin bölge üzerindeki politikaları ise, önceki yönetim politikalarının devamı ve bu politikaların genişletilmiş biçimidir. Pek çok alanda bölgedeki ABD politikalarında değişimden daha ziyade eski politikaların genişletilmesi söz konusudur. 2000 yılından itibaren Asya, ABD'nin en büyük ithalat kaynağı ve Kuzey Amerika'dan sonra ikinci büyük ihracat pazarı olmuştur. Dünyanın en yoğun nüfuslu ve hızlı büyüyen ekonomik bölgesi olduğundan Asya gelecekteki ABD ekonomisi için daha hayati olmaya başlamıştır. Bu anlamda günümüzde Obama Hükümetinin beklentisi; Transpasifik ortaklığını sürdürmek ve ulusal ihracat girişimlerinde Asya uluslarını merkez yapmaktır. Asya Psifik aracılığı ile daha fazla ticari akış bölgedeki daha fazla Amerikan güvenlik çıkarımı da beraberinde getirmektedir.

Bölgede “Terörle mücadele” kavramını kullanarak ABD hükümeti artan biçimde askeri güçlerini bölgeye konuşlandırmakta, askeri üslerini yeniden oluşturmakta, daha güvenilir ve güçlü askeri müttefiklerini korumakta, hava üslerine erişime daha fazla önem vermekte iken son yıllarda terörle mücadele konusu üzerine daha dar biçimde odaklanmakta gibi görülmektedir. Bazı kaynaklara göre günümüzde, ABD’nin Güney Asya’daki etkisi azalırken Çin’in etkisini genişletme fırsatı yakaladığı görülmektedir.

Ortaya çıkan yeni tehditlerde ABD sadece askeri gücüne güvenmemelidir. Kitle imha silahları ve terörizmden kaynaklı tehditlerle savaşta Amerika, bölgedeki diğer ülkelerle artan bir işbirliğine gidilmesi için özel bir çaba sarf edilecektir. ABD diğer ülkelerle işbirliğini geliştirme yollarını araştırmalıdır. ABD, ikili problemlere odaklanmak yerine bölgede işbirliği yolları aramalıdır. ABD’nin Asya Pasifik ile stratejik ilişkilerinin güçlenmesi tek taraflı değil de karşılıklı çıkarlarla tanımlanacaktır. Bölgenin önemli konuları; uzun vadeli istikrar, enerji ihtiyacının güvenliği gibi konular olacaktır. Bölgedeki ekonomik gelişme, güvenlik ve enerji kaynaklarının sürdürülebilirliği bölge ülkeleri ve ABD işbirliğinin önemli konuları olacaktır.

Bölgede devam eden belirsizlik ABD’nin bölgede düzeni sağlamak için müttefiklerine daha fazla güveneceğini göstermektedir. Var olan ikili güvenlik anlaşmaları Kore, Avustralya, Japonya ve Filipinlere barışı sağlamada ve bölgesel bir çatışmada güveni sağlamada oluşan hasarı paylaşmaya çağırmaktadır. Tüm bu hedeflerin gerçekleştirilmesindeki başarısızlık özellikle Çin gibi diğer bölgesel güçlerin bölgeyi Amerikan çıkarları ile uyuşmayan yollarla şekillendirmelerine hizmet edecektir.

ABD’nin Asya’daki politikalarının farklı stratejik etkilerini dengelemek ve bütünleştirmek için yeni bir yol haritasına ihtiyacı vardır. İlk olarak Japonya, Güney Kore ve Asya’daki diğer olgun demokrasiler ile demokratik dayanışma, askeri müttefik ilişkiler geliştirmelidir. İkinci olarak, Tayland ve Filipinlerde demokrasiyi ve demokratik ilişkileri geliştirmelidir. Üçüncü olarak, demokratik olmayan ülkeleri ekonomik piyasalara açmalı ve stratejik ortaklıklar oluşturmalıdır. Son olarak, Çin ile ve diğer olası muhalif ülkeler ile terörle mücadelede güvenlik ilişkisi oluşturmalı, daha şeffaf askeri planlama ve eylemler yapmalı (ASEAN Bölgesel Forumu) ve ekonomik

işbirliğini arttırmalıdır. Bu bağlamda, Asya’da büyüyen demokratik güvenlik toplumu inşası için çok taraflılık en iyi strateji olacaktır.

Dünyanın tutarlı ilkeleri olan, karşılıklı desteği sağlayan dış politika geliştirmek için acil ABD desteğine ihtiyacı vardır. Günümüzdeki problem; her ne kadar ABD ekonomik problemleri olan bir ülke olsa da bu durum, ekonomisindeki verimsizliğin ya da kültürel yozlaşmasının sonucu değil ABD’nin siyasi sistemindeki sorunları onarmadaki yeteneğini kaybetmesinden ötürüdür. Tüm bunlar da farklı hükümet politikaları ile alakalıdır ki farklı politikalar ABD’yi bölgede istikrarsız kılmaktadır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Adler, E. and Barrett, M. (1998) *Security Communities*, Cambridge: Cambridge University Pres.
- Ambrose, S. E., Bringley, D. G. (1997) *Rise to Globalism*, 8. Baskı, U.S., Penguin Books, ss. 282
- Ambrose, S. E. , Brinkley, D. G. (1997), *Rise to Globalism: American Foreign Policy Since 1938*, London: Penguin Boks, ss. 75-76.
- Arı, T. (2002) *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, İstanbul, Alfa Yayınları, ss.221.
- Arı, T. (2006)*Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 4. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları, ss. 167.
- Arı, T. (2007) *Türk-Amerikan İlişkileri: Sistemdeki Değişim Sorunu mu?* , Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt 4, No: 13, ss. 25.
- Ashley, R. K. (1981) *Political Realism and Human Interests*, International Studies Quarterly, Symposium in Honor of Hans J.Morgenthau, 25 2, ss. 204-205.
- Bacevich, A. J. (2005), *The New American Militarism*, New York: Oxford University Pres., ss.14-15.
- Balzacq, T. (2003) *Qu'est-ce que La Sécurité Nationale*, Revue Internationale et Stratégique 4 52, ss. 44.
- Barry P. and Andrew, R.(1996/1997) *Competing Visions of US Grand Strategy*, Internal Security ss. 50-53; Art, Robert, (2003) *A Grand Strategy for America*, Ithaca: Cornell University Pres, ss.50-53.
- Barry, B. (1991) *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post Cold War Era*, Great Britain, Harvester Wheatsheaf, ss.19-20.
- Baylis, J. (2008) *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı*, Uluslararası İlişkiler, ss. 73.
- Beese, J. Carter jr. (2000) *U.S. Capital Markets Leadership in the Changing Global Economy Economic Strategy and National Security*, Westview Press, Colarado, ss. 189-203.

- Boas, M. (2000) *Security Communities: Whose Security*, Sage Publications Social Science Collections, London, ss. 1.
- Bostancıoğlu, E. Adnan V. (2001) *Türkiye Savaşın Neresinde*, MetisYayınları, İstanbul, ss. 96.
- Bostanoğlu, B. Okur, M. A. (2009) *Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Kuram*, Ankara: İmge Kitabevi, ss. 85-86.
- Bozkurt, E. (2003) *Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss. 207-208.
- Brauch, H.G. (2008) *Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü*, çev. Zeynep Arkan, Uluslararası İlişkiler 5 18, ss. 11.
- Brown D. (2006) “The War on Terrorism would not be possible without NATO: A Critique”, Where is NATO Going, Derl: Martin A. Smith, (Routledge, New York), ss. 27.
- Brown, C. Ainley, K. (2008) *Uluslararası İlişkileri Anlamak*, çev. Oyacıoğlu, A. (İstanbul: Yayınodası Yayınları), ss. 39.
- Brugiere, F. P. (1946) *La Securite Collective-1919-1945*, Edition Pedone, Paris, ss.10
Derl: Çakmak, H. (2003) *Avrupa Güvenliği, NATO; AGDT; AGSP*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.28.
- Burke, J. (2004) *El Kaide Terörün Gölgesi*, (Çev. E. Kılıç), Everest Yayınları, İstanbul, ss. 10.
- Bush G. W. (2001) “Bu Bir Savaştır. Düşmanını Arayan Savaş”, Derl: Metin Sever, Ebru Kılıç Everest yayınları, 2. Baskı, (İstanbul), ss. 118.
- Bush, G.W. (20 September 2001) “Adress to a Joint Session of Congress”.
- Buzan, B. “New Patterns of Global Security in the Twenty-First Security”, 433.
- Buzan, B. Kelstrup, M. Lematrien, P. Elzbieta & Waever, O. *The Euirepan Security Order Recast*, 2’nd ed. (London, Pinter Publishers, 1991), ss.12’den aktaran Rana İzci, a.g.e. s.405.
- Buzan, B., Waever, O. ve Wilde, J. (1998) *Security: A New Framework for Analysis*, London: Lynne Rienner Publishers, ss. 21.
- Caldwell, D. ve Williams, R. (2006) *Seeking Security in an Insecure World*, Maryland: Rowman Littlefield Publishers Inc.

- Capie D. & Acharya, A. (Aralık 2002) *A Fine Balance: US Relations With Southeast Asia since 9/11*, ss. 35-60.
- Carter, A. B. Williams J. P. ve Steinbruner, J. D. (1992) “A New Concept of Cooperative Security”, Brookings Occasional Papers, Washington D.C, The Brookings Institution; Nolan, J. (1994) *Global Engagement: Cooperation and Security in the 21st Century*, Washington, D.C., The Brookings Institution; Zartman W. ve Kremenunk V. A. (Derl.), (1995) *Cooperative Security: Reducing Third World Wars*, Syracuse, Syracuse University Press; Carter, A. B. Perry, W. J. (1999) *Preventive Defense: A New Security Strategy for America*,
- Çaşın, M. H. (2007) Özgöker, U. Çolak, H. *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına etkisi*, Avrupa Birliği, 1. Basım, İstanbul: Nokta Kitapevi, ss.82.
- Cohen M. (1997) *Fighting World War Three From The Middle East: Allied Contingency Plans 1945 54*, London, ss.35.
- Çakmak, H. (2003) *Avrupa Güvenliği, NATI, AGİT; AGSP*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.206.
- Çam, E. (2000) *Siyaset Bilimine Giriş*, 7.baskı, İstanbul: Der Yayınları, ss.300.
- Çolakoğlu, S. (2009) *Uluslararası İlişkilerde Kuzeydoğu Asya*, Ankara, ss. 43-74.
- Dage, D. (2004) *Savaş Zayıtı, 11 Eylül’ün İnsan Hakları ve Basın Özgürlüğüne Etkisi Yeni Tehditler Yeni Maskeler*, Güncel Yayıncılık, İstanbul, ss. 127.
- Dağı, Z. (Şubat 2007), *Uluslararası Politikayı Anlamak Ulus Devletten Küreselleşmeye*, Alfa Yayınları, 1. Basım, ss. 134.
- Dannreuther, R. Peterson, J. (2006) “Conclusion: Alliance dead or alive?”, Security Stratgy and Transatlantic Relations, Derl: Roland Dannreuther and John Peterson, (Routledge, New York), ss. 164.
- Davutoğlu, Küresel Bunalım, ss.11. ; Amerikan stratejisinin en önemli isimlerinden olan Amiral Mahan 1904 yılında Roosevelt’e sunulduğu öneride Amerika için belirlediği ilkelerden biri olan ‘Savaşı Sürekli Amerika Kıtasının Uzağında Tutma’ ilkesi gerçekleştirilememiş ve Amerikan İç Savaşından beri ilk defa Amerikalılar bu kadar güvenlik endişesi taşımışlardır. a.g.e.,ss. 27.
- Dedeoğlu, B. (2003) *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, Derin Yayınları, İstanbul, ss.34.

- Demirer, T. Çevikaslan, S. Sakıncı, M. E. Sarı, C. Sarıtekin, E. (2004) “11 Eylül Dönemeci ve ‘YDD’ Terörü”, 11 Eylül’den Afganistan’a ABD İmparatorluğu, Derl: M. Erdem Sakıncı, Ütopya Yayınevi, Ankara, ss.94.; Richard, A. (11 Ekim 2001) “CIA’in Bin Ladin’le Gizli Buluşması”, Le Figaro, (2002) *11 Eylül’ün Gizli Bağlantıları Kayıp Halka*, (Derl: H. Dalmaz) , Kim Yayınları, Ankara, ss.86.
- Denker, M. S. (2000) *2000’li Yıllarda Asya-Pasifik Bölgesinin Güvenliği*, ASAM Yayınları,
- Dunne, T. (2001) *Liberalism*, içinde *The Globalization of World Politics*, ed. Baylis, J. Smith, S. London: Oxford University Press, ss. 163.
- Eralp, A. (2005), *Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, ss.120.
- Erhan, Ç. (2002) *Soğuk Savaş Sonrası ABD’nin Güvenlik Algulamaları, Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye*, 1. Basım, Refet Yınanç, Hakan Taşdemir (drl.), Ankara: Seçkin Yayıncılık, ss. 57- 58.
- Ersan, V. Bostancıoğlu, A. (2001) *Türkiye Savaşın Neresinde*, Metis Yayınları, İstanbul, ss.74.
- Esmail, M. Ebrahim M. (2004) *Komünist İşgalden Liberal İstilaya Trajik Afganistan*, Tarih Düşünce Kitapları, İstanbul, ss.136.
- Esposito, J. L. (2003) *Kutsal Olmayan Savaş*, (Çev. N. Yılmaz ve E. Yılmaz), Oğlak Bilimsel Kitaplar, İstanbul, ss. 31-32.
- Falk, R. (2004) *Dünya Düzeni Nereye*, İstanbul: Metis yayınları, ss.126.
- Frederking, B. (2003) *Constructing Post-Cold War Collective Security*, The American Political Science Review 97 3, ss. 364.
- Fukuyama, F. (Ağustos, 2008) *Ulus İnşası*, Kaya, H. (çev), ss. 14.
- Fuller, G. E. (2004) *Siyasal İslam’ın Geleceği*, (Çev. M. Acar), Timaş Yayınları, İstanbul, ss. 178.
- Gaddis, J. L. (2005) *Strategies of Containment*, Revised and Expanded Edition, Oxford University Press, New York, ss. 24-53.
- Gencer Ö. “Doksanlarda Türkiye’nin Ulusal Güvenlik ve Dış Politikasında Askeri Yapının Artan Etkisi”, En Uzun On Yıl, Türkiye’nin Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Gündeminde Doksanlı Yıllar, Derleyenler: Gencer Özcan, Şule Kut, Büke yayınları, İstanbul, 2000, ss.65.

- Godoy, J. (15 Kasım 2001) “ABD Taliban’ı 11 Eylül’den Önce Tehdit Etti”, İnter Press Service, (2002) *11 Eylül’ün Gizli Bağlantıları Kayıp Halka*, Derl: H. Dalmaz , Kim Yayınları, Ankara, ss.157.; Demirel, Taliban, El – Kaide – Ladin ve Paylaşılamayan Ülke Afganistan, s.84.
- Godoy, J. (15 Kasım 2001) “ABD Taliban’ı 11 Eylül’den Önce Tehdit Etti”, İnter Press Service, (2002) *11 Eylül’ün Gizli Bağlantıları Kayıp Halka*, Derl: H. Dalmaz, Kim Yayınları, Ankara, ss. 157-158.
- Gözen, R. (2004) *Uluslararası İlişkiler Sonrası Çoğulculuk, Küreselleşme ve 11 Eylül*, Alfa Yayınları, İstanbul, ss.163.
- Gray, J. (2004) *El Kaide Modern Olmanın Anlamı*, (Çev. Z. Savan), Everest Yayınları, İstanbul, ss. 66.
- Gündüz, S. (2001) *Taliban-Ladin ve Amerika Kıskaçında, Afganistan, Afganistan Taliban ve Ladin*, Birey Yayıncılık, İstanbul, ss.34.
- Hobbes, T. (1985), *Leviathan*, London: Penguin Books, ss.183-188.
- Iriye, A. (2002) *Global Community: The Role of International Organizations in the Making of the Contemporary World*, California: University of California Press, ss. 10.
- İzci, R. (1998) “Uluslararası Güvenlik ve Çevre”, *Uluslararası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar*, Derleyen: Faruk Sönmezoğlu, Der Yayınları, İstanbul, ss.405.
- İzci, R. (1998) “Uluslararası Güvenlik ve Çevre”, *Uluslararası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar*, Derleyen: Faruk Sönmezoğlu, Der Yayınları, İstanbul, ss.27.
- Jentleson, B. W. (2000), *American Foreign Policy- The Dynamics of Choice in the 21st Century*, New York: W.W. Norton&Company, ss. 67-95.
- Johnson, C. (2005) *Amerikan Emperyalizminin Son Baharı*, (Çev. H. Kösebalaban), İstanbul: Küre Yayınları, ss. 253–254.
- Johnson, C. (2005) *Amerikan Emperyalizminin Son Baharı*, ss. 83; Woodward, B. (2004) *Saldırı Planı*, (Çev. M.Pekdemir ve Ş. Kamcez), Ankara: Arkadaş Yayınları, ss. 91–93.
- Karacasulu, N. (2007) *Avrupa Entegrasyon Kuramları ve Sosyal İnşacı Yaklaşım*, *Uluslararası Hukuk ve Politika* 3 9, ss. 91.
- Karnow, S. (1989) *In Our Image: America's Empire in the Philippines*, New York: Random House, ss. 79.

- Kaynak, M. (2003) *Sil Baştan Devletler Oyununda Çıkarları Korumak*, 2nci Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul ss.11.
- Kepel, G. (2001) *Etme Bulma Dünyası, Türkiye Savaşın Neresinde*, Haz.:Vehbi Ersan, Adnan Bostancıoğlu, Metis Yayınları, ss. 113-114.
- Khaliun, A. (2007) *Kuzey Kore'nin Nükleer Politikası*, Ankara Üniversitesi, Ankara, ss. 17-18.
- Kissenger, H. (2001) “Terörizm Ağını Yok Edin, Kanıt Aramadan Bedel Ödetin”,*Düşmanını Arayan Savaş*, 2. Baskı, Derl: Metin Sever, Ebru Kılıç, (Everest yayınları, İstanbul), ss. 103.
- Kleveman, L. (2004) *Yeni Büyük Oyun Orta Asya'da Kan ve Petrol*, (Çev. H. Güldü), Everest Yayınları, İstanbul, ss. 9.
- Koni, H. (2005) *Ekonomik Güvenlik ve Uluslararası İlişkiler ve Türkiye, Uluslararası Çatışma Alanları ve Türkiye'nin Güvenliği*, derleyen Gamze Güngörmüş Kona, IQ Kültür sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.399,400.
- Koru, F. (2002)*11 Eylül O Kader Sabahı*, 3ncü Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, ss. 43.
- Kupchane, C.(2001) *Power in transition: the peaceful change of international order*, Tokyo: United Nations University Press, ss.124-130..
- Kurtbağ, Ö. (2010) *Amerikan Yeni Sağı ve Dış Politikası*, Ankara: USAK Yayınları, ss. 305.
- Kürkçüoğlu, Ö. (1972) *Türkiye'nin Arap Orta-Doğusu'na Karşı Politikası (1945-1970)*, Ankara: Sevinç Matbaası, ss. 115.
- LaFeber, W. (1994), *The American Age: U.S: Foreign Policy at Home and Abroad Since 1896*, New York: Norton. ss. 509-510.
- Lapid, Y. and Kratochwil, F. (1996) (der.) *The Return of Culture and Identity in IR Theory*, Coulder CO. Lynne Rienner.
- Lind, M. (2006), *The American Way of Strategy*, New York: Oxford University Pres. , ss.106-107.
- Machiavelli, (1993) *The Prince*, Wordsworth Editions, 81-83, ss. 129-141.
- Mann, J. (2004), *Rise of the Vulcans: The History of Bush's War Cabinet*, New York: Penguin. , ss. 29-76.
- Marquina, A. *From Cooperative Security to Security Partnership in the Mediterranean*, Brauch, Security and Environment in the Mediterranean, ss. 309-317.

- Mccwire, M. (Yaz 1988) *A Mutual Security Regime for Europe?* , International Affairs, Cilt 64, No 3, ss. 361-379; Smoke R. ve Kortunov A. (Derl.), (1991) *Mutual Security: A New Approach to Soviet-American Relations*, New York, St. Martin's Pres.
- Meinecke, F. (1924) *Die Idee der Staatsrä in der Neuren Geschichte*, Viyana, R. Oldenbourg.
- Mustafin, R. (2007) *Hindistan'ın Nükleer Politikası*, Ankara Üniversitesi, Ankara, ss.107.
- Offner, A. A. (2002), *Another Such Victory: President Truman and the Cold War, 1945-1953*, Stanford: Stanford University Press., ss. 33.
- Oğuz, E. (1999) *Afganistan*, Cep Kitapları, İstanbul, ss. 252.
- Özdal B. Ve Genç, M. (2005) *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Türkiye ve AB İlişkilerine Etkileri*, Aktüel Yayınları, İstanbul, ss.117.
- Özer, A. (2005) *11 Eylül, ABD, Türkiye ve Küreselleşme*, Elips Kitap, Ankara, ss. 72.
- Palme, O. (Derl.) (1982) *Common Security: A Blueprint for Survival*, New York, Simon & Schuster ve Londra, Sydney, Pan Books; Väyrynen R. (Derl.) (1985) *Policies for Common Security*, Londra, Taylor & Francis; Bahr, E. Dieter S. L. (Derl.), (1986) *Gemeinsame Sicherheit. Idee und Konzept*, Cilt 1, Zu den Ausgangsüberlegungen, Grundlagen und Strukturmerkmalen Gemeinsamer Sicherheit, Baden-Baden, Nomos; E; Butfof, A. (1997) *Common Security and Strategic Reform*, Basingstoke, Macmillan, ss. 301-308.
- Pan, E. and Bajoria, B. (2 Ekim 2008) *The U.S.-India Nuclear Deal*, ss. 57-70.
- Parla, T. (2002) "11 Eylül Yeni Bir Şey mi? , Sahibini Arayan Barış", Derl: Kürkçügil, M. (Everest Yayınları, İstanbul), ss. 40.
- Perrin, J. P. Ayad, C. (15-16 Eylül 2001) "Batı Dünyasının Büyük Şeytanı: Usame Bin Ladin", Libération, 11 Eylül Bir Saldırının Yankıları, (Derl: T. Erdoğan, B. Toprak, C. Akaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss. 218.
- Plesch, D. (2005) "The Neo-Cons: NeoConservative Thinking since the on set of the Iraq War", Alex Danchev and John MacMillan (edit), The Iraq War and Democratic Politics, London and Newyork, Routledge, ss.49.
- Porter G. ve Brown, J.W. (1991) *Global Environmental Politics*, San Fransisco, Westview Pres Inc. , ss.128,133.
- Raşid, A. (2001) *Taliba İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Büyük Oyun*, (Çev. O. Akınhay), Mozaik-Everest Yayınları, İstanbul, ss. 221.

- Reeve, S. (2001) "Yeni Çakallar Remzi Yusuf, Usame Bin Ladin ve Terörizmin Geleceği", (Çev. G. Koca), Everest Yayınları, ss.255.
- Roland P. (Fall 2001) *Human Security -Paradigm Shift or Hot Air?-, International Security, Vol: 26, No: 2, ss.97.*
- Sander O. (2005) *Siyasi Tarih 1918-1994*, İmge Kitabevi, 13.Baskı, , ss.305.
- Sarka, W. (2003), *Human Security- the Contemporary Paradigm, Perspectives*, ss.1.
- Shambaugh, D. (2002) *Çin-Amerikan Stratejik İlişkileri: Ortaklıktan Rekabete, Uzak ve Eski Komşumuz Çin*, Ülke Kitapları, Ankara, ss.67-70.
- Sherry, M. S. (1995) *In the Shadow of War: The United States Since the 1930s*, New Haven: Yale University Press., ss.355-356.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, (1 Aralık 2000) Güncel Açıklama No: 224-1.
- Tavil, K. E. (Ekim 2001) *Usame Bin Ladin, Amerika'nın Bir Numaralı Düşmanı, El-Hayat, Afganistan Taliban ve Ladin*, Birey Yayıncılık, İstanbul, ss. 132.
- The White House Washington (2002) *The National Security Strategy of the United States of America*, ss.47.
- The White House, (2006) *The National Security Strategy of the United States of America*, ss. 48.
- The White House, President George Bush, 2011.
- The White House, *The National Security Strategy of the United States of America*(Washington DC: the White House, 2010) , ss. 3.
- Tow W. T. (1994) *Changing US Force Levels and Regional Security, in Post-Cold War Security Issues in the Asia-Pacific Region*, ed. Colin McInnes and Mark G. Rolls Portland: Frank Cass & CO. LTD, ss.12-13.
- Türker, H. (2007) *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Nobel Yayınları, 1. Basım, Ankara, ss.29.
- Uçarol, R. (1995) *Siyasi Tarih*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 4. Baskı, ss. 260.
- Ural, A. (2009) *11 Eylül Sonrası ABD'nin Ortadoğu Politikası ve Türkiye'ye Yansımaları*, Akademik Kitaplar, İstanbul, ss. 31.
- Viotti, P. R. Kauppi, M. V. (2012) *International Relations Theory*, United States: Pearson, ss. 161-162.

- Wallerstein, I. (1995) *Liberalizmden Sonra*, İstanbul: Metis Yayınları, ss. 41.
- Walt S. M. (Bahar 1998) *Uluslararası İlişkiler: Bir Dünya Binbir Kuram, Foreign Policy*, Türkiye Baskısı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, ss.19.
- Walt, S. (1987) *The Origins of Alliances*, New York: Cornell University Press. , ss. 5.
- Waltz, K (1979) *Theory of International Politics*, New York: McGraw-Hill, ss. 146-160.
- Waltz, K. Quester, G.H. (1982) “Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi”, çev. Onulduran, E. (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları) , ss. 46.
- Washington D.C., The Brookings Institution, ; Steinbruner, Principles of Global Security; Cohen R. ve Mihalka, M. (2001) “Cooperative Security: New Horizons for International Order”, The Marshall Center Papers, No 3, Garmisch-Partenkirchen, The Marshall Center.
- Welton, G. Piccoli W. (2003), *Konstrüktivizme Yönelik Problemler*, İstanbul: Bağlam Yayınları, ss. 93-94.
- Wendt, A. (1995), *Constructing International Politics*, International Security 20, ss. 73.
- Wendt, A. (İlkbahar, 1992) “Anarchy is What States Make of It: The Social Construction Power Politics”, International Organization, Cilt.46, Sayı.2, ss.417, 418’den aktaran; Bülent Sarper Ağır, “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Güvenlik Düzenine Kurumsal Bir Bakış”, Uluslararası Güvenlik Sorunları, Derleyenler: Dr. Kasım, K. Bakan, Z. A. (2004) Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara, ss.104.
- Wolfrum R. (Derl.) (1995) *United Nations: Law, Policies and Practice*, 1. Cilt, Munich, ss. 405-410; Delbrück, J. (1982) *Collective Security*, Derl: Bernhardt R. Encyclopedia of Public International Law, (Oxford, Elsevier), ss. 104-114.
- Yaman, D. (2005) *11 Eylül Sonrasında ABD: Psikolojik Yansımalar ve Yasal Düzenlemeler*, Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt: 1, No: 1, ss. 121.
- Yavuz, E. (2002) “Evrensel Barış Şimdilik Uzak”, Derl. M. Kürkçügil, (Everest Yayınları, İstanbul), ss. 274.
- Yazgan, T. (1992) *İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Ders Notları*, Kutay Yayınları, İstanbul, ss.23.
- Yergin, D. (1997) *Shattered Peace: The Origins of the Cold War and the National Security State*, Boston, Houghton Mifflin Co.

- Yergin, D. (1995), *Petrol, Para ve Güç Çatışmasının Epik Öyküsü* (Çev. Kamuran Tuncay), Türkiye İş Bankası Yay., Ankara.
- Yeşiltaş, M. (2004) “ABD’nin Ulusal Güvenlik Stratejisi ve Terörizm”, ABD’nin Haydut Devletleri, Ed. Kemal İnat, Değişim Yayınları, İstanbul, ss. 42.
- Yevgeniy P. (2004) *11 Eylül ve Irak’a Müdahale Sonrası Dünya*, (Çev. F. ve S.Arıkan), Doğan Ofset Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş., İstanbul, ss.18.
- Yılmaz, S. (2008) *Güç ve Politika*, 1. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları, ss. 104.

MAKALELER, DERGİLER

- Ağır, B.S. (Yaz 2003) “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Güvenlik Düzenine Kurumsal Bir Bakış”, Avrasya Dosyası, C.9, S.2., ss.125.
- Arı T. ve Pirinççi, F. (Mayıs 2011) “Soğuk Savaş Sonrasında ABD’nin Balkan Politikası”, Alternatif Politika, Cilt 3, Sayı 1, ss. 5.
- Arı, T. (2007) “Türk-Amerika İlişkileri: Sistemdeki Değişim Sorunu mu?”, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Cilt.4, No. 13, ss.21.
- Aydın, M. (2004) “Uluslararası İlişkilerin Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği”, Uluslararası İlişkiler 11, ss. 39.
- Baldwin, D.A. (Yaz 2003), “Güvenlik Kavramı”, Avrasya Dosyası, C.9., ss.7.
- Barry, M.(2000) “America’s Role for Peace on the Korean Peninsula”, The Korean Journal of Defense Analysis, Vol. XII, No.1, ss.32-33.
- Barry, M.P. (Yaz 2000) “America’s Role for Peace on the Korean Peninsula”, The Korean Journal of Defense Analysis, Vol. XII, No.1, ss. 32-33.
- Belasco, A. (2011) “The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11”, Washington, Congressional Research Service, ss. 5.
- Bilgin, P., Morton, A. D. (2004), *From “Rough” to “Failed” States? The Fallacy of Short-Termism, Politics*, Vol 24, ss. 169-180.
- Birdişi, F. (2009) “Neoliberalizmin Ulusal Güvenlik Siyasaları Üzerine etkileri ve Türkiye’nin Güvenlik Siyasası Üzerine Bir İnceleme”, Stratejik Araştırmalar Dergisi, Sayı. 13, ss.49.
- Büsam Analiz (2009) “Obama Dönemi Amerikan Dış Politikasında Bölgesel Yaklaşımlar”, Bahçeşehir Üniversitesi Uluslararası Güvenlik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi, İstanbul, ss. 4-7.

- Brown D. (2006) “The War on Terrorism would not be possible without NATO: A Critique”, Where is NATO Going, Derl: Martin A. Smith, (Routledge, New York), ss. 27.
- Caşın, M. H. (29-30 Mayıs 2003) “Küreselleşmenin Doğu ve Güneydoğu Asya’nın Güvenlik Stratejilerine Yansımaları”, Küreselleşme ve Uluslararası Güvenlik, Birinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Ankara, Genelkurmay Basımevi, ss. 151-152-56.
- Chanlett-Avery, E. and Rinehart, I.E. (June 29, 2012), “North Korea; U.S. Relations, Nuclear Diplomacy, and Internal Situation”, Congressional Research Service, ss. 3-23.
- Congressional Research Service’s Report (May 30, 2012) Trans-Pacific Partnership (TPP) Countries: Comparative Trade and Economic Analysis, ss. .2.
- D’Amato P. “US Intervention in the Middle East: Blood for Oil”, International Socialist Review, sayı 15.
- Dalpino, C. (Nisan 2010) “US-Southeast Asia Relations: Denouement and Delay,” Baker, C. and Glosserman, B. (Ocak-Mart 2010) “Comparative Connections: A Quarterly E-Journal on East Asian Bilateral Relations, 1st Quarter”, vol. 12, no. 1, ss. 47.
- Dana, R. and Pasicolan, D. (23 Ocak 2001) “*Southeast Asia and the War Against Terrorism,*” *The Heritage Foundation’s Backgrounder, No. 1496, ss. 1.*
- Dedeoğlu, B. (2004) “Yeniden Güvenlik Topluluğu: Benzerliklerin Karşılıklı Bağımlılığından Farklılıkların Birlikteliğine”, Uluslararası İlişkiler 1 4 ss. 2.
- Dittmer, L. (2008) “American Asia Policy and the US Election, Foreign Policy Research Institute”Doğu Batı Dergisi (Mayıs-Haziran-Temmuz 2005), Yıl/Volume 8, Sayı/Number 32, ss. 181-195.
- Dolven, B. Lawrence, S.V. and Martin, M.F. (March 28, 2012) “Pivot to the Pacific? The Obama Administration’s “Rebalancing” toward Asia”, Congressional Research Service, ss. 1-28.
- Engel, M. (11 Ocak 2001) “US May Turn Attention To Fa East Terror Groups”, The Guardian.
- Erdoğan, E. Ak, M. Z. (2003) ”Neo-liberal Ekonomik Dönüşümler ve Sendikalar”, Kamu-iş Sendikası Dergisi, Cilt. 7, Sayı. 2, ss.5.
- Esmâ, T. (Şubat 2006) “Asya Pasifik Bölgesindeki Çıkar Çatışmaları ve Türkiye’nin Güvenlik Boyutuna Yansımaları” Stratejik Araştırmalar Dergisi ss.7.

- Falk, J. (2004), “Ferdinand Tönnies”, *Muhafazakâr Düşünce* 1 2, ss. 49-50.
- Friedberg, A. (September 21, 2006) “Testimony Before the Subcommittee on Asia and the Pacific”, House International Relations Committee,
- Gladkyy, O. (Summer 2003), “American Foreign Policy and U.S. Relations In The Asia Pacific Rim”, *International Journal*, Vol.24, No.2, ss. 5-14.
- Gültekin S. (Güz 2008) “Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 19, ss. 138.
- Gülyüz, M. (2003) “Amerikan Bütçesinde Kopan Fırtına”, *Anlayış*, c. 1, n. 1, ss. 70-72.
- Hubersk, L. (Yaz-Sonbahar 1998) “Avrupa ve Asya-Pasifik Bölgesinde Güvenlik Sistemlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi”, *Avrasya Etütleri*, Sayı 14, ss.114-115.
- İnaç, H. Güner, Ü. (2006) “Avrupa ve Amerikan Güvenlik Çatışmaları Bağlamında Türk Dış Politikası”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 6 1, ss. 139.
- Kagan, R. (29 Nisan 2007) “Obama the Interventionist”, *The Washington Post*.
- Kelstrup, M. (2004) “Globalisation and Social Insecurity: the Securitisation of Terrorism and Compiting Strategies for Global Governance”, *Contemporary Security Analysis*, London, Routledge, ss.106-116.
- Koçer, G. (Temmuz 2005) “Soğuk Savaş Sonrasında Uluslararası Güvenlik Ortamı ve Türkiye’nin Ulusal Güvenliği”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Genelkurmay ATASE ve Genelkurmay Denetleme Başkanlığı Yayınları, Yıl:3, Sayı:5, Ankara, ss. 288.
- Kundi, M. A. Mir, F. (2002) “Afganistan: Sona Ermeyen Savaş”, *Afganistan Üzerine Araştırmalar*, Ali Ahmetbeyoğlu, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yayınları, İstanbul, ss.344.
- Lee, S. (2008) “Yeni ABD Başkanı Barack Obama ve Çin”, *ASAM*, <http://www.asam.org.tr>.
- Lum, T. (16 Kasım 2009) “United States Relations with the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)”, *Congressional Research Services*, ss. 2.
- Marada, N.M. (2003), “Philippine-American Security Relations after 11 September: Exploring the Mutuality of Interests in the Fight Against International Terrorism”, *Southeast Asian Affairs*, ss. 228-238.
- Ministry of Foreign Affairs of People’s Republic of China, (19 October 2001), *President Jiang Zemin and President George W. Bush Met With Press*1.

- Morrison, J. (15 Mayıs 2002) “Anti Terrorist Exercise”, Washington Times, , ss. 7.
- Nau, H.R. (1995) “Alliances Or Security Community In Asia: Which Way Is Bush Heading?” “Trade and Security: U.S. Policies at Cross Purposes,” Washington: American Enterprise Institute Pres. ss. 131-141.
- Nicoll, A. (8 Mayıs 2002) “Pentagon’s Dollars 38bn Boost Widens Global Defence Gap”, London Financial Times,
- Obama’nın dış politika-güvenlik ekibi ve Türkiye”, Radikal, 2 Aralık 2008.
- O’Rourke R. *China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities* -
- Özdağ, Ü. (2003) “Cephe Ülke – Büyük Ortadoğu ve Yeni Bir NATO Stratejisi mi?”, Avrasya Dosyası Yeniden Yapılanan Ortadoğu Özel, ASAM Yayınları, Cilt 9, Sayı 4, Ankara, ss. 20.
- Richardson, M. (4 Aralık 2001) “Southeast Asia Bars Help of US Troops”, International Herald Tribune.
- Rothschild, E. (Summer, 1995) “What's Security?” , Deedalus Journal, 125, ss. 53-91.
- Rowan, J.P. (May/June 2005), “Japan Security Alliance, ASEAN and the South China Sea Dispute”, Asian Survey, Vol.45, No.3, pp-414-436.
- Rumsfeld Urges Congress to Ease Curbs on Military Ties With RI”, Jakarta Post, 14 Mayıs 2002,
- Seiji F, Naya, Michael G, Plummer,(2006) “ The Enterprise For ASEAN Initiative In The Emerging Asia-Pacific Context”, Vol 43, No 1.
- Sjursen, H. (2002), “The Transformation of the Nation State: Implications for the Study of European Security”, NOPSAC-Conference, Aalborg, August., ss.2.
- Smith, A.L. (December 2003) “A Glass Half Full: Indonesia-U.S. Relations in the Age of Terror”, Contemporary Southeast Asia, Vol.25, No.3, ss. 449-472.
- Smith, A.L. (Yaz 2003) “Reluctant Partner: Indonesia”, Vol. 30, No. 2, ss. 142.
- Smith, E. (Ocak 2002) “U.S. is Building up Its Military Bases in Afghan Region”, New York Times.
- Stephen M. Walt, (2003) “Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı”, Avrasya Dosyası (Güvenlik Bilimleri Özel) 9 2 ss. 213-217.
- Sukma, R. (2010) “US Policy Towards Southeast Asia: A New Paradigm?”.

- Sutter, R. (2008) "The Obama Administration and U.S. Policy in Asia," New York: Routledge, ss. 205.
- Tansı, D. (2005) "ABD'nin Ulusal Güvenlik Anlayışı ve Türkiye", Cumhuriyet Strateji Eki, 11, ss. 1.
- Topur, T. (Ocak 2006) "Yeni Jeopolitik Dönemde Millî Güvenlik", Jeopolitik, Aylık Strateji Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 24, ss. 93.
- Torun, E. (Şubat 2006) "Asya Pasifik Bölgesindeki Çıkar Çatışmaları ve Türkiye'nin Güvenlik Boyutuna Yansımaları" Stratejik Araştırmalar Dergisi, ss.7.
- Uğrasız, B. (2003) "Uluslararası İlişkilerde İki Farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt. 5, Sayı. 2, ss. 143.
- Üşümezsoy Ş. (2002), "Petrol İnkunun Dünya Ekonomik Sistemine Etkisi", Stratejik Analiz Dergisi, Cilt:3, Sayı:32, Aralık.
- Wagavakatoga, T. (June 2007), "America In the Pacific Rim Era", International Journal on World Peace, Vol.24, No.2, ss. 15-24.
- William J. Scowcroft, P. (Nisan 2009) "U.S. Nuclear Weapons Policy", Independent Task Force Report No. 62, Council on Foreign Relations, ss. 8.
- Yılmaz, S. (Haziran 2007) "Güçsüz Güç", Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi, Yıl.3, Sayı.5, ss.73.

İNTERNET YAYINLARI

(13.02.06) <http://www.biglook.com/usa/dakika.html>.

<http://www.fas.org/programs/ssp/nukes/nuclearweapons/nukestatus.html>.

"21 Ekim 2007 Hakkâri PKK çatışması" (27.10.2007)

http://tr.wikipedia.org/wiki/21_Ekim_2007_Hakkari_PKK.

"ABD Bütçesi 1,3 Trilyon Dolar Açık Verdi" (15.09.2010),

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1027709&title=abd-butcesi-13-trilyon-dolar-acik-verdi>. Erişim Tarihi: 28.11.2011.

"China Must be Central to US Global Agenda",

http://www.cato.org/pub_display.php?pub_id=9833.

"CIA'yı Kandıran Ajan ve Ekonomik Kayıplar (Bölüm 4 ve 5)", (30.09.2011),

"Joint Statement of the 2nd ASEAN-US Leaders' Meeting," ASEAN, <http://www.aseansec.org/25233.htm>. (24 September, 2010)

The White House, The National Security Strategy of the USA, (Ekim, 2002)
<http://merln.ndu.edu/whitepapers/USnss2002.pdf>.

Açıklan, S. (2010) “Obama ve Ortadoğu”, USAK,
<http://www.usakgundem.com/yazar/1564/obamave-ortado%9Fu.html>.
 Erişim tarihi: 11 Mayıs 2010.

Bajoria, J. (1 Haziran, 2009) *The Six-Party Talks on North Korea's Nuclear Program*
 Bozkurt, E. “Bush Dönemi Ulusal Güvenlik Stratejisi’nin Obama
 Döneminde Sürdürülebilirliği”,
<http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/teror/teror14.pdf>.

Bush, G. W. “Securing the Homeland: Strengthening The Nation”,
 Campbell, Kurt M. (March 3, 2010) (Assistant Secretary of State, Bureau of
 East Asian and Pacific Affairs, U.S. Department of State).
http://foreignaffairs.house.gov/111/cam_030310.pdf.

Çakmak, C. (23 Ekim 2010), Realist Teori, Uluslararası İlişkilere Etkisi ve Kritiği,
 ss.45. http://www.akader.info/KHUKA/2006_mart/4.

Demirel, E. (2003) “Yeşil Terör”, www.habercenter.com. 2002 Stratejik Dosyalar, IQ
 Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss. 11; Burke, a.g.m. , s. 90.

Doğan, B. B. (15 Kasım 2010) *Klasik Liberal Teoride Bireyciliğin Yeri ve Önemi*
İle Bireycilik ve Kalkınma Sorunsalı Arasındaki Etkileşimler,
<http://www.mevzuatdergisi.com/2010/08a/01.htm>.

Donnelly, J. (01 Kasım 2010) *Realism And International Realitions*,
<http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam032/99053676.pdf>.

Emeklier, B. (12 Ekim 2010) Soğuk Savaş Sonrasında Uluslararası Sistemin Analizi,
http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=698:souk_savas_uluslararası-sistemin-analizi&catid=113:analizler-sosyo-kultur&Itemid=151.

Federation of American Scientists’ Status of World Nuclear Forces 2012
 Gross, D. (Ocak 2005) *US-Korea Relations: South Korean Confronts US
 HardLiners on North Korea*, Comparative Connections, Vol.6, No.4,
<http://www.csis.org/pacfor/ccejournal.html.s.50>.

Gross, D.(Temmuz 2004) “U.S.-Korea Relations: Strains in the Alliance, and Offers a
 Nuclear Deal”, Comparative Connections, Vol.6, No.2, ,
<http://www.csis.org/pacfor/ccejournal.html.ss.54>.

<http://www.carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=22602>.

<http://www.cfr.org/publication/13593/>.

<http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/national/nss-020920.pdf>. (Erişim tarihi:17.11.2011).

<http://www.nti.org/db/China/doctrine.htm>.

<http://www.nti.org/db/China/doctrine.htm>.

<http://www.pressmedya.com/?aType=haber&ArticleID=3127>. Erişim Tarihi: 17.11.2011.

<http://www.state.gov/secretary/rm/2009a/july/126271.htm>. (July 21, 2009).

K.Erdoğdu, “Şangay Beşlisinden Şangay İşbirliği Örgütüne”, <http://www.aydinlanma.1923.org>.

Knoedel, P. (2001), “Plädoyer für “moderne Geopolitik” bei deutscher Energieversorgung”, Auszüge aus dem Dokument: Geopolitik und Energieversorgung, Quelle: Geopolitik und Energieversorgung; www.kas.de/GermanFooreign-Policy.com/de/news. (14.07.2005).

Krey, P. (3 Şubat 2009) “Foreign Policy Advice for Obama: Non-Interventionism!”, Political Class Dismissed Blog, <http://politicalclassdismissed.com/?p=3877>. Erişim tarihi: 14 Aralık 2009.

Laçiner, S. (13.02.2006) *Usame Bin Ladin İdeolojisi*, <http://www.usakundem.com/makale.php?id=9>.

MacIntyre, A. (06.11.2008) “Obama and Asia“, <http://www.eastasiaforum.org/2008.11.06/obamaandasia>.

Millî Güvenlik Kurulu ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Üzerine Bazı Düşünceler, <http://www.forsnet.com.tr/onemlilermgk.html>.

Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China (21 February 2002), *President Jiang Zemin Held Talks with Visiting U.S. President Bush*, www.fmprc.gov.cn/eng/25299.html.

NATO, (23rd and 24th April 1999)“The Alliance’s Strategic Concept. Approved by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington D.C. , <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-065e>.

Obama kişisel web sitesi, <http://www.barackobama.com/issue/defense/>.

Ole, R. H. (20.01.2006), *Theories of International Relations*, <http://www.duke.edu/~pfeaver/holsti.pdf>.

Orta Doğu ve Balkan İnceleme Vakfı, ”Güvenlik ve Türkiye”, http://www.obiv.org.tr/DSA/kurguv_2.htm.

Özcan, M. (2002) “Büyük Oyun II: Taliban Sonrası Afganistan”, Afganistan Üzerine Araştırmalar, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yayınları, İstanbul, ss. 365.; Karaman, (13.02.06) <http://www.hayrettinkaraman.net/sc/00246.htm>.

Pan, E. and Bajoria, B. (2 Ekim 2008) *The U.S.-India Nuclear Deal*, ss. 57-70. Pivot to the Pacific? The Obama Administration’s “Rebalancing” Toward Asia, Congressional Research Service (March 28, 2012), <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R42448.pdf>.

Remarks at Student Roundtable.

Remarks by President Obama To The Turkish Parliament

http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Obama-To-The-TurkishParliament/.

Remarks by President Obama To The Turkish Parliament

http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Obama-To-The-TurkishParliament/.

Remarks by The President on a New Beginning

http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09/.

Remarks by The President on a New Beginning

http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09/.

Remarks by The President on a New Beginning

http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09/.

Remarks With Thai Deputy Prime Minister Korbsak Sabhavas, U.S. Department of State, Schaffer, T. C. “The U.S. and South Asia: New Priorities, Familiar Interests”, Global Beat Issue Brief, No.66 www.nyu.edu/globalbeat/pubs/ib66.html.

Soğuk Savaş ve 11 Eylül Sonrası Uluslararası Sistemdeki Değişimin Güvenlik Algılamalarına Etkisi ve Türkiye, (15 Ekim 2010), ss.2.

<http://www.tasam.org/images/tasam/tepebas.pdf>.

The International Institute for Strategic Studies’ (IISS) —Military Balance 2012

<http://www.iiss.org/publications/military-balance/the-military-balance-2012/press-statement/figurecomparative-defence-statistics/>.

The National Security Strategy of The United States of America” (17.09.2002),

U.S. Department Of State, (4 March 2002), “Release Of The Country Reports On Human Rights Practices for 2001”, www.state.gov/secretary/rm/2002/8635.htm.

White House, (30 September 2002) “Quadrennial Defense Review Report”(www.comu.org/gdr/gdr2001.pdf).

www.white-house.gov/homeland/homeland_security_book.html.

Yaman, D. (13.02.06) “11 Eylül Sonrası ABD: Algılamalar, Psikolojik Yansımalar ve Yasal Düzenlemeler”,
<http://www.usak.org.uk/junction.asp?docID=300&ln=TR>.

VERİ TABANLARI

“Background and Issues for Congress”, CRS Report RL33153.

Bergsten, C.F. (July/August 2008), “A Partnership of Equals: How Washington Should Respond to China’s Economic Challenge”, *Foreign Affairs*, Vol.87, No.4, ss-57-69, JSTOR: 20032716.

Diana, K. Mauzy and Brian L. (July/August 2007), “U.S. Policy in Southeast Asia: Limited Re-engagement after Years of Benign Neglect”, *Asian Survey*, Vol.47, No.4, ss. 622-641, JSTOR: 2007.47.4.622.

Limaye, S.P. (April, 2004), “Minding The Gap: The Bush Administration and Southeast Asia Relations”, *Contemporary Southeast Asia*, Vol.26, No.1, pp.73-93, JSTOR: 25798672.

Marada, N.M. (2003), “Philippine-American Security Relations after 11 September: Exploring the Mutuality of Interests in the Fight Against International Terrorism”, *Southeast Asian Affairs*, pp-228-238, JSTOR: 27913236.

O’Rourke R. *China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities - Background and Issues for Congress*, CRS Report RL33153.

Paris, R. (Fall 2001) “Human Security: Paradigm Shift or Hot Air?”, *International Security*, 01622889, Vol. 26, Issue 2.

Pollack, D. (January/February 2005), “The United States and Asia In 2004: Unfinished Business”, *Asian Survey*, Vol.45, No.1, ss. 1-13, JSTOR: 2005.45.1.1.

Smith, A.L. (December 2003), “A Glass Half Full: Indonesia-U.S. Relations In The Age of Terror” *Contemporary Southeast Asia*, Vol.25, No.3, ss. 449-472. 25798657.

Smith, A.L. (December 2003), “A Glass Half Full: Indonesia-U.S. Relations In The Age of Terror” *Contemporary Southeast Asia*, Vol.25, No.3, ss. 449-472, JSTOR: 25798657.

Sutter R. (January/February 2006), "The United States and Asia In 2005: Managing Troubles, Sustaining Leadership", Asian Survey, Vol.46, No.1, ss. 10-21, JSTOR: 2006.46.1.10.

Sutter, R. (January/February 2007)"The U.S. and Asia in 2006; Holding Patterns and Secondary Initiatives", Asian Survey, Vol.47, No.1, ss. 10-21. JSTOR: 2007.47.1.10.

Wagavakatoga, T. (June 2007), "America In the Pacific Rim Era", International Journal on World Peace, Vol.24, No.2, ss. 15-24, JSTOR: 20752774.

ANSİKLOPEDI KAYNAKLARI

The New Encyclopaedia Britannica, Cilt 4, Chicago, 1998, ss. 512.

Özgeçmiş Sayfası**ÖZGEÇMİŞ****Kişisel Bilgiler**

Adı Soyadı : Nuray ÇALIK
Doğum Yeri ve Tarihi : 05.11.1976

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Bilkent Üniversitesi- Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi- Uluslararası İlişkiler
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (Çok İyi), Almanca (Az)
Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : Havaş (2007), Aqua Fantasy Aquapark Hotel (2008-2010), PineBay Hotel (2011).

İletişim

e-posta Adresi : nuray_calik@hotmail.com

Tarih : 01.02.2013